

$$\text{NR}3=4$$

PRIS 12:00 inkl. moms

Information
Medlemsblad för S
Sällskapet
kol

Medlemsblad för SPF,
Sällskapet för parapsy-
kologisk forskning
nr 18, mars 1982.

Virginia besökte sina föräldrar några timmar efter det hon hittats mördad

60 mil hemifrån!

Ur innehållet: SPF under 35 år, Den spökande advokaten, Parapsykologins väg, En dag i mitt arbete (Martin Johnson), En historia i veckopressen, Croisets äkthet och Tenhaeffs hederlighet ifrågasätts.

kramade han om sin dotter och
tog henne sedan under armen och
hjalpte henne fram till en stol
– Vad är det som hänt, Vir-
ginia? frågade han
Flickan tittade upp på sin far
– Jag har blivit överfallen,
pappa. En man överfull mig och
gjorde mig illa
Den chockade fru Capper
hållde snabbt upp en kopp te till
sin dotter, men Virginia vinkade
bara undan henne
– Jag ville bara kom-
ma och få sitta i min
bänk

– Du säger att du blev överfallen¹ av kyrkoherden. Berätta precis vad som hände. Virginia, vem överfull dig?²

– En man, svarade flickan och verkade nära ett sammanbrott. Jag hade tankt att gå och³ mej vid niotiden på⁴ var ute på⁵

Virginia: Vill du inte ha något att
ata först? Du kan berätta allt för
oss i morgon i lugn och ro när du
sovit ut. Du måste vara helt -
- Jag vill inte -
mamma, var -
bry sig

— Vad är det som hant, Virginia? Flickan tittade upp på sin far.
— Jag har blivit överfallen, pappa. En man överfall mig och gjorde mig illa.
— Den chockade fru Capper halldes snabbt upp en kopp te till sin dotter, men Virginia vinkade bara undan henne.
— Jag ville bara komma och få sova i min hem.
— Vad är det som hant, Virginia? Flickan berättade berattade vad som hände, Virginia överfall dig?
— En man, varade flickan och verkade nara ett sammanbrott. Hon hade tankt att gå och mej hade notiden på var ute på men.
— Vad är det som hant, Virginia? Flickan berättade berattade vad som hände, Virginia överfall dig?
— En man, varade flickan och verkade nara ett sammanbrott. Hon hade tankt att gå och mej hade notiden på var ute på men.
— Vad är det som hant, Virginia? Flickan berättade berattade vad som hände, Virginia överfall dig?
— En man, varade flickan och verkade nara ett sammanbrott. Hon hade tankt att gå och mej hade notiden på var ute på men.

Frank Greig, våldtog och mördade Virginia. Strax efter dådet åkte han fast och dömdes till 20 års fängelse.

plats för några som helst tvivel. Hennes kropp hittades av en kvinnlig läkare anställd av hälsotjänsten efter dadel. I akuten informerade genast polisen. Hon hade svårslutad smitta hon dödades och hennes underkläder hade slutits av henne och hon var halvklädd när hon hittades.

●●● Fru Capper reste sig och gick en trappa upp i sin dötters rum. Sedan kom hon ner själv mycket blek och i ett tydligt chocktillstånd. Rade hennes mak och kullersten reste sig för att hjälpa henne och hörde henne viska

...han är inte där. Sängen är
inte använd, ändå så jag jag
med egna ögon hur hon krop ner
i sängen och hjälpte henne trö-
ratta.
Kyrkoherden gick uppåt trap-
pan och tittade in i dotterns rum.
Här föt att bekräftat att var
hustrun just sett var samt där
fanns inget spår efter dottern!
... Jag vet hur min dotter mö-
dades och jag har till och med en
beskrivning på mordarens ut-
seende, så han till kuratorn vill
vara vanlig och kora mig till
polisstationen!"

Fylld av mistro strärfde fru Capper på kurationen.

— Vad ni berättar är helt omöjligt! Virginia ligger namnlöst och sover i sin casket på trappa uppför och ned för hemmet och berättar att hon blivit överfallen, men jag har sagt till henne i sång så att de måste vara ett mistag.

— Det är inte fråga om något mistag, är jag radd, sa kurationen. Polisen jagar just nu den man som dödat henne. De berättade för mig att en grupp från hemmet som varit vanligt tog sin kvalls promenad, men att Virginia tog en extra sväng och aldrig återvände.

— Denne man måste ha känt till hennes lilla extra promenad, så minstone är det polisens teori, och låg förmodligen på lur och väntade på henne. Han sködd sig för att hon skulle komma.

Föräldrarna, Doris och James Capper, berättade att deras dotter hade kommit hem och sovit hos dem efter det att hon hittat mördad på en plats lång därifrån.

For further information, see 58.

c. Europapress
Översättning:
Marianne
Wilof

Positiv parapsykologi

Det här är första gången SPF-information går ut till allmänheten. Detta medlemsblad är ett forum för debatt och information inom Sällskapet för Parapsykologisk Forskning, SPF. Många skäl talar för att inte välja denna öppenhet – bl a risken för missförstånd i detta kontroversiella ämne (vilket vi ofta upplevt i samband med intervjuer). Många medlemmar vill heller inte skylta i ett sammanhang som kan få konsekvenser för deras yrkesverksamhet.

När vi nu ändå väljer att gå ut i ett samtryck med Sökaren gör vi det utifrån den positiva förhoppningen att resultatet blir till parapsykologins fromma och att läsarna skall bibringas en mer sann bild av parapsykologin. Vi vill då också slippa extra besvär med dementier och missförstånd. Därför vill vi bl a markera att Sökaren är Sökaren – en bred tidskrift i livsåskådningsfrågor som emellanåt tar upp parapsykologiska spörsmål. SPF har ingen annan samverkan med Sökaren än just detta samtryck. Enskilda medlemmar skriver då och då artiklar i Sökaren, men det är deras ensak. Vårt ansvarsområde stannar alltså vid våra SPF-sidor.

Läget för parapsykologin idag är kanske inte så positivt. Bister kritik och avslöjanden om fusk samt föga framgångsrika experiment ställer parapsykologin i en mycket oklar dager. Har den överhuvud något berättigande? Många tappar intresset, andra blåser upp psi-fenomenen som tröst och åter andra slår mynt av psi.

Det är i den situationen det gäller att inte låta sig dras med av häftiga strömningar i tiden. En positiv parapsykologi – menar vi – ska varken över- eller undervärderas men väl respekteras. Vi försöker hålla vår egen kurs, och parapsykologin

mår bara bra av en konsekvent metodisk hållning och en historisk kontinuitet. Därmed inte sagt att nyorientering är av ondo. Vår vetenskapliga parapsykologi blir därvid kanske lite torr och i avsaknad av sensationer, men vi tror att den är mer målmedveten och pålitlig istället.

Det innehåll numret har fått är dels påverkat av den aktuella vetenskapliga parapsykologins dagsläge, dels av vad redaktionsgruppen har haft "för händerna" under hösten. Materialet i detta nummer är kraftigt förstärkt vad gäller artiklar – å andra sidan brukar vi ha fler recensioner (vilket i detta fall skulle medfört en dubbling för Sökarens läsekrets).

De inledande artiklarna speglar SPF:s verksamhet. Den första är en sammanfattning av former och verksamhet under de första 35 åren. Bilden av vår parapsykologi skärps ytterligare genom några minnesporträtt av framstående medlemmar vilka slutat sina dagar sen föregående nummer utkom.

Därpå följer mötesreferat. "Den spökande advokaten" ger en intressant inblick i den äldre forskningens problem, frustrationer och Sydney Alrutz', Sveriges förste psykologidocent, vedermödor år 1905. Problemen går igen och "spökar" än idag. Materialet presenterades för SPF i november 1978 och finns med i lärdoms-historiska samfundets årsbok Lychnos. Senare SPF-möten refereras helt kort.

Efter speglingen av Sällskapets verksamhet kommer en serie artiklar som på olika sätt belyser modern forskning. Problemen från Alrutz' tid känns igen. Kritikern C E M Hansels arbete aktualiseras genom en artikel från ett äldre nummer av vår tidskrift. En av de mest kända parapsykologerna, K Rama-

krishna Rao, ger uttryck för sina frustrationer inför psi-forskningen.

Vi är mycket glada över att sällskapets hedersledamot Martin Johnson bidragit med en artikel om hur en parapsykologiprofessors vardag kan se ut. Parapsykologin i Holland befinner sig i ett aktivt skede. Det framgår bl a av intervjun med Joop Houtkooper som gjordes vid PA-kongressen 1981, vilken hölls i det jättestora Syracuse University i norra delen av staten New York, USA.

I en granskning av en veckopress-artikel visas slutligen vad de psitexter som är tillgängliga för allmänheten kan ha för kvalitet.

Innehållet utgörs av mycket nedrakande, men vi menar att finns det ett psi-fenomen, så måste det sökas bortom fördomar och övertro i alla läger – och endast en sådan hållning leder fram till en positiv, hållbar parapsykologi.

Vi förmodar att en del läsare kommer att finna sällskapets kritiska hållning intressant och vill nå kontakt med oss. Vi ber då att få hänvisa till medlemskraven – se SPF-artikeln. Läs detta nummer! Tag kontakt med någon av medlemmarna i redaktionen eller med Ragnhild Claesson (som även sänder informationsblad och stadgar) om någon medlem inte finns på närmare håll. Du kan sen komma med som gäst på någon av våra sammankomster i Stockholm för ett eventuellt medlemskap senare.

Vidare vill vi hänvisa till vårt bibliotek på Hagagatan. Se redaktionsrutan! Vår forskningsfond, John Björkhems Minnesfond, postgiro 70 09 10 – 3, tar tacksamt emot bidrag. Avkastningen går till forskning och informationsverksamhet.

Red.

Rolf Ejvegård

Sällskapet för parapsykologisk forskning under 35 år

Inledning

1982 fyller SPR – Society for Psychical Research (Sällskapet för parapsykologisk forskning) i England 100 år. Därmed har den vetenskapliga parapsykologin fullbordat sitt första sekel.

När Sällskapet för parapsykologisk forskning (SPF) bildades i Sverige, var SPR den direkta förebilden. Det har funnits tidigare sällskap, föreningar och klubbar med parapsykologi, psykisk forskning eller liknande i namnet, men ingen av dessa har företrätt strikt vedertagen vetenskap – förmodligen en bidragande orsak till att de upphört. Det finns också i dag ett par andra föreningar i Sverige som använder ordet parapsykologi i sitt namn, men de är spiritistiskt orienterade. Den ståndpunkt SPF tar är att det är ovetenskapligt att i en sådan svårbedömd och komplicerad vetenskap som parapsykologin binda sig för någon viss hypotes, tex den spiritistiska, och sedan lägga ner föreningens huvudsakliga resurser på att söka leda denna hypotes i bevis. Enligt SPF gör parapsykologins karaktär och det

läge forskningen befinner sig i det nödvändigt att arbeta med utgångspunkt från många olika hypoteser. Bland dessa tycks den spiritistiska hypotesen vara mindre fruktsam.

När man går igenom arkivet för Sällskapet för parapsykologisk forskning, finner man att sällskapet under sin trettiofemåriga tillvaro haft en hel del verksamhet och hjälpt till att sprida kännedom om parapsykologi som en seriös vetenskap. Om man ser på varje år för sig, ser verksamheten kanske inte så imponerande ut, men trettiofemdubblad får den större tyngd. När man samtidigt betänker vilka avgörande svårigheter parapsykologin och därmed SPF haft att kämpa med, kan man till och med förundras över att sällskapet har kunnat göra så mycket som det nu faktiskt har gjort.

Svårigheterna har varit många och avhängiga varandra. Ekonomiska svårigheter kan väl vilken vetenskap som helst i olika tillämpningsområden och vid olika tidpunkter peka på, men parapsykologin (och SPF) torde vara den fattig-

aste bland seriösa vetenskaper (och bland vetenskapliga sällskap). SPF har under hela sin verksamhetstid genom medlemsavgifter och insamlade medel förbrukat en summa som är mindre än vad ett vanligt radhus kostar och då har endast en mindre del av dessa pengar kunnat gå till direkt forskning. Det rör sig således om summor som inom vetenskaper som fysik, kemi, medicin, arkeologi osv (snart sagt alla vetenskaper som finns vid ett universitet) är helt negligerbara. I Sverige finns det inte (och har aldrig funnits) en enda vetenskapsman som på arbetstid och heltid kunnat ägna sig åt parapsykologi.

Den andra av parapsykologins och därmed sällskapets verkligt stora svårigheter är den attityd av fördömande som parapsykologin kan mötas av från vetenskapsmän som inte sysslar med den. Mycket kan sägas om detta, men jag nöjer mig med att här som min personliga åsikt framhålla att fördomar kommer parapsykologin alltid att drabbas av från såväl väntade som oväntade håll.

Allting är relativt. När jag tycker

SPF-information

Nr 18 (mars 1982)

Redaktionsgrupp:

Rolf Ejvegård, fil dr, 013-15 35 71

Sven Magnusson, redaktör, 08-69 60 27

Ingemar Nilsson, fil dr, 031-45 43 77

Ingvar Selin, psykolog, 021-13 26 93

Sällskapet för Parapsykologisk Forskning

Box 7045, 103 86 Stockholm 7

Postgiro: 35 17 57 -0

Ordf: Rolf Ejvegård, 013-15 35 71

Kassör, adresser: Ragnhild Claesson, Klippgatan

13 V, 116 55 Stockholm, 08-43 10 37

SPF:s bibliotek, c/o Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, Hagagatan 23 A, Stockholm (postadress: Box 23099, 104 35 Stockholm) 08-22 81 60

John Björkhems minnesfond, pg 70 09 10-3

Innehåll:

Ledare: Positiv parapsykologi	2
Rolf Ejvegård: Sällskapet för parapsykologisk forskning under 35 år	3
Amerikanska parapsykologer besöker Kina	9
J. B. Rhine in memoriam	10
H. Forwald, K. Lindberg och B. Peterson in memoriam	11
Mötesreferat	12
Rolf Ejvegård: Varför studera obe?	13
Ingemar Nilsson: Den spökande advokaten	14
Är Hansel trovärdig?	17
K. R. Rao: Parapsykologins väg	18
Martin Johnson: En dag i mitt arbete	22
Rolf Ejvegård: Intervju med Joop Houtkooper	26
Rolf Ejvegård: En historia i veckopressen	28
Dubbeljubileum	31

att SPF trots ekonomiska, psykologiska och andra svårigheter lyckats åstadkomma en hel del, så kommer andra personer med andra utgångspunkter att säga att det inte är imponerande.

När jag nu i det följande redogör något för sällskapets historia, blir det inte en fullständig beskrivning – för det fordras en bok. Redogörelsen får mer karaktär av axplock. Detta innebär att jag inte alls försöker "bevisa" att SPF gjort nytta. Inte heller de tabeller som bifogas framställningen ger någon helhetsaspekt av SPF. Läsaren beds alltså att skruva ned sina eventuella förväntningar.

Sällskapets stiftande

SPF bildades den 27 november 1947 då tjugosju personer samlades hemma hos professor Bo Hellström och hans fru Eva för att diskutera vad man lämpligen kunde göra för den parapsykologiska forskningen i Sverige. Initiativtagare var Eva Hellström. 1927–1934 bodde familjen Hellström i London, parapsykologins Mecka, 1944 började Eva Hellström sitta med i spiritualistiska seanser i Sverige. Hon fann dock snart att de inte var vetenskapligt tillfredsställande. 1947 blev hon medlem i Sällskapet för parapsykologisk forskning i London. SPF:s historia är i viss utsträckning Eva Hellströms. Hon blev dess första sekreterare och fungerade som sådan fram till 1968, då tandläkare Richard Lorentz övertog sekreterarposten. Eva Hellström blev då sällskapets hederssekreterare med

uppgift att framför allt sköta de utländska kontakterna, något som hon gjorde fram till slutet av sjuttio-talet. Lorentz efterträddes av gymnasieadjunkt Eric Ugglä, vilken i sin tur efterträddes av ingenjören och psykologen Ingvar Selin. Denne efterträddes i sin tur av FOA-ingenjören Åke Broxvall. Tyvärr måste Broxvall på grund av omlokalisering av FOA och ökat arbete lämna sin sekreterarpost redan 1978, och sedan dess har posten stått tom. Sekreteraruppgifterna har skötts av ordföranden med hjälp av Selin.

Vid sammankomsten i november 1947 valdes professor John Landquist till interimsordförande. Bland övriga 27 närvarande befann sig flera kända vetenskapsmän och kulturpersonligheter, t ex kammarrättsrådet Erik Hedelius, med dr Gerard Odencrants med fru Mary, hovtandläkare Folke Bergman, psykoanalytikern Tora Sandström samt äkta paret professor Olle och docent Maj Holmberg. Jag stannar med exemplifieringen här men vill påpeka att många av dem som nämns i andra sammanhang i artikeln (bl a sex av de i tabell 3 uppräknade) var med på detta konstituerande sammanträde.

Vid styrelsemötet den 4 december kunde John Landquist inte närvara och då fungerade fil dr Gunnar Beskow som ordförande.

Efter några styrelsesammanträden i november, december och januari var interimsstyrelsen klar med förslag till namn och stadgar för sällskapet samt den permanenta styrelsens sammansättning. Den 13 februari 1948 hade sällskapet sin första sammankomst och då fast-

ställdes valet av rektor Erik Bjelfvenstam som sällskapets första ordförande. Bjelfvenstam kvarstod som ordförande till 1960, då han efterträddes av vice ordföranden, skolöverläkare Gösta Rodhe, vilken i sin tur innehade posten under ett decennium.

Fr o m 1951 utsåg årsmötet en vice ordförande i SPF. Den första v ordföranden blev med dr Gösta Rodhe. När Rodhe 1960 (då skolöverläkare) blev ordförande, efterträddes han på vice ordförandeposten av docent Ulf Hellsten, sedermera professor i matematik. Redan året därpå tvingades Hellsten på grund av tidsbrist att avsäga sig vice ordförandeskapet och i hans ställe utsågs FOA-ingenjören Olof Carlstedt. 1968 efterträddes Carlstedt av sällskapets nuvarande ordförande, som i sin tur efterträddes 1970 av fru Greta Norrlin. 1974 avgick Norrlin och ersattes av FOA-ingenjören Henry Lymark, vilken alltså är vice ordförande (och numera verksam vid Handikappinstitutet).

Stadgar

De stadgar som antogs 1948 har senare vid flera tillfällen reviderats, men ändringarna har gällt detaljer och de stora riktlinjerna är i dag desamma som vid sällskapets bildande.

SPF har till uppgift att studera de företeelser som betecknas som parapsykiska eller metapsykiska. Studierna skall gälla dessa fenomenets verklighet, beskaffenhet och omfattning. Sällskapet skall dessutom i lämplig utsträckning bringa till allmän kännedom resultaten av bedriven forskningsverksamhet. Målsättningen är således tvåfaldig: forskning och upplysning.

Möjligheterna till forskning har på grund av dåliga ekonomiska resurser varit små för att inte säga tidvis obefintliga. Forskning har alltså bedrivits i mycket mindre omfattning än som varit önskvärt. Litet längre fram nedan ges exempel på forskning i sällskapets regi. Under det gångna kvartsseket har sällskapet alltså trots allt initierat och medverkat i en del forskning. De deltagande forskarna har då fått släppa till sin fritid.

Inval av medlemmar

Stadgarna tar särskilt upp invalsförfarandet i föreningen. Dessa stadgar och deras tillämpning har nästan ständigt varit föremål för

diskussion. Stadgarna kan sägas vara mycket restriktiva när det gäller inval av medlemmar.

För medlemskap fordras att vederbörande visar sakligt intresse för parapsykologin.

Medlem inväljs på sällskapets sammankomster varvid minst 3/4 av de givna rösterna måste stödja invalet. Val skall ske genom slutan omröstning om någon begär det. Någon sådan begäran tycks aldrig ha förekommit. Bestämmelsen har dock fört med sig att det räckt med att någon i styrelsen har sagt att han vid val av en viss person kommer att begära slutan omröstning för att styrelsen skall ha avstyrkt inval. Av detta framgår alltså att styrelsen avger yttrande till sällskapets sammankomst och till eller avstyrker inval. Förslag på inval skall inlämnas till styrelsen och sedan har blivit att dessa förslag inlämnas skriftligt. Minst två medlemmar skall därvid föreslå invalet. Medlemmar som är föreslagna till inval finns angivna på kallelsen till det aktuella föreningsmötet.

Tilläggs kan att det i stadgarna sägs att om en medlem utövar verksamhet som strider mot sällskapets ändamål eller på annat sätt uppträder så att sällskapets intressen skadas, kan sådan medlem efter styrelsens prövning uteslutas. Ifrågavarande medlem har rätt att överklaga styrelsens beslut och låta sällskapet på ett möte ta slutlig ställning i frågan. Någon uteslutning av medlem på detta sätt har aldrig förekommit.

Den mest kända person som nekats inträde i SPF torde vara ingenjör Olof (Olle) Jönsson, numera verksam i USA. Han är väl nu för tiden mest känd för sina telepatiförsök med kapten Mitchell, medan denne befann sig på månen. Vid Jönssons ansökan slog styrelsen fast att "yrkesmedier" inte skulle få bli medlemmar. Redan 1948, då detta inträffade, hade styrelsen klart för sig att SPF måste hållas fritt från alla tänkbara kommersiella intressen. Olle Jönsson och hans förslagsställare godtog till fullo detta motiv. Olle Jönssons kontakter med SPF bröts inte på något sätt utan samarbetet fortsatte.

Varför har då SPF dessa rigorösa bestämmelser om medlemskap? Eftersom bestämmelserna har diskuterats mycket inom sällskapet så måste det finnas delade meningar om hur de skall vara utformade. Sällskapet majoritet har hitintills hållit fast vid en sträng medlemskontroll. Alla medlemmar har också

Från arbetsrådet hos dr Gösta Rodhe: professor Arne Ölander, fil dr Marie-Marthe Romell och fru Karin Lauterburg-Nycander.

Från arbetsrådet hos dr Gösta Rodhe: från vänster professor Kaj Lindberg, fru Eva Hellström och kammarrättsrådet Erik Hedelius.

varit överens om att det fungerat tillfredsställande i det att medlemmarna i sällskapet utgjort en i sådana här sammanhang ovanligt homogen grupp med stort intresse för parapsykologin och sällskapets renommé. Också det faktum att någon aldrig behövt uteslutas ur sällskapet kan tas som ett indicium på att invalsbestämmelserna varit funktionella.

Medlemsantal

Invalsbestämmelserna har varit en av flera orsaker till att sällskapet aldrig blivit en i fråga om medlemsantal stor förening. Medlemstalet har under sällskapets hela existens hållit sig runt hundra och därvid oftare under än över. Detta är en bidragande orsak till att SPF haft ekonomiska svårigheter. Förmodligen

Professor J. B. Rhine (till höger) under ett Sverigebesök 1950 tillsammans med sin fru Louisa och professor Preben Plum från Köpenhamn.

skulle det inte vara svårt att mångdubbla medlemsantalet med en liberalare invalspolitik. Genom att posten medlemsavgifter ökade skulle föreningens finanser förbättras. Tyvärr skulle förbättringen dock endast bli marginell. För att driva en effektiv forskning fordras mer än något hundratal medlemsavgifter.

Ytterligare en iakttagelse av medlemsstocken kan göras. Om sättningen är ganska stor. Medlemmar som inte på två år betalar sin avgift stryks obönhörligen ur rullan. Sällskapet svaga ekonomi tillåter inte att material sänds till personer som inte gör rätt för sig.

Påpekas kan också att sällskapet aldrig har företagit någon medlemsdrive eller på annat sätt försökt locka nya medlemmar till sig. Lika litet har sällskapet på något särskilt vis sökt påverka dem som försummat att betala sin medlemsavgift. En betalningspåminnelse sänds ut – det är i regel allt. Nyrekrytering och eventuella påtryckningar om betalning får i stort sett ske spontant inom bekantskapskretsen. Av detta följer att SPF hittills inte strävat efter att bli omfattande. Med nuvarande personella tillgångar skulle SPF nog inte heller tillfredsställande kunna administrera en mycket större medlemskader. Allt arbete inom sällskapet utförs självklart helt på ideell basis.

Orsaken till att de främsta parapsykologiska sällskapen i världen alla har en restriktiv invalspolitik är att man varit noga med att alltid se till att sällskapen i första hand varit vetenskapliga föreningar. Det råder många vanföreställningar i massmedierna och därmed hos gemene man om vad parapsykologi är och den kopplas ihop med allsköns okulta rörelser och fenomen, vilka har litet eller inget alls med vetenskap att göra. Så vitt jag kan förstå har alla parapsykologiska sällskap med denna inställning lyckats hålla en klar vetenskaplig frontlinje mot det okulta och kommersiella.

Personligen vill jag också tillägga att jag tror att det är helt nödvändigt för SPF att i möjligaste mån fjärma sig från alla företeelser, som inte är rent vetenskapliga eller bygger på en klar vetenskaplig grund. Tilläggs bör att det finns mycket mer att säga om denna fråga, men att detta inte är rätta tillfället. Att helt överhoppa medlemspolitiken vid en redovisning av SPF tycker jag också hade varit en snedvridning. *Forts. på sidan 8*

Tabell 1
Exempel på föredrag hållna i Sällskapet för parapsykologisk forskning

Föredragshållare	Föredragets titel	Datum
Med dr Poul Bjerre	Död och förnyelse	18/3 -48
Professor Preben Plum, Righospitalet i Köpenhamn	Telekinetiska experiment med fru Anna Melloni och herr Börge Michaelsen	26/2 -49
Ing. Olle Jönsson	Demonstration av klärvoajans, telepati och telekinesi	28/3 -49
Docent Thorstein Wereide, Oslo univ.	Mål och medel i den parapsykologiska forskningen	10/2 -50
Professor J B Rhine, Durham, North Carolina	Recent findings in parapsychology	12/5 -50
Ing. Haakon Forwald	Om några kvantitativa experiment för undersökning av den psyko-kinetiska effekten	1/6 -51
Fil dr Gerda Walther	Dr v. Schrenck-Notzings försök med bröderna Schneider	20/9 -51
Fru Emilie Nielsen	Vad jag ser av det osynliga. Demonstration av klärvoajans	20/5 -52
Dr Ragnar Liljeblad	Under och naturlagar	20/10 -53
Peter Hurkos, Holland	Psykometriförsök	19/2 -54
Förf. Eric Lundqvist	Om besatthet, transdans och magiker i Indonesien	25/3 -54
Professor Gustaf Bolinder	Medicinmän och fjärrskådare hos primitiva folk	21/10 -54
Kyrkoherde Isidor Sundberg	Pastoral erfarenheter av parapsykologisk karaktär	28/4 -55
Dr Peter Ringer, Zürich	Das Unsterblichkeitsproblem in parapsychologischer Sicht	18/9 -56
Civiling. Aage Slomann, Köpenhamn	Dimensionsförklaringar på de parapsykologiska fenomenen	22/3 -57
Adj. Birger Qvarnström	Mediumism – fakta och teorier	25/10 -57
Dr Karl Müller, Zürich	Astrala projektioner	16/4 -59
Medicine studerandena Lars Hillström, Tomas Hörnström och Lars Vibell	Psykometriförsök med fru L Åkerblom	29/10 -59
Professor C D Broad, Cambridge	Out of body cases	6/10 -60
Fil dr Erik v. Born	Swedenborg i parapsykologisk belysning	10/11 -60
Dr Gerard Odencrants	Hypnos och parapsykologi (med hypnosdemonstrationer)	2/2 -61
Professor Olle Holmberg	Ur gamla seansprotokoll	19/5 -61
Fil dr Bernhard Hegardt	Några ESP-fenomen inom religionens värld	30/3 -62
Professor Harald Schjelderup, Oslo	Om de parapsykologiske problemer	20/10 -62
Fil lic Jan Bouman	Modern psykologisk människoupfattning och parapsykologisk människoförståelse	30/1 -64
Fru Eva Hellström	Några egna spontana upplevelser	18/3 -65
Red. Nils Gösta Ekman	Den utforskade människan	9/10 -69
Professor Tor Ragnar Gerholm	Vetenskap och mystik	8/1 -70
Med dr Thure Arvidson	Hypnos och tankeöverföring (med demonstration)	2/3 -70
Professor Hjalmar Sundén	Människans perceptionsförmåga	17/9 -70
Dr Nils Olof Jacobson	Mystiska upplevelser, kosmiskt medvetande och ESP	10/10 -70
Docent Ingemar Nilsson	Sydney Alrutz och nervstrålningens problem – ett kapitel ur den tidiga svenska parapsykologins historia	6/5 -73

Adj. Eric Uggle	Grundläggande statistiska och vetenskapsteoretiska resonemang som har anknytning till parapsykologi	23/10 -73
Redaktör Jan Fjellander	Paranormala fenomen utanför människan	20/11 -73
Projektledare W.G. Roll, Durham, North Carolina	Vad säger oss poltergeist-fenomenen?	11/1 -74
Ass. Scott Hill, H.C. Ørstedts institut, Köpenhamns universitet	Some experiments in energy field photography	4/4 -75
Professor Montague Ullman, New York	Dream telepathy	7/11 -75
Kyrkoherde Ingvar Laxvik	Parapsykologiska aspekter på bibeln	27/11 -75
Fil dr Örjan Björkhem	Mystik – sinnessjukdom och verklighet	1/4 -76
Med dr Reima Kampman, Uleåborg	The dynamic relationship between multiple personalities	2/5 -76
Redaktör Hans Granqvist	Meditation och intuition	25/11 -76
Psykolog Madeleine Lagerfelt-Lienhard	Healing på Filippinerna	3/11 -77
Dr Stanley Krippner	Kritisk undersökning av experiment med Uri Geller	9/11 -77
Professor Martin Johnson, Utrecht	Vad anser ledande parapsykologer om parapsykologin idag?	23/2 -78

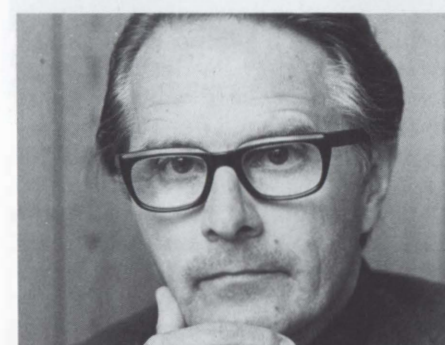
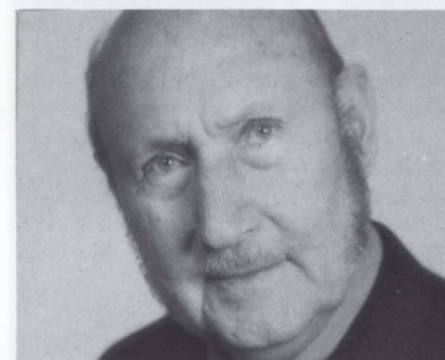
Av senare års föredrag redogörs några för i mötesreferaten, sidan 12.

Tabell 2
Meddelanden från SPF

Nr	Författare	Titel	År
1	C D Broad	Dr S. G. Soals forskning i telepati och framtidsförmåelse	1950
2	J B Rhine	Telepati och clairvoyance i modern belysning	1955
3	H Forwald	Experiments with Alternating PK Placement and Control Tests	1955
4	H Forwald	A study of psychokinesis in its relation to physical conditions	1956
5	J G Pratt & H Forwald	Confirmation of the PK placement effect	1958
6	H Forwald	An experimental study suggesting a relationship between psychokinesis and nuclear condition of matter	1959
7	J Björkhem	Hypnos och personlighetsförvandling	1959
8	C D Broad	Tre föredrag: Parapsykologi och filosofi – Femtio år av parapsykologisk forskning – Några paranormala mediumistiska fall	1962
9	M v. Steyern	Fallet Karin (om psykikinesi)	1973
10	R Ejvegård	Fallet Eva (om prekognition)	1978
11	C D Broad & R Ejvegård	Ut-ur-kroppen-upplevelser	1981

Tabell 3
Hedersledamöter i Sällskapet för parapsykologisk forskning

Namn	Titel	Utsedd	Ev. dödsår
John Landquist	professor	19/4 -50	1974
C D Broad	professor	6/3 -53	1971
J B Rhine	professor	6/3 -53	1980
Poul Bjerre	professor	13/11 -58	1964
Erik Bjelfvenstam	rektor	13/3 -60	
Aage Slomann	civilingenjör	24/2 -66	1970
Bo Hellström	professor	13/4 -67	1967
Gerard Odencrants	legitimerad läkare	13/4 -67	1967
Marie Marthe Romell	filosofie doktor	13/4 -67	
Eva Hellström	fru	8/1 -70	
Kaj Lindberg	professor	8/1 -70	1981
Birger Qvarnström	adjunkt	8/1 -70	
Gösta Rodhe	skolöverläkare	12/3 -70	
Haakon Forwald	civilingenjör	7/11 -75	1978
Martin Johnson	professor	4/4 -75	
Arne Ölander	professor	19/4 -79	

Några av SPF:s föredragshållare (uppiifrån): Olle Jönsson, Birger Qvarnström, W. G. Roll, Stanley Krippner och Martin Johnson.

Upplysning

Upplysningsverksamheten om parapsykologin och dess forskning har blivit sällskapets utåt sett mest framträdande uppgift. Därvid har inte bara tagits upp den forskning som SPF eller medlemmar i SPF bedrivit utan även och kanske framför allt internationell forskning.

Upplysningsverksamheten har tagit sig olika former och bland de åtta nedan nämnda får sällskapets sammankomster anses vara de viktigaste. Som talare har inbjudits vetenskapsmän från olika delar av världen, bl a professorn i filosofi i Cambridge, C D Broad, som hållit elva föredrag i SPF, professorn i medicin i Köpenhamn, Preben Plum, och professorn i psykologi i Oslo, Harald Schjelderup. Dessutom har sällskapets medlemmar givit rapporter och referat från egna forskningar, från internationella kongresser och symposier och från litteraturstudier. På detta sätt har medlemmarna haft möjlighet att hålla sig à jour med den parapsykologiska utvecklingen. Medlemmarna får sedan ses som opinionsförmedlare, vilka på arbetsplatser, i föreningar, vänkretsen och hemmen för de vetenskapliga rönen vidare. Sammankomsterna har dessutom vanligen varit öppna för gäster. I tabell 1 ges exempel på föredragshållare och vad de behandlat.

Inom SPF fungerar ett arbetsråd där forskningsresultat och annat kan diskuteras i en mindre krets och där även möjlighet finns att undersöka om t ex en viss forskning lämpar sig för presentation på ett föreningsmöte.

SPF ger ut en liten skriftserie kallad Meddelanden från Sällskapet för parapsykologisk forskning. Här finns en del forskning publicerad samt några viktiga föredrag som hållits i sällskapet. Meddelandena finns uppräknade i tabell 2. Medlemmarna erhåller nyutkomna nummer gratis.

Sällskapet ger också sedan 1968 ut ett litet internt medlemsblad kallat SPF-information. Förutom föreningsmeddelanden av olika slag har medlemsbladet innehållit bl a referat av föredrag som hållits i sällskapet, recensioner av parapsykologisk litteratur, översättningar av läsvärda artiklar och redogörelser för spontanfall och parapsykologiskt intressanta rön insända av medlemmarna. Civilekonom Lillemor Kåhre var den första redak-

tören. Hon efterträddes av ingenjör Ingvar Selin, som i sin tur efterträddes av Ingemar Nilsson, vetenskapshistoriker vid universitetet i Göteborg. De två sistnämnda utgör nu, tillsammans med sällskapets ordförande, redaktionskommitté.

SPF äger ett välsorterat bibliotek omfattande både böcker och de ledande parapsykologiska tidskrifterna. Det förvarades i många år i Eva Hellströms hem och sedermera i ett förhyrt rum, då l:e byråsekreterare fil kand Marianne Blom (numera präst i Svenska kyrkan) tjänstgjorde som bibliotekarie. Sedan 1967 är biblioteket inrymt i Statens psykologisk-pedagogiska bibliotek, Hagagatan 23 A, 113 85 Stockholm. Här har allmänheten möjlighet att komma och läsa och efter sedvanlig tillåtelse låna hem böcker. Sällskapet inköper fortlöpande tidskrifter och litteratur i begränsad omfattning. Donationer till biblioteket har bidragit till dess utvidgning. Bland donationerna kan särskilt nämnas de från familjen Odencrants, från civilingenjör Aage Slomann i Köpenhamn och från professorn vid Karolinska institutet Kaj och fru Erna Lindberg. Eva Hellström har under sällskapets hela existens årligen skänkt biblioteket de främsta internationella tidskrifterna i parapsykologi samt dessutom en stor mängd böcker. Till minne av sin bror kammer Ragnar Bäckström, som var revisor i SPF, skänkte Eva Hellström 5 000 kronor till biblioteket.

Inom sällskapet sker sedan 1952 upplysningsverksamhet genom tidskriftscirkulation. Fru Greta Norrlin i Uppsala var i många år den drivande kraften i denna verksamhet. Sedan 1976 sköts den av Ingvar Selin.

Som en sjunde form av upplysningsverksamhet kan nämnas de studiecirklar som vissa år har hållits i sällskapets regi. Man sammanträdde alltid i olika medlemmars hem. Denna form av service gentemot medlemmarna och allmänheten har SPF inte engagerat sig i under senare år, eftersom denna verksamhet övertagits av några bildningsförbund. Som cirkelledare i några av dessa kurser har medlemmar i sällskapet fungerat.

Slutligen kan nämnas att sällskapet har medverkat vid andra förenings eller grupper sammankomster och berättat om den parapsykologiska forskningen.

Forskning

Under mars 1949 gjordes vid fem olika tillfällen med ingenjör Olle Jönsson försök med klärvoajans och telepati. Exempel på lyckat försök andra dagen är följande. En SPF-medlem stack in ett papper i en bok med talrika illustrationer utan att öppna boken. Olle Jönsson sa att papperet låg på en sida med en bild som föreställde en tavla och att en man satt och målade. Bokuppslaget där papperet instoppats innehöll Vermeers Målaren och hans modell. Detta var den enda bilden i boken av en målade man.

Sällskapets utåt mest uppmärksammade försök torde ha varit de som utfördes under sju dagar i maj 1956 på Tekniska högskolan med den danska paragnosten fru Anna Rasmussen-Melloni. Den som ledde dessa försök från sällskapets sida var professor Arne Ölander. Han är numera emeritus. Tidigare var han professor i fysikalisk kemi vid universitetet i Stockholm, sekreterare och ledamot i vetenskapsakademins nobelkommittéer, styrelseledamot av FOA och Statens naturvetenskapliga forskningsråd m m. Han satt under många år i SPF:s styrelse.

Under sextioalet bör framför allt uppmärksammas de försök med klärvoajans, telepati m m som forskningsingenjör Henry Lymark genomfört. Han har med hjälp av hypnos ökat försökspersonernas paranormala förmåga och fått lyckade resultat.

Stiftelsen John Björkhems minnesfond

För att möjliggöra mer systematisk forskning tog SPF initiativ till att bilda en fond 1963, Stiftelsen John Björkhems minnesfond. Den tillkom efter bortgången av en av sällskapets mest kända medlemmar, den trefaldige doktorn, legitimerade läkaren John Björkhem, som var prästvigd. Björkhem var internationellt uppmärksammat som hypnotisör. I nr 7 av SPF:s skriftserie redogör Björkhem för en del hypnosförsök, en spin-off-produkt från hans doktorsavhandling för filosofie doktorsgraden.

Nr 10 i skriftserien, om Eva Hellströms prekognitioner, plus ett par artiklar som publicerats i interna-

tionella vetenskapliga tidskrifter har delvis bekostats av fonden. Detta arbete fortsätter nu med koncentration på Eva Hellströms telepatifall. Tyvärr har dock fonden ännu inte nått den storlek som behövs för att en rejäl satsning på ett parapsykologiskt projekt skall kunna göras. Fonden behöver många fler små donationer och väntar fortfarande på de stora donationerna i 100 000-kronorsklassen.

Akademiska forskningsgruppen

Inom SPF bildades 1966 "Den akademiska gruppen av Sällskapet för parapsykologisk forskning". Den drivande kraften bland de unga forskarna var Martin Johnson, som nu är professor i parapsykologi vid universitetet i Utrecht, Holland. Exempel på andra aktiva forskare i gruppen är Dag Prawitz, Bertil Nordbeck och Jan Åström. Prawitz är nu professor i filosofi vid universitetet i Stockholm. Han har speciellt ägnat sig åt studier av prekognition. Fil lic Bertil Nordbeck, psykologiska institutionen vid Lunds universitet, har bl a undersökt ESP-information och subliminal stimulering. Psykologen fil dr Jan Åström, Linköping, har genomfört flera regelrätta undersökning-

ar. Exempelvis har han studerat ESP-förmågens samband med introversion-extraversion.

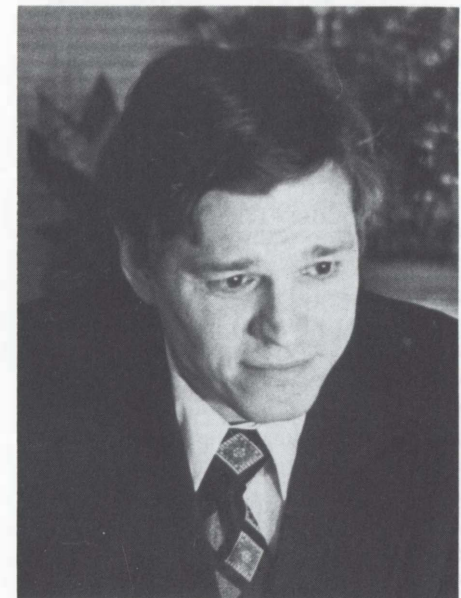
Tyvärr har denna forskningsgrupp inte kunnat förnyas under sjuttioalet, och aktiviteten har varit låg.

Sammanfattning och slutsats

SPF har två huvuduppgifter: forskning och information. Den första uppgiften har SPF ännu inte på grund av bristande medel kunnat fullfölja. Inom sällskapet finns dock all önskvärd expertis inom snart sagt varje område. Det är inte vilja och kunnande som fattas. Att däremot för psykisk forskning friställa akademiker som inom sina egna områden vanligen har mer att göra än de hinner med fordrar ekonomiska tillgångar av betydelse.

Den andra uppgiften har varit mycket viktig. I en tid då kommersialism och spekulation bredd ut sig har SPF ständigt sett sitt arbetsfält vidgat. Att SPF inte heller här kunnat göra så mycket som egentligen varit behövligt beror återigen på bristfällig ekonomi. Jag vill åter poängtera att allt arbete inom sällskapet måste ske på ideell grund. Att kunna anställa en sekreterare på halvtid är en ouppnåelig dröm.

Slutligen, vetenskaplig nykterhet måste var det främsta kännetecknet för SPF.

Universitetslektor Rolf Ejvegård är SPF:s ordförande sedan 1970.

SPF:s adress är Box 7045, 103 86 Stockholm. Därifrån kan sällskapets meddelanden (se tabell 2, sidan 7!) rekvireras. Postgironumret är 35 17 57 - 0. Meddelande 1-7 kostar 5 kr styck, meddelande 8 och 9 kostar 10 kr styck, 10 och 11 kostar 20 kr styck. OBS! NR 1, 2, 3 OCH 7 ÄR SLUTSÅLDA.

Amerikanska parapsykologer besöker Kina

För första gången har en grupp amerikanska parapsykologer besökt Folkrepubliken Kina och sammanträffat med kinesiska kolleger. Stanley Krippner, Thelma Moss, Harold Puthoff, psi-skeptikern Marcello Truzzi och 14 andra har i Shanghai, Peking och Xian informerat sig om kinesiska undersökningar av "exceptionella mänskliga förmågor" och undersökt möjligheten av ett framtida kinesiskt-amerikanskt vetenskapligt informationsutbyte och gemensamma forskningsprojekt.

Krippner sa att han inbjudit Truzzi, redaktör för den psi-skeptiska tidskriften *Zetetic Scholar*,

därför att han menar att förespråkare för psi-forskning och skeptiker behöver börja samarbeta. Truzzi sa före avresan att det inte förekommit några kinesiska rapporter som varit skeptiska till psi. Han skulle i Kina försöka bedöma om kritiska undersökningar har gjorts. Den tillgängliga kinesiska litteraturen, sa han, ställer fler frågor än den besvarar, främst på grund av att inga åtgärder mot fusk tycks ha vidtagits.

Den populära kinesiska vetenskapliga tidskriften *Nature Journal* ägnade i april 1980 ett helt nummer åt studiet av exceptionella mänskliga förmågor. "Eyeless sight", dvs

förmågan att se med annat än ögonen, hos blinda barn och barn med förbundna ögon, vilka kan "läsa" kinesiska skrivtecken i många färger, har varit ett viktigt undersökningsområde för kinesiska parapsykologer.

Källa: Brain/Mind Bulletin 26 oktober 1981.

Det viktiga är att inte sluta ställa frågor.

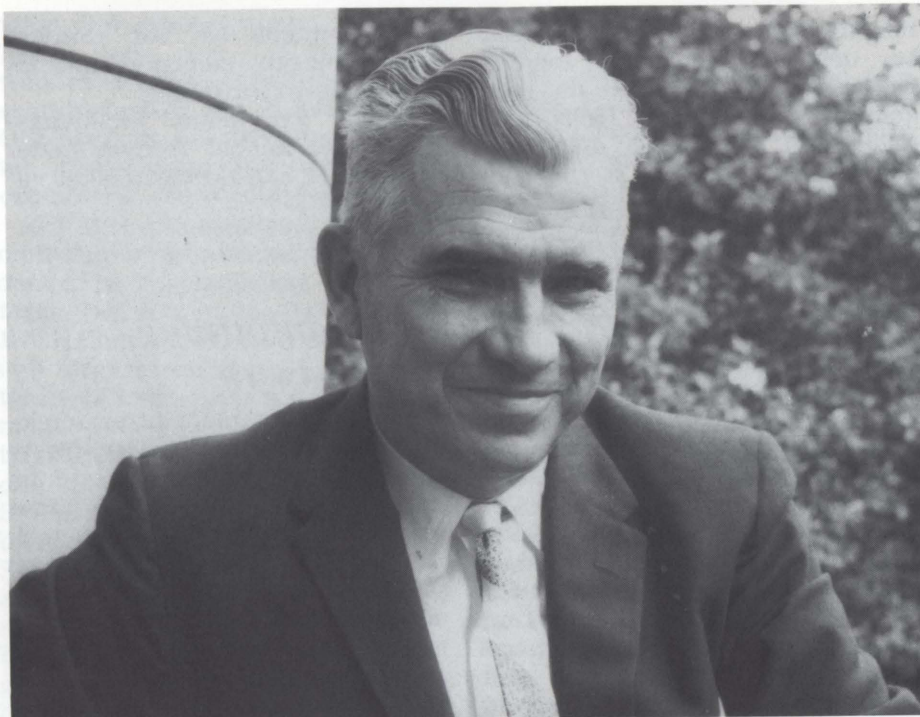
Albert Einstein

J.B. Rhine

Joseph Banks Rhine, en av sällskaps hedersledamöter, avled den 20 februari 1980 i Hillsboro, North Carolina, USA. Han var parapsykologins stora portalfigur och ledargestalt, och med honom går en hel epok i graven. Frågan är om det över huvud går att tänka sig den moderna parapsykologin utan Rhines insats.

Han föddes 1895 i Pennsylvania som son till en bonde. Vid college övergav han de ursprungliga planerna att bli präst och påbörjade en vetenskaplig utbildning. En framtid som biolog med inriktning på skogsvård hägrade för honom, och 1925 tog han sin Ph.D. vid University of Chicago med en avhandling i växtfysiologi. Han hade då redan gift sig med Louisa, också biolog, som allt framgent skulle bli hans närmaste kollega inom parapsykologins forskningsfält.

Det var den engelske psykologen William McDougall som gav Rhine impulsen att satsa på parapsykologin – eller "psychical research" (psykisk forskning) som det även i USA hette innan Rhine hunnit sätta sin prägel på disciplinen. McDougall var verksam vid Harvarduniversitetet, och dit kom Rhine för att studera filosofi och psykologi ovanpå sin biologiska utbildning. 1927 följde han McDougall till Duke University i North Carolina, där denne blivit chef för den psykologiska institutionen. Med stöd av McDougall började Rhine där sina kortgissningsexperiment. 1934 rapporterades så de sensationella resultaten i boken *Extra-Sensory Perception*. Den blev upphov till en stormig debatt i såväl USA som England, inte minst därför att experimenten utförts på en vetenskaplig institution och med stöd av forskare med auktoritet. Boken är utan tvivel i vetenskapsteoretikern T. S. Kuhns mening paradigmatiske: här finns presenterade de begrepp, metoder och tekniker som parapsykologin kom att arbeta med fram till idag. Här finns föreställningen att den paranormala förmågan är en normal egenskap som återfinns hos alla människor i större eller mindre grad. Här finns de sk zenerkorterna med deras fem olika symboler, här finns de olika gissningsprocedurerna, och här finns hela den från beteendevetenskaperna övertagna vetenskapliga metodiken: användandet av beroende och oberoende variabler, sökandet efter korrela-

J. B. Rhine 1895 – 1980.

tion mellan testbetingelser och testresultat och den statistiska signifikansprövningen. Ett och annat i den vetenskapliga kontrollen var visserligen bristfälligt; det mesta korregerades dock i fortsatta försök.

Med en oerhörd entusiasm och energi organiserade Rhine parapsykologin till en disciplin som vann alltmer respekt från etablerade vetenskapsgrenar. 1935 grundade han Duke Parapsychology Laboratory och 1937 *Journal of Parapsychology*, ännu idag ledande experimentellt inriktad tidskrift. Till Duke kom studenter från hela USA och efter hand också från andra delar av världen. Rhines laboratorium var länge den enda plats där man från grunden kunde lära sig den nya vetenskapens arbetsmetoder. Både den första och andra generationen av amerikanska parapsykologer var elever till Rhine: de lärde sig inte bara teknikerna av honom, utan präglades också av hans dualistiska människosyn och världsbild.

Rhine blev en känd och populär figur i den amerikanska kulturen. Han var alltid villig att ställa upp med föredrag, där han kunde sprida kännedom om vetenskaplig parapsykologi. Ett par av hans mer populärt hållna böcker nådde många upplagor: *The Reach of the Mind* (1947) och *New World of the Mind* (1953). Men han tog bestämt avstånd från dem som hoppades få stöd hos honom för spiritualistiska

övertygelser. Detta är ett prov på hans absoluta omutlighet och ärlighet: ty en stor del av efterkrigstidens parapsykologiska forskning bekostades av medel från personer som hoppades på bevis för ett personligt liv efter döden. Rhine hade under 1920-talet ägnat sig åt undersökningar av medier, men han kom att betrakta denna typ av parapsykologi som bortkastat arbete: ingenting kunde med nuvarande metoder säkert bevisas. Han höll sig genomgående till ESP- och PK-fenomen (även till de senare var han till en början skeptisk) studerade under laboratoriebetingelser.

Rhine var en kraftfull och dynamisk personlighet med stark, karismatisk utstrålning, vilket till stor del förklarar hans förmåga att under ett halvt sekel leda och dirigera den parapsykologiska rörelsen, från 1957 samlad inom *Parapsychological Association*. Han såg på parapsykologin som ett världsomspännande företag och sig själv som dess VD. Därav följde en ofta diktorisk och självmedveten hållning, men den uteslöt inte stor välvilja och mänsklig värme mot dem som kom honom nära. Den moderna parapsykologin som vetenskap och profession är till stor del resultatet av en mans arbete, J.B. Rhines.

Sällskapet för parapsykologisk forskning utgav i sin skriftserie *Meddelanden* 1955 Rhines "Telepati och clairvoyance i modern belysning".

Ingemar Nilsson

Haakon Forwald

Jag är glad att jag tog tillfället i akt att besöka Haakon sommaren 1977 då jag hade vägarna förbi Ludvika – ett år senare var han död, 81 år gammal. Det blev en trevlig eftermiddag tillsammans med paret Forwald. Haakon berättade på sitt stillsamma sätt om sina erfarenheter och upplevelser av psykiska fenomen. Han demonstrerade också sin försöksanläggning i källaren. Jag minns den tidlösa stämning, den lite gammaldags trivsamma villamiljön och den avslutande måltiden med jordgubbar till efterrätt.

Haakons varmt mänskliga och musikaliska själ hade också en mycket strikt vetenskaplig sida. Till vardags arbetade han med teknik som civilingenjör (elektronik, pneumatik) på ASEA där han tog fram många patent.

I försöken att utveckla kunskapen om parafenomenen, särskilt då PK-effekten, var enkelhet och systematik det mest påfallande i hans arbetssätt. Han hade därtill ett stort tålamod att genomföra många försöksserier, både hemma och utomlands. Om detta vittnar monografin "Mind, matter and gravitation", 12 egna artiklar främst i *Journal of Parapsychology*, 5 i samarbete med bl a J G Pratt och R A McConnell och därutöver en del publicerade brev och andra rapporter.

När frågan om upprepbarhet kommer på tal, måste man undra om inte Haakon verkligen kunde demonstrera upprepad PK-effekt under sina många experiment åren 1950–1977. Han har bl a fått fram U-kurveffekten, dvs det fenomenet att försökspersonen lyckas bäst i början och i slutet av en serie om 5 kast. Speciellt första kastet gav under en period starkt utslag (jfr SPF medd. nr 5). Haakons enkla, trånga arbete visar en framkomlig väg för parapsykologin.

Ingvar Selin

Kaj Lindberg

Professor Kaj Lindberg hörde till de tidigaste medlemmarna i Sällskapet för parapsykologisk forskning och blev sedermera hedersledamot.

In memoriam:

Kaj Lindberg var vad som förr kallades en lärd man. Hans beläsenhet inom många områden var stor: förutom medicinen inom psykologi, parapsykologi, teologi. Även inom konstvetenskapen var han väl bevandrad, hans kunskaper om ryska ikoner var djupgående. För dem som kände honom framstod han som en kulturpersonlighet i ordets egentligaste mening.

I Sällskapet yttrade han sig ej så ofta i diskussionerna, men vid samvaron efteråt kom hans djupa kunskaper och kritiska sinne till uttryck.

Genom sin verksamhet som läkare såväl vid sjukhus som i det finska vinterkriget hade han talrika tillfällen att iakttä fenomen i samband med döendet och döden. För dem som i sin omgivning drabbats av döden kunde hans erfarenheter och kunskaper vara till stor hjälp. Han var en vän i livet och en vän i nöden. Hans minne lever bland oss alla som hade förmånen att komma honom nära.

Gösta och Helena Rodhe

Bertil Peterson

Bertil Petersons stora parapsykologiska intresse hade ett direkt samband med djupt engagemang i de stora filosofiska och religiösa frågorna om livets mening, människors lidande, möjligheten av en immateriell värld, skapelsens mysterium. Hans uppfattning var att parapsykologin påvisar en koppling mellan den materiella och den immateriella världen. "De parapsykiska fenomenen pekar entydigt mot existensen av en icke materiell värld och antyder till och med i stora drag hur den kan tänkas vara uppbyggd." Citatet är hämtat ur hans bok "Parapsykologin och det eviga livet", som kom ut 1972. Syftet med boken var inte enbart att beskriva väsentliga aspekter på vår tillvaro, utan kanske i första hand en etisk ambition "... att nå alla stressade och olyckliga människor, som funnit den rent materialistiska livsställningen otillräcklig, och ge dem ett förslag till hur det är möjligt att tänka om."

Tanken på en Skapare som, höjd över alla mänskliga förmågor, med sina 'teleologiska' (målinriktade) krafter frambringat universum,

spelade en stor roll för Bertil Peterson.

Bertil Peterson var laborator vid FOA, försvarets forskningsanstalt, i Linköping. Sin civilingenjörsexamen tog han 1951 vid Chalmers tekniska högskola i Göteborg. Vid FOA var han vid sin oväntade bortgång sektionschef.

Hans chef teknologie doktor Herbert Steyskal och hans arbetskamrat civilingenjör Göran Svernérus berättar i en dödsruna följande om Bertil Peterson: Hans första insatser vid FOA var utvecklingen av olika typer av elektronrör för mikro-vågstillämpningar. När det fasta tillståndets elektronik för mikro-vågsområdet blev alltmer betydelsefullt, ägnade han sin tid åt halvledartekniken och dess användbarhet för generering, förstärkning, mottagning och styrning av mikro-vågor. Han var en av Sveriges främsta experter på detta område. Vid sin bortgång sysslade han speciellt med integrerad hybridkretsteknik.

Som sekreterare under många år i Stiftelsen John Björkhems Minnesfond visade han sitt stora intresse för den psykiska forskningen. Han understödde exempelvis helhjärtat FOA-ingenjören Arne Grooths undersökningar av parafenomen. Bertil var en mycket samvetsgrann och inspirerande sekreterare som kom med konstruktiva förslag.

I sin bok gav Bertil Peterson uttryck för en rikhaltig flora av filosofiska och religiösa tankegångar som han försökte kombinera med psykologi och naturvetenskap. Till hans stora intresseområden hörde också de stora kulturområdena konst och musik, vilket tog sig intensiva uttryck i pianospel, komposition, foto, resor. Att han lyckades uppnå en i stort sett ljus och harmonisk helhetssyn visade sig i hans attityd till den konkreta verkligheten. Hans engagemang i aktuella samhällsfrågor, för medmänskliga relationer, inte minst i den närmaste omgivningen, allt ger bilden av en djupt mogen människa, både intellektuellt och känslomässigt, en god människa med stor vänlighet och försynt humor.

Curtis Johansson/Rolf Ejvegård

Anm. Curtis Johansson är ingenjör och forskare och var arbetskamrat med Bertil Peterson vid FOA. CJ var tidigare medlem av SPF:s styrelse.

Mötesreferat

1978-03-31: Jan Åström (fil dr, klinisk psykolog, Linköping): "Tur i spel – slump eller ESP-begåvning?"

Finns det turmänniskor? Jan Åström hade ställt sig den frågan, samt frågan om det finns ett samband mellan ESP-förmåga och tur i spel. För att få svar hade han genomfört en undersökning i Linköping med ca 300 bingospelare.

Åström berättade att försökspersonerna fick börja med ett parapsykologiskt test. Det var ett ESP-försök med klärvoajans-design, vilket omfattade 100 gissningar med zenerkort (fem symboler: kors, stjärna, kvadrat, cirkel och våglinje). Därefter följde ett turspel, nämligen fem spelomgångar bingo med en prissumma på 1 500 kronor. Till sist fick deltagarna fylla i frågeformulär och ett personlighetstest (EPI).

Bingospelarna visade som grupp ingen positiv ESP-förmåga, men däremot fanns en statistiskt säkerställd skillnad mellan könen. Kvinnorna, som var dubbelt så många som männen, hade nära medelvärde 20 rätt, medan männen hade färre rätt (19,46 resp 18,12).

Vid jämförelser mellan olika kategorier framkom att vinnare tenderar att ha högre ESP-poäng än icke-vinnare. Men bland storspelare (mer än fem gånger per månad) var tendensen omvänd!

Utåtvända personer hade högre poäng än inåtvända. Neurotiker hade högre poäng än icke-neurotiker. Skillnaderna var statistiskt säkerställda.

Var sjunde spelare uppgav att han kände på sig om han skulle vinna och var annan angav att han intensivt tänkte på ett önskat nummer vid slumpningen av bingonumret.

50 procent av både männen och kvinnorna uppgav att de gick på bingo huvudsakligen för att uppleva spänningen. 54 procent av männen och 38 procent av kvinnorna uppgav förströelse som motiv. (Jan Åström har inte diskuterat denna motivationsskillnad, vilken kan ha inverkat på ESP-förmågan!)

Var femte spelare sade sig ha erfarenhet av paranormala fenomen som telepati, sanndrömmar etc (troligen representativt för befolkningen i dess helhet) men bara var tionde trodde att utfallet av nummerkulorna i bingon går att påverka på paranormal väg. Hälften av deltagarna förmodade att ödet redan bestämt vinnarna.

Jan Åströms undersökning hade utförts med bidrag från Stiftelsen John Björkhems minnesfond.

I Selin

1979-01-25: Martin Johnson (professor i parapsykologi, Utrecht, Holland): "Aktuell parapsykologisk problematik".

Johnson rapporterade om vad som pågår i det parapsykologiska laboratoriet i Utrecht.

1979-03-15: Diskussion. Intresset för parapsykologi inom sällskapet dryftades. Vad påverkar intresset? Har de höga

Psykologen Jan Åström under experiment med bingospelare 1973. (Foto: Magnus Johnson)

kraven på forskningen gjort att icke-professionella experiment och andra insatser kommit av sig? Skulle enkla försöksstudier kunna påbörjas bland medlemmarna för att sedan tas över av experterna? Hur bör man bedöma spontanfall? Kan en uteslutande informativ verksamhet av sällskapet upplevas som meningsfull av medlemmarna? Kan en enkät ge svar på dessa frågor?

CJ/IS

1979-04-19: Rolf Ejvegård (fil dr, universitetslektor, författare): "Rapport från PA-kongressen 1978".

Parapsychological Association är en internationell sammanslutning av parapsykologer. 1978 hölls den årliga kongressen i Washington University, St Louis, Missouri, USA. Detta stora universitet har blivit ett av världens främsta forskningscentra inom parapsykologin. I Sökaren nr 5, 1979 gav Rolf Ejvegård en utförlig rapport.

RE

1980-03-27: Olle Faith-Ell (f d gymnasielektor i matematik och fysik, Linköping): "Erfarenheter av paranormala fenomen – egna och goda vänners". Föredragshållaren berättade på ett engagerande sätt om paranormala fenomen, samt lämnade förslag till försök som var och en kan utföra. Efteråt blev det en intressant diskussion.

E Uggl

1980-08-28: William "Bill" Roll (projektledare, parapsykolog, Durham, North Carolina, USA): "Psi Structures and Survival after Death".

Roll har en teori om personligheten som går ut på att den inte enbart är knuten till en människas kropp utan också (till mindre del) knuten till kroppens omgivning: väggar, möbler, träd, andra

människor osv. En människa som bor i ett hus, sätter alltså bokstavligen sin prägel på det, och hon influerar andra människor mer inträngande än man vanligen tror. Detta förklarar telepatin mellan människor som känner varandra, förklarar hur psykometri kan vara möjlig, ger en vink om hur spökerier fungerar osv. Vid reinkarnation tänker sig Roll att hela personligheten på grund av någon dramatisk och starkt emotionell orsak plötsligt flyttas över från en mänsklig organism till en annan. Roll har i många år arbetat med denna teori och han hoppas att i en inte alltför avlägsen framtid kunna presentera den i bokform.

RE

1980-10-16: Montague Ullman (med dr, psykiater, professor, New York): "Psi Communication through Dream Sharing".

I relationen mellan en psykiater och hans patient händer det att terapeuten plötsligt slås av att patienten tar upp och berättar saker och händelser som patienten inte rimligen kan veta. Ibland börjar patienten diskutera ett ämne som terapeuten har förberett. Sådana och liknande sammanträffanden tyder på telepati, ibland på prekognition.

Professor Ullman menar att drömlivet innehåller en mängd olika företeelser, bl a paranormala sådana. I drömmen kan drömmaren se hela sitt liv, både det förgångna och det kommande. I viss utsträckning kan man även se andra människors liv. Drömmen måste dock avkodas för att dess verkliga innebörd skall komma fram. Avkodningen kan ingen göra själv, utan den måste göras i grupp. I en sådan drömgrupp upptäcker man ofta att deltagarna kommunicerar med varandra under sömnen.

RE

1981-01-29: Martin Johnson: "Vart är parapsykologin på väg?"

Parapsykologin är fortfarande en mycket famlande vetenskap, och forskarna väntar på ett genombrott. Om ett sådant inte sker inom överskådlig tid, kommer den akademiska psykiska forskningen att råka in i en kris. De tankegångar som professor Johnson presenterade i sitt föredrag, återfinns delvis i hans bok "Parapsykologi – Försök till forskning i upplevande gränsmarker" (Zindermans 1980).

RE

1981-04-24: Erlendur Haraldsson (docent i psykologi, Universitetet i Reykjavik, Island): "Who Beliefs in Psychic Phenomena?"

Vilka tror på psykiska fenomen? Vissa massmedieröster gör gällande att då samhället är i kris, flyr många människor genom att vända sig inåt och sätta sin lit till "ockulta krafter". Särskilt skulle detta gälla "flummisar", som ej tror på kunskap, och känslotänkande individer.

Erlendur Haraldsson föreläste om vem som tror vad när det gäller parafenomen, och en del av ovannämnda frågor besvarades.

En av de intressanta saker han redovisade var hur tro på parafenomen förhåller sig till utbildning. Han jämförde flera vetenskapligt genomförda attitydundersökningar från olika länder.

I Sverige och på Island finns ingen statistiskt säkerställd skillnad mellan hög- och lågutbildade vad gäller deras tro på de parapsykologiska fenomenens existens. I USA och Västtyskland är det däremot en klar skillnad. Av tre grupper med olika utbildning; grundskola, gymnasium och universitet, var andelen individer som trodde på parafenomen för Västtyskland 49 procent – 63 procent – 70 procent och för USA 26 procent – 52 procent – 68 procent. Alltså: ju högre utbildning, desto vanligare var tron på parafenomenen. Denna statistiskt säkerställda skillnad kanske förvånar en del.

I Selin

1981-11-16: Filmvisning. Filmen "Target the impossible: To solve the ESP Mystery", som producerats av ett kanadensiskt TV-bolag, visades. Den behandlade olika forskningsmetoder för att komma åt de paranormala fenomenen. Större delen av filmen ägnades åt forskning som bedrivs vid Maimonides Hospital, Brooklyn, New York. Filmen är mycket elementär. Efteråt diskuterades den och svårigheterna överhuvud med psykisk forskning.

Sammankomsten ägde rum i Statens psykologisk-pedagogiska biblioteks lokaler. Biblioteket, samt det lilla parapsykologiska bibliotek som finns inrymt där, visades av föreståndaren dr Elin Ekman.

RE

VARFÖR STUDERA OBE?

Följande är ett avsnitt ur SPF:s Meddelande nr 11, "Ut-ur-kroppen-upplevelser" av C. D. Broad och Rolf Ejvegård.

Företeelsen (ut-ur-kroppen-upplevelser eller obe) är intressant i sig själv som ett uttryck för en mänsklig aktivitet på det andliga planet. Om obe är ett av de många slagen av medvetande så har studierna en given plats i psykologin.

Motsvaras ob i obe av en fysisk händelse utanför människans centrala nervsystem lokaliserad i den primära kroppen? Skulle en sådan separation kunna inträffa så betyder det att ett medvetande kan existera och fungera utanför en människas vanliga kropp. Det skulle därmed vara fullt möjligt att medvetandet (själen, psyk) överlever kroppen. Kan medvetandet gå ur sin kropp och sedan åter inträda i den så skulle medvetandet (själen) också kanske kunna lämna sin vanliga kropp för att därefter gå in i en annan kropp. Själavandring och inkarnation skulle därvid kunna förekomma. En döende persons själ skulle kanske kunna söka sig till och flytta in i en nyfödd kropp.

Ob-hypotesen har medicinska (psykiatriska) implikationer. Bessättelser skulle kunna vara verkliga, även om man här inte kan komma ifrån att de ter sig synnerligen osannolika i ljuset av dagens medicinska vetenskap. Mentalsjuka personer som tycker att någon annan (ofta betecknad som ond ande) bemäktigat sig deras kropp, skulle alltså hypotetiskt kunna ha upplevelser som har yttre orsaker. Det är givet att behandlingen därmed blir en helt annan än då man utgår från hypotesen att det rör sig om rena "hjärnsjöken". Mer tveksamt är om ob-hypotesen har juridiska implikationer.

Som Broad nämner i sitt föredrag är obe-studier av intresse ur teologisk synvinkel. I vissa kulturer och religioner har uppfattningen att själen kan lämna kroppen varit utbredd. Många indianstammar ansåg att en dröm bestod av att själen begav sig ut på resor medan kroppen vilade. Därför var det farligt att väcka den som sov. Var själen för långt borta så hann den kanske inte tillbaka i tid till kroppen, som då fick leva själlös. Det råder inget tvivel om att de religiösa föreställningarna om en möjlig separation mellan kropp och själ stärktes av obe.

En bekräftad ob-hypotes skulle få stora konsekvenser för parapsykologin själv. I stället för att som nu söka omtolka obe i termer av klärvoajans, telepati och psykikinesi fick de psykiska forskarna börja undersöka om inte ESP och PK helt enkelt är ob-fenomen. Så vitt jag förstår skulle den parapsykologiska forskningen därvid kunna förenklas, en mer enhetlig teori skulle kunna uppställas och laboratorieförsöken skulle planeras annorledes än vad som sker i dag.

En bekräftad ob-hypotes att den sekundära kroppen i någon bemärkelse har en fysikalisk egenskap som liknar den primära kroppens egenskaper, skulle få stora konsekvenser för vår världsbild och vårt paradigm.

Rolf Ejvegård

Ingemar Nilsson

Den spökande advokaten – en oavslutad komedi

Sydney Alritz

Sydney Alritz (1868 – 1925) var den förste vetenskapsmannen i Sverige som specialiserade sig på psykologi. Han grundade den experimentella psykologin i vårt land. Från 1901 verkade han som docent i psykologi vid Uppsala universitet och utförde en rad betydande undersökningar inom den fysiologiska psykologin. Men hans dominerande forskningsområde var parapsykologin – eller, som den kallades på den tiden, psykisk forskning – och hypnotismen. Det omfattande arbetet *Till nervsystemets dynamik*, I-IV (1913 – 17) utgör hans livsverk. Där utvecklade han sin nervstrålningsteori: det mänskliga nervsystemet utsänder en form av nervös energi eller strålning, som kan påverka andra organismer eller objekt. De sinnesfysiologiska undersökningar som Alritz gjorde, var för honom något sekundärt jämfört med de abnorma psykiska företeelserna, men samtida och senare forskare tog inte hans teorier riktigt på allvar. Hans nervstrålningsteori föll snart i glömska.

Alritz var väl förtrogen med den spiritistiska litteraturen. En kortare tid var han medlem i det av Carl von Bergen 1890 grundade Svenska samfundet för psykisk forskning, som kom att domineras av spiritister. Men han utträdde snart, missnöjd med medlemmarnas okritiska experimenterande. Någon sympati för spiritismens hypoteser uppvisade han aldrig, även om de fenomen som uppenbarade sig vid spiritistiska seanser intresserade honom mycket. Han ansåg det viktigt att hålla isär spiritism och psykisk forskning.

Alfred Backman

1905 fick Alritz tillfälle att undersöka två mycket märkliga fall, "fal-

let Karin" och "spökerierna i Centralpalatset". I det första fallet lärde han känna läkaren Alfred Backman, som åren kring 1890 genomfört en rad egendomliga hypnotiska försök i Kalmar. Hans specialitet var sk vandrande klärvoajans (travelling clairvoyance): det hypnotiserade mediet beskrev händelser eller platser på avlägsen ort. Detta var en typ av fenomen som varit vanliga hos de äldre magnetisörerna men som nu förekom ytterst sällan. Försöken uppmärksammades i pressen, i synnerhet sedan ekonomen och utilisten Knut Wicksell startat en offentlig polemik med Backman.

Då Alritz kom i kontakt med Backman, hade denne slutat ge offentlighet åt sina experiment. Men Alritz var intresserad av hans erfarenheter av fysiska fenomen och av spökerier, liksom av hans försök med mesmerisering av växter. Till de fysiska fenomenen hör en rik och exotisk flora av företeelser. De var en vanlig ingrediens i spiritistiska seanser vid 1800-talets slut, men de förekom också i helt andra sammanhang, tex vid spökerier i gamla prästgårdar. Backman hade undersökt en rad sådana s.k. bullerandar (poltergeistar): steg eller knackningar hördes, föremål kastades kring, bord eller stolar lyfte sig (levitationer), objekt som inte tidigare funnits i rummet dök plötsligt upp (apporter) m m. Backman avslöjade åtskilliga fall av skoj och bedrägeri – tex motiverat av "begär att väcka uppseende och få kaffe" – men där han inte lyckades, var han ändå inte beredd att använda sig av spiritismens andehypotes. Han var övertygad om att fenomenen hade samband med könslivet. De var ofta knutna till unga flickor i puberteten. I en del fall konstaterade han att föremål kunde "flyga omkring hörn eller böja av i vinkel". De rörde sig som om de bars av något och löd inte fall- eller tröghetslagen.

Spökerier i Stockholm

I januari 1905 inleddes de på sin tid omskrivna spökerierna på ett advokatkontor i Gamla stan i Stockholm, i det s.k. Centralpalatset. Alritz beslöt att undersöka fenomenen. Pennor, saxar, pennknivar och ännu större saker såsom "en så tung bok som Sveriges handelskalender" började flyga omkring i rummen utan synbarlig orsak. Alritz tillkallades från Uppsala, och en känd illusionist och magiker försökte också avslöja spökena, men fenomenen fortsatte.

Spökerierna hade börjat i samband med att en f.d. docent i filosofi vid Lunds universitet anställdes på advokatkontoret. Gustaf Boström (1867 – 1933) som disputerat i Lund 1897, hade 1902 av psykiatern Bror Gadelius förklarats "sinnessjuk och i saknad av förståndets bruk" efter att ha förfalskat järnvägsbiljetter. Bedrägeriet var lika meningslöst som komplicerat. Han var neurasteniker med hypokondriska föreställningar. I Lund var han känd som en excentrisk person, men också som en ovanligt vig gymnast. "Av Boström kan man vänta sig allt", sades det om honom. Alritz flyttade över de inblandade personerna – förutom Boström arbetade också en bokhållare, en ingenjör och en springpojke på kontoret – till sin privatbostad, där fenomenen fortsatte: soffdynor och papperskorgar, som utplacerats i rummen, kom i rörelse, vatten stänkte omkring. Komedin var i full gång. Alritz fann snart att det hela hade tagit så stora proportioner att han inte själv kunde klara undersökningen. Han skrev till *Society for Psychical Research* och begärde hjälp. Sir Arthur Wells från sällskapet reste till Stockholm och stannade över tre seanser i mitten av februari. Försöken misslyckades helt. Wells var övertygad om att Boström var en skojare. Alritz under-

kände Wells' kompetens och hade dessutom intrycket att Wells ansåg honom vara en löjligt godtrogen person. Engelsmannens omdöme om Alritz var verkligen inte smickrande:

"Han har ingen professur, är omkring 34 år, nervös och blir lätt upphetsad. Han är ingen bildad man. Talar engelska flytande men ej korrekt, har tillbringat några år i England. Hans mentala tillstånd gränsar till abnormitet, mycket rastlös, godtrogen och angelägen att förklara naturliga fenomen på ett mystiskt sätt. Han saknar ett klart förstånd, och hans kritiska förmåga är inte utvecklad."

Bjerres historia

Rykten om det totala fiaskot började spridas. Läkaren Poul Bjerre, som just hade gett ut sin bok om "fallet Karin", hade hört följande historia:

En engelsman kom över från det engelska sällskapet för att undersöka saken. De satt hela kvällen i stilla avvaktan, men där blev absolut intet. Äntligen kom en lackstäng flygande genom rummet. Alritz närmade sig förnöjd sin höge gäst och uttryckte sin glädje över att denne dock fått bevittna ett fenomen. – "Ja", svarade engelsmannen lugnt, "nog var det ett fenomen alltid, men det var jag som kastade lackstängen." – Är det en belackares historia, så är den bra gjord.

Everard Feilding

I september gick komedin in i sin sista akt. Alritz fick besök av Everard Feilding, en erfaren och kritisk undersökare med specialitet att avslöja sk fysiska medier. The Hon. Everard Feilding (1867 – 1936) var advokat ("barrister") och åren 1903 – 1920 sekreterare i SPR. Han gjorde sig känd som en av de mest skarpsinniga och kritiska utforskarna av fysikalisk mediumism, dessutom som den kanske mest humoristiske. Genom undersökningen av mediet Eusapia Palladino 1908 övertygades han om realiteten av vissa fysiska fenomen. (Se E. Dingwalls *Introduction to E. Feilding, W. W. Baggally & H. Carrington, Sitings with Eusapia Palladino and other studies*, New York 1963, urspr. i SPR:s *Proceedings*, XXIII, 1909.) Men Feilding var inte heller nöjd med Alritz. Han ansåg att Alritz visserligen var noggrann och mycket insatt i litteraturen på området, men alldeles för beredd att tro de mest omöjliga saker. Han var hopplös som observatör och saknade helt kritiskt sinnelag. Han är "så influerad av idén om en utommyskulär kraft att han är föga kritisk i sitt omdöme. Men han har ordinär intelligens, är fullt medveten om de misstänkta inslagen i fallet, vilka han ständigt framhåller för mig", skrev Feilding.

Aristokraten Feilding fann sig heller inte särskilt väl tillrätta med

mediet. Han beskrev Boström som en fet och smutsig man, som petade tänderna med en sax och hade löss. Boström var genast misstänkt.

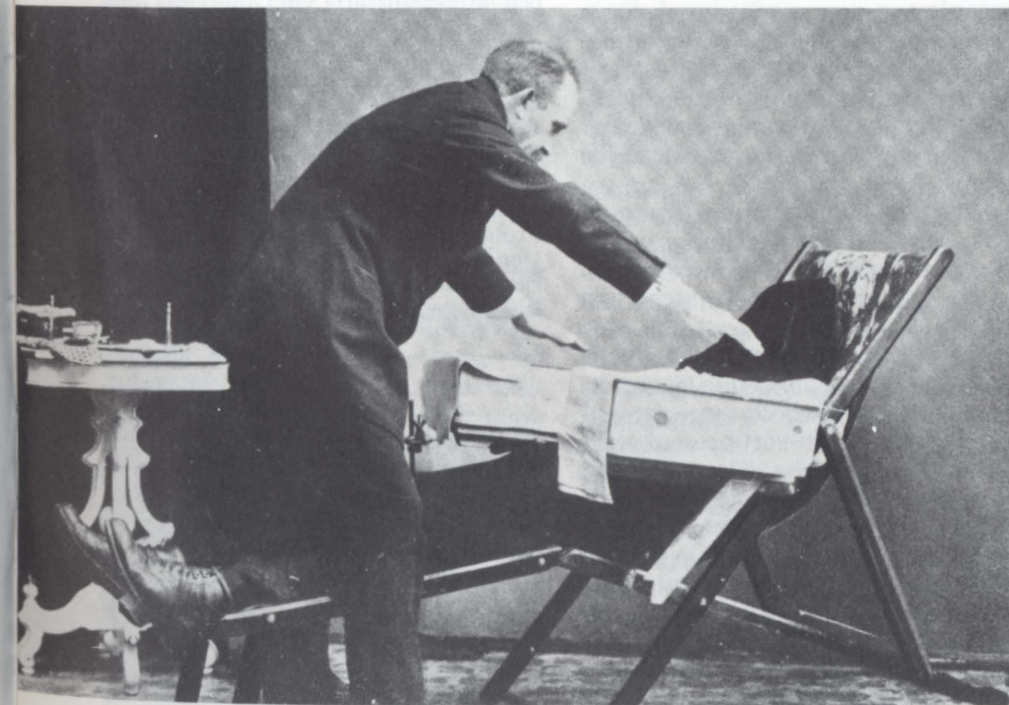
Då Feilding anlände, hade "spökena" observerats under tio månaders tid, men hans stockholmsvistelse tycktes sammanfalla med en vilopaus i den paranormala verksamheten. Hela kvällen kunde gå utan att något hände, men då man minst anade det, startade spökerierna igen: knackningar hördes, askkoppar föll ned från bord, föremål kastades. Så började apporterna: mindre stenar och fyrverkeripjäser, som inte hade funnits i rummen tidigare, dök plötsligt upp. Men oftast inträffade fenomenen då Feilding just vände ryggen åt mediet och hans två "medhjälpare".

Händelserna blev mer och mer löjliga. Boström kunde exempelvis räkna "1, 2, 3" i förväntan att något skulle hända. Det gjorde det inte. Eller också fick han alla närvarande att rusa ut ur rummet i förhoppningen – baserad på tidigare erfarenhet – att något föremål skulle komma farande efter dem liksom i en psykisk virvel. Men förhoppningen grusades gång på gång. Boström kunde också placera ett papper på en skiva, varefter alla vände ryggen åt. Långsamt räknade han till tre, och alla vände sig snabbt om bara för att se paret vilande på samma plats.

Bror Gadelius

Alritz menade sig ändå ha sett saker som gjorde honom övertygad om fenomenens realitet. Flera av Boströms seanser bevittnades också av Bror Gadelius. De hade båda sett föremål kastas på ett helt obegripligt vis. Objekt hade kommit farande från hörn i rummet, där ingen befunnit sig, eller från ett rum som de alla just hade lämnat. Objekten hade kastats i helt omöjliga banor runt dörröppningar. En känd illusionist intygade att det hela inte kunde åstadkommas på naturlig väg. Gadelius var ändå övertygad om att en man med sådant förflutet som Boström var kapabel att exempelvis med något instrument åstadkomma kasten, utan att man för den skull kunde avslöja honom. Alritz och Gadelius hade dock genomsökt både Boström och rummen utan att finna något misstänkt. Feilding gjorde kommentaren:

"Om Gadelius verkligen såg vad han säger att han såg, förefaller mig en sådan förklaring absurd, och han

Denna bild visar Alritz under ett hypnosförsök den 27 april 1913. Försökspersonen, C. W., har huvudet täckt av en svart duk och armarna instuckna i trälådor. (Foto: Uppsala universitet)

visar bara det vanliga a priori-resonemanget hos de flesta av de vetenskapsmän som avböjer att undersöka fenomenen, och detta på grund av Boströms sinnessjuka tendenser."

Gadelius hade till att börja med varit så imponerad att han efter en seans var villig att intyga fenomenens realitet, men efter en natts betänketid hade han ångrat sig.

Fuskade Boström?

Inför dessa händelser kastades Feilding mellan total förvirring och ointresse. Han förlorade mer och mer sin verklighetskontakt. Om Boströmfallet är ett enda bedrägeri, så är det ändå "det mest kompletta, artistiska, konsekventa och oförklarbara jag någonsin har mött". "Det är ett mycket förbryllande och olösbart fall", skriver han. Vad skulle egentligen Boström kunnat ha för motiv för att fuska? Han hade blivit helt ruinerad, eftersom advokatkontoret tvingats slå igen. Kunderna hade inget förtroende för en advokat som hyste skämtsamma spöken, vilka slog av hatten, då de kom in på kontoret. Boström hade knappast råd att fortsätta undersökningarna, men han var ändå angelägen om att få fram äkta bevis. Slutligen erbjöd Feilding honom 10 pund om han under strängaste kontroll kunde åstadkomma apportioner. Man gick grundligt till väga: rummen undersöktes från golv till tak, fönster och dörrar förseglades, Boström kläddes av naken och undersöktes samt ikläddes nya kläder; varje rörelse observerades. Till sist, efter tre veckor, kom ett avslöjande. Boström åstadkom apportioner med hjälp av ett tubformigt instrument, som han kunde hålla gömt även under kroppsundersökningen. Boström erkände bedrägeriet och Feilding reste hem och rapporterade för Society for Psychical Research om "den spökande advokaten, en oavslutad komedi". Men Alritz var inte alls nöjd med utgången: Endast apportionfenomenen var upplärade. "Kasten" var fortfarande obegripliga, och Boström vidhöll att han endast hade fuskat med apportionerna, då Feilding erbjöd honom pengar: "Detta var ett fullt respektabelt spöke eller någon form av paranormal kraft, innan ni med era pengar och er skepticism kom och fördärvade det", klagade Alritz.

Publicering

På Alritz' uppmaning använde Feilding pseudonymer vid sin presentation av fallet, och trots upprepade påstötningar från Gadelius vägrade Alritz att offentliggöra undersökningen. Alritz trodde att "de flesta människor skulle förlora tilltron till min förmåga att undersöka dessa fenomen, om jag vidhöll blotta möjligheten av äkta fenomen där sådant bedrägeri en gång har iakttagits. Och eftersom jag faktiskt inte kan förklara en del 'kast', skulle folk inte anse mig vara till någon nytta inom sådan forskning, nu och i all framtid, om detta fall blev publicerat."

Undersökningen avbröts, men Feilding skulle komma att ångra att han gav Boström pengar och därigenom möjligen frestade honom att fuska. Han blev med åren mer övertygad om de fysikaliska fenomenens realitet.

Hur ville då Alritz förklara fallet Boström? Vid undersökningen forskade han efter om det fanns något fysikaliskt instrument som skulle kunna registrera en möjlig utstrålning från Boström. Han bad Feilding höra med de engelska fysikerna Willian Crookes och Oliver Lodge, båda aktiva inom Society for Psychical Research, om de kunde föreslå något mätinstrument. Alritz såg alltså dessa företeelser som analoga med hypnosens magnetiska fenomen: det rörde sig om en utstrålning eller ett utflöde från organismen som verkade på föremål. Han bad också teosofen Annie Besant om hjälp att förstå de egenomliga fenomenen: Är det energi som strålar ut eller något slags ut-sänd materia som gör fenomenen möjliga?

Fallet Boström var en förstudie till Alritz' nervstrålningsarbete liksom det samtida fallet Karin och andra potergeistförsök som han gjorde 1905-1906.

Alritz var i fortsättningen mycket rädd om sitt anseende. Kontakten med Boström hölls uppe ytterligare några år, och i ett brev gör han följande bekännelse: "Jag vill också säga dig att jag numera skiljer på sådant som jag studerar för att framlägga inför den vetenskapliga världen och sådant som jag undersöker för vinning av kunskap för min egen skull. Jag diskuterar därför ej gärna alla slags fenomen i brev." De taktiska hänsynen visade sig också i hans sätt att redigera tidskriften Psyke, som han grundade 1906 med de nordiska psykolo-

gerna Höffding, Grotenfelt och Mourly Vold som biträdande redaktörer. Han försökte där ta upp den psykiska forskningen såsom en integrerad del av psykologin, men detta ledde till en principdiskussion med Höffding, som helst såg att endast frågor "af almindeligt interesse" togs upp och som framför allt inte ville ha något med spiritismen att göra. Alritz beslöt sig till sist för att hålla materialisationsfenomen och andra spiritistiska företeelser utanför Psyke. Det var bättre att börja behandla för vetenskapsmännen mindre stötande fenomen, såsom telepati och klärvoajans. Det var viktigt att värna om den psykiska forskningens anseende.

Litteratur:

E. Feilding. The haunted solicitor - an unfinished comedy, *Journal of the Society for Psychical Research*, Dec, 1905, s 162 ff.

B. Gadelius, *Tro och öfvertro i gångna tider*, II, Sthlm 1912.

I. Nilsson, *Sydney Alritz och nervstrålningsproblemet*, Lychnos, Lärdomshistoriska samfundets årsbok 1977-1978, s. 10-53.

I. Nilsson, *Själens i laboratoriet*. Vetenskapsideal och människosyn i den experimentella psykologins framväxt. Lund 1978.

I. Nilsson & J. Bärmark, *Forskning om det övernaturliga. Från spiritism till ESP-fenomen, Idé och lärdom*. Lund 1972.

A.R.G. Owen, *Can we explain the poltergeist?* New York 1964.

Anm. Ingemar Nilsson är docent i idé- och lärdomshistoria vid Göteborgs universitet. Hans redogörelse för fallet med den spökande advokaten har hållits som föredrag i Sällskapet för parapsykologisk forskning 16 november 1978. Den bygger på en längre uppsats, *Sydney Alritz och nervstrålningsproblemet*, i Lychnos, Lärdomshistoriska samfundets årsbok 1977-1978, s. 10-53. Protokoll och brev som använts, finns i Uppsala universitetsbibliotek och i Archives of the Society for Psychical Research, London.

Det är vidskepelse att sky vidskepelse.

Francis Bacon

Fastän åtskilligt är alltför underligt för att bli trott, så är ingenting så underligt att det inte kan ha hänt.

Thomas Hardy

Är Hansel trovärdig?

Turerna har varit många när det gäller den brittiske psykologiprofessorn C E M Hansels utvärdering av parapsykologin. Hans omfattande granskning påvisar felkällor och brister i alla experimenter som han granskat, men många menar också att Hansel brister i sin granskning.

Flera artiklar i frågan har varit införda i Sökaren, senast i nr 7-8, 1981, där SPF-medlemmen Nils Wiklund skriver om den nya upplagan av Hansels bok *ESP and Parapsychology: A Critical Re-Evaluation* (Buffalo, NY, 1980). Wiklund menar att Hansels kritik är riktig och nyttig och att bokens mellandel, som gäller åren 1930-1965, är mest betydelsefull.

I ett äldre nummer av SPF-information finns en artikel med svensk anknytning som granskar Hansels behandling av ett fall just från perioden 1930-1965. Vi tar upp den artikeln igen - den vänder på kritiken: hur seriös är egentligen Hansel?

Eva Hellström har skrivit följande introduktion, som vi här bearbetat något, liksom vi gjort med Haakon Forwalds översättning.

År 1966 publicerades i New York en till omfånget mycket stor bok som det året även sågs på våra svenska bokhandelsdiskar. Den hette *ESP: A Scientific Evaluation* och var skriven av C E M Hansel. Enligt förlagets förord var den "en viktig bok i en tid full av felinformation, missriktad entusiasm och fördomar" och skulle vara en "opartisk och ingående granskning av parapsykologisk forskning".

Ett otal recensioner och debatter med anledning av denna bok har förekommit i de flesta parapsykologiska tidskrifter. Alla talar om felaktiga sakuppgifter, misstolkningar av forskningsresultat m.m. Är någon av läsarna intresserad, så finns en utförlig recension i *Journal of Parapsychology* (JP), vol 31, nr 1, mars 1967 av Charles Honorton.

Emellertid har SPF en medlem som sedan många år är känd och uppskattad av parapsykologiska forskare världen över, civilingenjör Haakon Forwald, Ludvika. Honom har Hansel ägnat en sida i boken. I engelska sällskapets journal (JSPR, vol 45, nr 739, mars 1969) finns en belysande artikel som kanske visar

vilken lit man kan sätta till den omfångsrika boken. Här följer ett utdrag av artikeln i översättning av Forwald, som därmed bekräftar innehållets sakriktighet.

Artikeln bygger på ett brev från R A McConnell vid University of Pittsburgh, vilken bemöter professor S S Stevens anmälan av Hansels bok. McConnell citerar Stevens: "Den vetenskapliga världen har väntat länge på en Hansel som kan göra detsamma med ESP som rutinmässigt blir gjort inom andra områden där resultat av experimentell forskning läggs fram för vetenskaplig granskning. Nu är kanske detta behov fyllt." McConnell kommenterar: Trots detta oersvarade stöd kan era läsare göra klokt i att fråga: "Är Hansel trovärdig?" Svaret finns kanske på den enda sida som Hansel ägnar åt Haakon Forwald, som av de flesta parapsykologer anses vara den ledande forskaren när det gäller psykikinesi (ett av de två huvudfenomenen inom parapsykologin).

Forwald presenteras av Hansel (s. 160) som "tillhörande Schweiziska Teknologiska Institutet i Zürich" (dvs Eidgenössische Technische Hochschule, ETH). Sanningen är att Forwald arbetat för ASEA i Sverige oavbrutet sedan 1935 som elektroingenjör. Han har flera hundra patent på uppfinningar, och han var vid tiden för sin pensionering nyligen ASEAs chefskonsult för högspänningsbrytare. Det enda sambandet mellan honom och ETH är att han 1933 var närvarande under några korta föreläsningsserier om fysik och teknik. Detta slags fel hos en humanistisk vetenskapsman som Hansel är svårt att förstå, eftersom Forwald inte började experimentellt arbete inom parapsykologin förrän 15 år senare och alltså sammans har blivit publicerat på engelska i ett dussin rapporter i den lätt tillgängliga amerikanska *Journal of Parapsychology*. I slutet av varje rapport, även den enda (1952) som citeras av Hansel, har Forwalds adress uppgetts som Ludvika, Sverige.

Om Hansels första uppgift om Forwald får en att undra om han överhuvud har läst någon av Forwalds rapporter, så stärks misstanken att han inte gjort det av följande.

de. Hansel uppger att Forwalds "beräkningar är grundade på antagandet att om (det fallande) föremålet rör sig åt sidan en sträcka som är längre än höjden varifrån det släppts, så har en psykisk kraft varit verksam". Detta är uppenbart nonsens och någonting dylikt har aldrig publicerats av Forwald. Forwalds bevis för "förskjutningspsykikinesi" har alltid varit beroende av den horisontella rörelsen hos kuber (även kulor - red:s anm) och inte av den höjd varifrån de faller. Med hans metod önskar man att kuberna i hälften av fallen skall gå åt ena sidan och i hälften åt andra sidan. I undersökningarna mellan 1950 och 1952 använde han chi-två-metoden för att statistiskt visa grundeffekten. Senare har han jämfört medeldifferensen hos kublägena med standardavvikelsen hos deras spridning.

Hansel fortsätter med att säga att "två invändningar har rests mot Forwalds undersökningar". Efter innehållet på de tidigare 160 boksidorna antar läsaren naturligtvis att Hansel menar invändningar mot Forwalds bevis för psykikinesins realitet. Hansel citerar därefter 150 ord ur ett brev från en pensionerad astronom till en spiritualistisk tidning; dessa ord har ett avlägset samband med Forwalds teoretiska försök att beräkna storleken hos den hypotetiska psykiskinetiska kraft som kan ha orsakat hans avvikande data. Nittionio av hundra läsare kommer in smula förvirrat att förmoda att detta på något sätt utgör en kritik av Forwalds data som bevis för psykikinesi. Den hundrade läsaren kanske frågar sig: "I vilken avsikt anförde Hansel detta vilseledande och ovidkommande citat?"

Den andra invändningen som Hansel gör (och som försiktigtvis tillskrivs annan person) är att Forwald har arbetat ensam. Detta är inte en giltig grund för att tillbakavisa en aktad och professionellt kvalificerad forskares arbete och därmed mena att det saknar allvarligt bevisvärde. Om det anförts som orsak för att betvivla forskarens resultat, måste det förenas med en ärlig karakterisering av hans professionella kvalifikationer. Vad som är ännu mera klandervärt i detta sammanhang, är att Hansel inte omtalar det viktiga experiment med ett vittne som Forwald gjorde under ett besök i USA för detta ändamål (JP, vol 22, nr 1, mars 1958).

Parapsykologins väg

K. Ramakrishna Rao begrundar besvikelser och framtidsutsikter inom parapsykologin.

Under senare år har Sällskapet för Parapsykologisk Forskning, SPF, haft lägre aktivitet. Medlemmarna har mött upp i mindre grad än förut, och det har även varit svårt att rekrytera styrelsemedlemmar som kunnat ägna tillräcklig tid åt föreningsarbetet. Man kan ställa frågan: Är inte parapsykologin längre intressant? Är fenomenen alltför gåckande?

Finns det en psi-kris?

Dr K. Ramakrishna Rao skriver i *The Journal of Parapsychology*, vol 41, nr 2 (juni 1977) om en del av det som gjort honom besviken inom parapsykologin, och han vill försöka klargöra vissa problem av avgörande betydelse, som finns inom området. (Dr Rao är J. B. Rhines efterträdare som chef för Institutet för parapsykologi i Durham, N. C., USA.)

Låt mig först, skriver dr Rao, ställa den grundläggande frågan: Finns det paranormala fenomen (psi)? Han förstår att frågan kan låta naiv och oprofessionell och få somliga att undra om han verkligen är parapsykolog, och han skyndar sig att svara: Naturligtvis tror jag att paranormala fenomen förekommer.

Rao tror inte på psis existens på grund av egna, subjektiva upplevelser eller av andra personliga eller religiösa skäl, utan han gör det i ljuset av vad han anser är tillförlitliga, vetenskapliga bevis. "Eftersom jag är övertygad om att parafenomen är verkliga", skriver han, "är det en besvikelse för mig att se hur dessa fenomen ignoreras i många lärda publikationer, där de borde tas upp till diskussion. De förbigås till och med av dem som haft egna upplevelser."

För att illustrera hur psi med orätt förbigås hänvisar Rao till tre böcker som utkom under 1976. En

av dem är skriven av dr U. Neisser och bär titeln "Cognition and Reality" (Kognition och verklighet, Wahlström & Widstrand 1978). Den ägnar sig främst åt människans natur, sådan vi kan uppfatta den. "Säkerligen", skriver Rao, "kunde ingenting ha större teoretisk betydelse för detta ämne än ESP. Dr Neisser är inte okunnig om psi. Han har tidigare publicerat en redogörelse för ett framgångsrikt ESP-experiment (Kahn & Neisser A mechanical scoring technique for testing GESP. *Journal of Parapsychology* 1949). Ändå finner vi i denna 230-sidiga bok ingen hänvisning till parapsykologi eller ESP. Vidare har Columbia University Press utgett en bok med titeln 'The Evil Eye', redigerad av Clarence Maloney. Den behandlar tron på det onda ögat och gör även vissa försök att teoretiskt förklara detta fenomen. Inte heller här finner vi någon hänvisning till PK eller parapsykologi. Av den humanistiske psykologen Floyd Matson slutligen kunde man vänta sig att han utifrån sin egen teoretiska orientering skulle stå öppen för ett sådant oortodoxt ämne som parapsykologi. Men i sin bok 'The Idea of Man', som förklarar den nya humanismens huvudinnehåll med dess särskilda betoning av människan som skapande och dess försök till nytolkning av människans natur, nämner han inga parapsykologiska upptäckter."

En annan källa till besvikelse för dr Rao är att en del pionjärer inom parapsykologin, såsom Estabrooks och Brugmans, efter en lovande början sedan förhållit sig kallsinniga till parapsykologin. Han pekar också på att en sådan forskare som Coover inte var fullt uppriktig genom att lägga fram de belägg för ESP som han hade. Är det så, undrar Rao, att det finns dolda och föga kända faktorer som hos människor motverkar det som tyder på exi-

stensen av sådana fenomen som ESP? Om det finns sådana faktorer, då bör vi skaffa oss kännedom om dem, anser han, precis som vi bör skaffa oss kännedom om de faktorer som påverkar forskare att acceptera otillräckliga bevis för ESP.

Psi upptäcks ständigt på nytt!

Men ännu mer frustrerande är det, menar Rao, att parafenomenen med jämna mellanrum återupptäcks. Den senaste återupptäckten finner man i boken "Mind-Reach" av Targ och Puthoff (1977). ("Psykets räckvidd, Askild & Kärnekull, 1980.) Rao skriver: "Den framstående antropologen dr Margaret Mead skriver i sin inledning: 'Den bok är en klar, rättfram redogörelse för en uppsättning framgångsrika experiment, som demonstrerar existensen av fjärrseende, en hittills icke bekräftad mänsklig förmåga.'" Rao har gjort kursivering, och han fortsätter: "Fjärrseende är helt visst ett nytt uttryck i parapsykologin, men det är endast ett annat namn för ESP. Hur kan det då sägas att dessa experiment är de första som bekräftar psi-förmågan? Är Targs och Puthoffs experiment så avgjort överlägsna tidigare experiment i fråga om uppläggning och kontroll, liksom i styrkan hos bevisen, att de ensamma kan göra anspråk på att vara bindande bevis för psi? Dr Meads uttalande kan tolkas så att hon har menat just detta. Hon påstår också i samma inledning: 'Det har förkommit andra helt trovärdiga, konventionellt utförda experiment tidigare.' 'Men', påpekar hon, 'dessa har inte fått sådant erkännande som normalt ges inom ett område som vetenskapsmän uppfattar som en helt rationell, helt trovärdig vetenskaplig disciplin.'"

K. R. Rao: – Fördomar och partiskhet förekommer inte sällan, när vetenskapsmän tillbakavisar psi-fenomen.

När parapsykologin kritiserar, är det ofta inte bara fråga om observationer och fakta, menar Rao. Vi kan många gånger lägga märke till hur värdeladdade de vetenskapliga uttalandena är och i hur stor utsträckning vetenskapligt erkännande är ett "inomgruppsfenomen". Fördomar och partiskhet, retorik och *ad hominem*-argument förekommer inte sällan inom erkända vetenskapliga fora när man vill tillbakavisa psi-fenomen.

Det finns alltså många ickerationella faktorer som avgör vetenskapsmäns ställningstagande till parapsykologin. Därför, menar Rao, bör vi inte nöja oss med att bara registrera och rapportera våra bevis för de parapsykologiska fenomenen, utan även söka efter de sociala faktorer som ligger bakom vetenskapsmäns ställningstaganden, så att vi kan förstå dessa faktorer och vända dem till vår fördel.

Vad beror det på, frågar Rao, att upptäckten av en sådan förmåga som psi faller i glömska och sedan måste återupplivas om och om igen? Ligger det i denna upptäckts natur att den måste genomgå ett ändlöst kretslopp upptäckter och ifrågasättanden till dess att det sker en förändring i paradigmet? Targ och Puthoff skriver i sitt förord att ett av deras två syften med boken är "att försöka förhindra att psykiska förmågor återigen faller i glömska". Om det alltså är så, resonerar Rao, att återupptäckter helt enkelt innebär att man erhåller nya, friska bevis som drar till sig uppmärksamheten hos åtminstone

somliga vetenskapsmän, då varar denna uppmärksamhet endast under en kort tid, innan resultaten återigen faller i glömska.

Vari ligger då värdet, undrar Rao, i ett arbete vars huvudsyfte är att på nytt upptäcka vad som redan har blivit upptäckt men som återigen kommer att glömmas bort? Bortsett från den uppenbara upprepningen och den onödiga kostnaden kan försöken att göra om gamla upptäckter medföra följande risker:

1. Det förutsätter ett avbrott i forskningens historiska kontinuitet. Betoningen av nya, friska bevis tenderar att underminera värdet av tidigare upptäckter genom att det underförstås att nu bedriven forskning i någon mening är bättre än tidigare forskning.
2. Det förutsätter att kritiken av tidigare arbeten varit berättigad och att nutida arbeten undgår samma kritik.
3. Framför allt förutsätter "återupptäckter" att vi brister i förtroende för de tidigare upptäckterna. Nyupptäckandet motverkar därför det egna syftet. Värdet av nya bevis förstås mycket bättre mot bakgrund av tidigare arbeten än som oberoende av dessa.

Kritiken av parapsykologin

Det är förståeligt, skriver Rao, att de parapsykologiska upptäckter som utmanar och bestrider vissa

grundläggande antaganden i det rådande vetenskapliga paradigmet, underkastas en noggrann och kritisk granskning, innan de slutgiltigt erkänns. Ett rationellt tillbakavisande av psi bör grundas på vetenskaplig granskning av bevis och inte på *a priori*-antaganden, på samma sätt som ett bejakande av psi inte bör grundas på personlig övertygelse eller något personligt trosystem. Parapsykologin har, fortsätter Rao, utsatts för en grundlig granskning av sina kritiker. Först tog kritikerna upp frågan om *sensory cues* (undermedvetna informationskällor), därpå frågan om forskningsmetoderna och sedan den statistiska behandlingen av framkomna data. Då en del av de viktiga psi-experimenten var så väl gjorda och kontrollerade och bevisen så starka, kunde kritikerna inte hitta på något annat alternativ till acceptering av psi än att det hypotetiskt rörde sig om bedrägeri i stor skala. Denna ståndpunkt tog George Price (1955) då han i en av de aneddade och inflytelserika vetenskapliga tidskrifterna karakteriserade framgångsrika parapsykologer som "några få personer med önskan och förmågan att producera falska bevis för det övernaturliga". Som ett eko av den skotske filosofen Hume hävdade Price att hypotesen att experimentatorerna eller deras försökspersoner bedrägligt åstadkom dessa resultat var mer sannolik än hypotesen att psi existerar. Några år senare (1972) tog Price tillbaka sin anklagelser och bad om ursäkt i samma tidskrift

som först hade publicerat hans kritik. Men hans argument togs upp av andra, som började leta efter experiment där bedrägeri kunde ha förekommit. Främst bland dessa kritiker var den brittiske psykologen C.E.M. Hansel. Samtidigt som denne medgav att han inte oemotsägligt kunde bevisa att bedrägeri var förklaringen till resultaten, menade han att så länge möjligheten fanns att bedrägeri kunde ha förekommit, kunde experimenten inte tjäna som avgörande bevis för ESP. Andra, exempelvis Medhurst och Scott (1974) har också använt sitt skarp sinne för att hitta bevis på bedrägeri i publicerade parapsykologiska experiment.

Det vore inte förvånande om det i några fall verkligen har förekommit fusk av experimentatorer, när det finns tecken som tyder på detta, skriver Rao. Det är ingen hemlighet att trovärdigheten hos vissa experimentatorer ifrågasatts. Dr J. B. Rhine talade mycket rättframt om detta även före Levy-affären. (Levy var Rhines förste efterträdare som chef för det parapsykologiska laboratoriet i Durham. Han avskedades sedan han överbevisats om fusk. Red:s anm.) Att beskylla en person för bedrägeri är helt i sin ordning, om man har bevis. Inget område av mänsklig verksamhet – och detta inbegriper vetenskapen – är helt immunt mot bedrägeri. Detta har historien gjort oss pinsamt medvetna om. Men vad som tycks vara utan motstycke är att beskylla ett helt verksamhetsområde för bedrägeri. Det är inte svårt att inse hur osannolikt det är att en stor grupp vetenskapsmän skulle vara sammansvurna för att fiffla fram och publicera bedrägliga forskningsresultat. Vilka motiv skulle de ha för att göra så i ett läge där engagemang inom parapsykologin oftare möts av ogillande och missaktning än ger prestige? Beskyllningen för fusk på den grundvalen att fenomenen skulle vara *a priori* osannolika är logiskt absurd och moraliskt klandervärd. Inte desto mindre sätts sådana anklagelser på pränt.

Att bli beskylld för bedrägeri tycks vara en yrkesrisk man löper som parapsykolog skriver Rao. Det är därför klokt av forskaren att alltid vara på sin vakt genom att rapportera sina resultat mycket noggrant, bevara fullständiga anteckningar och göra dem tillgängliga för andra samt att även knyta andra till sin forskning så att ansvaret delas.

Hur skall vi kunna få bevis som är så tillförlitliga, så säkra mot misstankar om fusk, att de kan övertyga en skeptiker? frågar Rao. Man kan, fortsätter han, i enlighet med den cartesianska devisen *cogito, ergo sum* (jag tänker, alltså är jag till), betvivla en annan människas hederlighet, men inte sin egen. Om X gör ett psi-experiment under rigoröst kontrollerade förhållanden och får signifikanta resultat, då har han för sin egen del funnit odiskutabla bevis, eftersom han vet att han inte har fuskat. Men hans personliga övertygelse, hur djup och objektiv den än kan vara, är inget kriterium på ett tillförlitligt, fuskfritt experiment för andra vetenskapsmän. Finns det då inget hopp om att vi på ett övertygande sätt kan helt utesluta bedrägeri som ett alternativ till psi?

Nya upptäckter i gamla protokoll

Rao skriver att han för något år sedan fäste sig vid ett par rader av J.B. Rhine, där denne säger att han grundat sin bedömning av psiforskningens upptäckter först och främst på sådana sidofenomen som psi-missing, diagonal deklinering eller avklingning och andra positionseffekter. (Med diagonal avklingning avses det fenomenet att försökspersoner tenderar att under psi-experiment gissa bäst i början av en experimentserie. Sedan försämrats resultatet gradvis. Men det kan åter förbättras i slutet av serien: U-kurvan). Rao: "Detta föranledde mig att återvända till vad Rhine tidigare skrivit och text på nytt läsa i 'The Reach of Mind', från 1947, hur han värderar positionseffekterna som ett överlägset slag av objektiva bevis för psi. Han skrev: 'Omkring 1940 påträffade vi för första gången vad som något lättvindigt skulle kunna kallas *fingeravtrycksbevis*. Det är effekter som finns i undersökningsprotokollen och som de forskare som gjorde experimenten var omedvetna om, men som kan observeras och analyseras av vem som helst, när deras existens väl har pekats ut. Denna upptäckt var något nytt och överraskande konkret ifråga om bevis för ESP.' 'De nya bevisen', fortsatte Rhine. 'kommer från gamla protokoll, men är ändå oavhängiga. Det var en sidoeffekt av ESP, som inte upptäcktes av den ursprungliga experimentatorn utan av senare forskare, som studerade protokollen. Sålunda står de över alla de vanliga

alternativa förklaringarna av ESP.'"

Rao understryker att det mest intressanta, när det gäller dessa effekter, är att de påträffats i data från forskare som inte hade väntat finna dem och ofta inte heller upptäckte dem. Man kan på goda grunder utesluta hypotesen bedrägeri från experimentatorns sida. Det obönhörliga sökandet efter bevis på bedrägeri kan avslöja att en del rapporterade resultat inte går att lita på, och medan de därigenom kan kasta tvivel över andra resultat inom psi-forskningen, så kan vi i dessa sidoeffekter finna bevis för paranormala fenomen som är oberoende av experimentatorsartifakter. (Med experimentatorsartifakt menas en effekt som försöksledaren själv på något sätt åstadkommer och som inte har något med psi att göra. Red:s anm.)

Rao tar särskilt upp psi-experiment med kortgissning gjorda av Estabrooks (1927) där en avklingningseffekt är tydlig i protokollen, dvs försökspersonerna gissar sämre och sämre. Det förefaller alltså som om dessa effekter har funnits med nästan från psi-forskningens början, fastän man tidigare varit omedveten om dem eller inte förstått deras betydelse.

Även om Richet 1923 och Jephson 1929 iakttagit avklingningseffekten, så var Rhine den förste som misstänkte att det fanns en lagbundenhet i denna effekt. I sin bok "Extra-Sensory Perception" (1934) visade han grafiskt avklingningseffekten i några protokoll och även den så kallade U-kurvan, som uppträder i flera protokoll och innebär att gissningarna efter en god början blir sämre men åter förbättras mot slutet av en försöksserie.

Vad beror avklingningseffekten och U-kurvan på? Rhine misstänkte att det inte var förmågan i sig som varierade, utan ansträngningen, uppmärksamheten hos försökspersonen, som i allmänhet var störst i början av ett experiment och sedan avtog för att ofta åter öka mot slutet.

Rao vill rikta parapsykologernas uppmärksamhet på detta slag av granskning av gamla protokoll. Man kan, säger han, välja ut publicerade rapporter för att se om de förväntade effekterna finns där. Om de gör det, fastän experimentatorerna själva inte var medvetna om dem, och om de finns oberoende av vilka försöksledarna var, då är vi, menar Rao, nära att slå ut bedrägerihypotesen.

Men dessa positionseffekter, "fingeravtrycksbevis", finns redan konstaterade i många protokoll, och intressant nog även i experiment som för övrigt inte gett belägg för ESP, utan varit helt slumpmässiga.

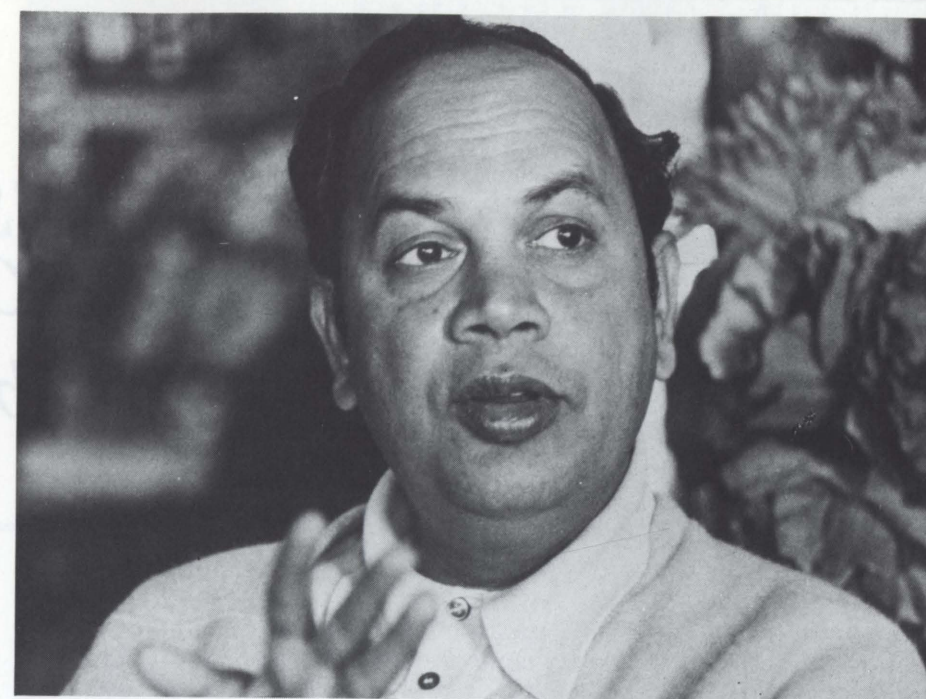
I Pratt-Woodruff-experimenten liksom i Soal-Goldney-experimenten med Shackleton har konstaterats positionseffekter. I de senare fann Humprey och Rhine en signifikant avklingningseffekt som, skriver de, hade kunnat inträffa av en slump endast *en gång på mer än tio miljoner gånger*. Varken Soal eller Goldney eller Schackleton hade observerat denna effekt, som alltså finns i protokollen oberoende av hur pass hederlig Soal var – han är ju en av de få parapsykologer som anses ha fuskat med sina resultat.

Vad är psi?

När Rao lämnar bevisningen och övergår till frågan vad psi – om det finns – är för något, så finner han att frustrationerna inte är mindre överväldigande. Kanske ställer vi fel frågor, menar han.

Vad innebär egentligen ett psi-bevis? frågar Rao, och fortsätter: Är det något mer än tecken på att våra antaganden om vår uppfattningsförmåga och vårt sätt att fungera är ofullständiga? Att psi-fenomenen medför att vissa kunskaps-teoretiska antaganden måste avvisas, är tydligt. C. D. Broad beskriver i text paranormala skeenden som fenomen "vilka *prima facie* tycks komma i konflikt med en eller flera" av de grundprinciper som sätter gränser för vad som är möjligt. Sådana principer är antaganden som sunda förnuftet gör om hur vi inhämtar kunskap och står i växelverkan med vår omgivning. Broad räknar upp nio sådana begränsande grundsatser. Bland annat säger han: "Det är omöjligt för en människa att varsebli ett fysiskt skeende eller ett materiellt ting annat än genom de sinnesintryck som skeendet eller tinget gör" och: "Det är omöjligt för ett skeende i en människas sinne att *direkt* åstadkomma förändring i den materiella världen, med undantag från vissa förändringar i hennes egen hjärna."

Det är tydligt, menar Rao, att de bevisade parapsykologiska fenomenen klart vederlägger dessa sunda förnuftets antaganden och därmed gör en förändring av vår syn på världen nödvändig. Detta är också anledningen till att den vetenskapliga världen är böjd att be-

K. R. Rao: De data som parapsykologerna samlat, går emot den vedertagna världsbilden.

strida de upptäckter som parapsykologin gjort. När man ställs inför sådana störande fenomen som de parapsykologiska, är det ett naturligt försvar att betvivla dem, om det går, eller ignorera dem, om det är möjligt, i stället för att villigt revidera de antaganden om verkligheten som man kommit att uppfatta som grundläggande.

De data som vi parapsykologer samlat under många år, fortsätter Rao, vederlägger den vedertagna världsbilden. Om den nu rådande uppfattningen om människan är den riktiga, så kan sådant som ESP och PK inte finnas. Men ESP och PK finns. Därför är den gängse, begränsade uppfattningen om människan falsk. Så långt är det klart vilka följder psi har.

Men när vi går längre och beskriver det vi har bevisat som fenomen vilka medför vissa bestämda processer eller entiteter, då har vi börjat spekulera i stället för att bara göra iakttagelser. Om vi är medvetna om denna tendens, torde det uppstå mindre förvirring. Om vi däremot tror att våra antaganden är verkliga observationer, då försätter vi oss själva i svårigheter. Säkert är att vi måste beskriva våra fenomen på ett mer positivt sätt och utforma experimenten så att våra underförstådda begrepp kan utvecklas eller vederläggas. Allt vi idag vet är att vi kan få kunskap och påverka yttre skeenden och förhållanden på andra sätt än vi hittills har gjort. Hur vi gör detta och vilka nya processer det innebär, måste for-

muleras på ett positivt sätt så att fortsatt forskning kan bekräfta eller vederlägga dem. Detta innebär med nödvändighet att en modell eller en teori utarbetas som kan leda oss i vårt sökande efter de dolda mekanismerna eller processerna. Har vi någon sådan modell? Vilka försök har gjorts att bedriva forskning genom att medvetet grunda hypoteserna på de klara följderna från sådana modeller?

Det är min tro, fortsätter Rao, att den psykiska forskningen i allmänhet inte har utvecklats på ett systematiskt sätt för att pröva följderna från någon modell. Allt vi följaktligen gjort är att vi gång på gång skaffat fram bevis som förkastar de begränsningar som den vedertagna världsbilden sätter för vad som är möjligt. Utöver detta har vi också försökt att skaffa oss kännedom om under vilka förhållanden och med vilka slags människor man torde kunna åstadkomma sådana bevis. Men vi har inte gjort mycket för att upptäcka de mekanismer eller processer som ligger bakom dessa fenomen.

Parapsykologerna borde, menar Rao, på ett samordnat sätt arbeta med modeller eller teorier och samla bevis som styrker eller förkastar modellernas följsatser.

Rao vill att teori och forskning skall gå hand i hand. Vårt område, säger han, är inte känt för fattigdom på teorier, utan för att teorierna är bisarra och osystematiska. En översikt av de psi-teorier som

Forts på sidan 31

Martin Johnson

ATT VARA PROFESSOR I PARAPSYKOLOGI

En dag i mitt arbete

Det kan knappast råda någon tvekan om att jag har ett mycket ovanligt yrke. Jag har förmånen att vara ordinarie professor i parapsykologi.

Hur ser en tämligen ordinär arbetsdag ut för mig vid universitetet i Utrecht, Holland, där jag är verksam? Vänner och bekanta har ibland ställt frågor som dessa: "Vad sysslar du egentligen med? Besöker du medier? Sysslar du med astrologi? Håller du ibland på med djävulsutdrivning? Är en professor i parapsykologi något slags överstepräst för folk som tror på paranormala fenomen? Är du en person som tänker ut spetsfundigheter och taktik för att göra det troligt att paranormala fenomen existerar? Går du iförd vit rock i ditt laboratorium och kontrollerar assistenter som sysslar med besynnerliga slumpgeneratorer?"

Det är inte så lätt att svara på frågor om vad jag gör i mitt jobb – dels är mina arbetsuppgifter skiftande, dels är det i vissa avseenden svårt att förklara en forskares vardag för människor som saknar insikt om vad som kännetecknar vetenskaplig metodik och verksamhet.

I mitt yrke är forskning och forskningshandledning i hög grad kombinerade med besvarande av brev, medverkan i olika kommittéer och samfund samt att ha tid med människor som visar intresse för forskningsområdet. Begränsade personella resurser medför också att jag ofta måste göra rena rutinsaker själv i stället för att överlåta dessa till en kvalificerad sekreterare.

Jag skulle kunna beskriva mitt jobb genom att räkna upp en rad förpliktelser och aktiviteter, men jag är säker på att den redovisning-

en skulle bli torr och helt onjuttbar för läsaren. I stället tror jag att en berättelse om hur en arbetsdag kan gestalta sig blir betydligt mer levande läsning. Jag har valt att beskriva min första arbetsdag efter nyår 1982. Dagen domineras av korrespondens, men sådana dagar är inte ovanliga, eftersom jag reser mycket och en hög med post snabbt tornar upp sig.

08.30

Anländer till mitt arbetsrum i det parapsykologiska laboratoriet, Varkenmarkt 2, 4 tr. Jag kan inte med bästa vilja i världen påstå att jag blir imponerad av den städning av mitt rum som åstadkommit av vad som i Sverige betecknas som lokalvårdare.

Går upp till våningen ovanför och hämtar en ansenlig trave post som samlats under några dagar. Posten sorteras i två högar: sådan post som kräver omedelbar åtgärd och sådan som kan vänta lite. Viktiga universitetsärenden lämnar jag över för bedömning till min närmaste medarbetare dr Sybo Schouten, som efter många år som sekreterare för hela det psykologiska laboratoriet är väl förtrogen med universitetsadministrationens irrgångar. Idag har vi endast ett meddelande från universitetet, en folder med nya bestämmelser för våra postärenden. Det framgår klart att konsekvenserna för oss blir negativa: flera restriktioner som innebär dyrare distribution av våra publikationer, *European Journal of Parapsychology (EJP)* och *Research Letter of the Parapsychology Laboratory of the State University of Utrecht (RL)*. Det går knappast en dag utan nya krav på inbesparingar. De holländska universiteten är enligt min

uppfattning lika ekonomiskt presade av statsmakterna som de svenska...

En typ av brev som jag tycker speciellt illa om, är de handskrivna, i synnerhet om de är på spanska, franska, tyska, holländska, ja i princip på alla språk, om handstilen är oläslig! Metod att handskas med sådana brev: att sända en broschyr med upplysningar om vårt laboratorium, vilka kurser som ges samt om våra publikationer – och en uppmaning att vid förnyade kontakter vänligen använda skrivmaskin!

Dagens kanske intressantaste brev kommer från Soji Otani, Japans ledande parapsykolog. Vi har känt varandra rätt länge. Dr Otani är professor vid Japanska försvarsakademien. Dessutom är han ordförande i Japanska sällskapet för psykisk forskning. Sin utbildning som parapsykolog har han i huvudsak fått hos J.B. Rhine vid parapsykologiska institutet i Durham, North Carolina, USA. Rhine hade höga tankar om Otani. Jag tror att jag träffade Otani första gången 1967. På väg hem till Japan besökte han Lund och universitetets psykologiska institution, som då ännu låg vid Mårtenstorget, i samma hus där Strindberg under infernokrisen utförde alkemiska experiment. Sedan dess har vi träffats åtskilliga gånger på konferenser. Otani skriver att han gärna åtar sig att fungera som regional redaktör för *EJP*. Han hoppas också att jag till våren skall få tillfälle att besöka hans land och delta i en konferens som han avser att arrangera. Viss ekonomisk hjälp till resan ställs i utsikt. Tyvärr har jag nog ingen möjlighet att besöka Japan i vår, men förhoppningsvis under 1983.

09.25

Tittar ut genom fönstret. Strålände solsken över ett vintrigt Utrecht. Jag upptäcker en "stjärna" som sakta rör sig i nordostlig riktning, kan inte se några vingar, inga detaljer. Föremålet, som lyser skarpt, rör sig långsammare än ett jetplan. Ljusstyrkan växlar ständigt på ett snabbt, pulserande sätt. Ett UFO? Nej, jag tror jag vet vad det är! En iakttagelse av föremålets bana leder till Soesterberg, den stora NATO-flygbasen utanför Utrecht. Hastigheten och "blinkningarna" antyder att det kan vara en helikopter på betydande höjd. Blinkningarna kan vara solreflexer i rotorsystemet. Solen står mycket lågt vid östra horisonten.

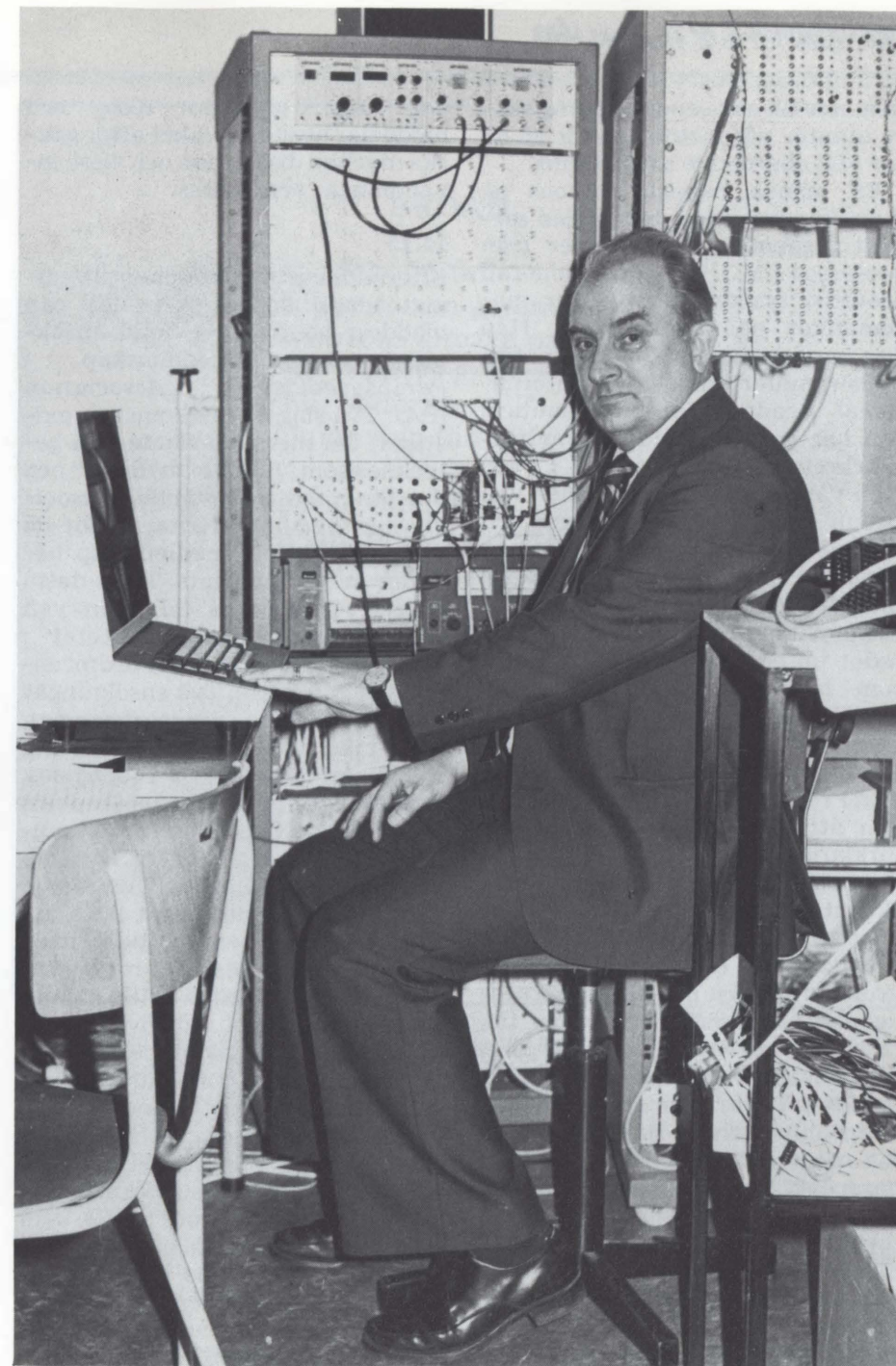
Så upptäcker jag ett telegram som ligger på mitt arbetsbord. Det kommer från fru Hildegrun Zemke i Hamburg. Hon är ordförande i en mer eller mindre spiritistisk förening som kallar sig *Deutsche Gesellschaft für Parapsychologie* (tyska sällskapet för parapsykologi). De arrangerar årliga kongresser. Jag har tidigare mottagit en inbjudan att komma dit, men tvekat eftersom jag klart ser hur oerhört olika våra värderingar är och hur totalt olika bakgrund vi har. Jag har tidigare skrivit och varnat henne för min närvaro, som måste resultera i omfattande kritik av det mesta som betraktas som "fakta" i hennes förening. Hon insisterar emellertid och vill nu att jag skall sända titlarna på mina två föredrag samt ge direktiv för hotellbokningen. Jag accepterar och avsänder ett telegram.¹⁾

09.30

John Palmer, en av USAs främsta parapsykologer, tittar in i mitt rum och önskar god fortsättning. Han har tillbringat en del av sin julleddighet i Kalifornien och på USAs östkust. Vi är glada att ha honom hos oss. Han skall stanna vid vårt laboratorium till och med augusti 1983. Han har startat ett mycket omfattande forskningsprojekt som går ut på att genom massundersökningar få fram en liten utvald grupp människor med stor förmåga att utveckla och uppleva förändrade medvetandetillstånd, t ex av typen OBE (upplevelse att vara utanför kroppen). Gruppen skall sedan tränas i självhypnos, och den kommer att delta i omfattande experiment av ganzfeldtyp.

10.00

Jag besvarar tre brev som kräver individualiserade svar.

Bilden visar Martin Johnson vid den dator-anläggning som ofta kommer till användning vid experiment på Parapsykologiska laboratoriet, Utrechts universitet. Datorn används för styrning av experiment, för registrering av försökspersonens svarsreaktioner (psykomotoriska såväl som psykofysiologiska) och för avancerad statistisk utvärdering av resultaten. Inte synlig men anknuten till datorn finns en kvantummekanisk slumpgenerator som konstruerats av Dr Brian Millar.

11.00

Går till en bank i närheten och betalar räkningar som samlats. Går sedan till en urmakare för att få nya batterier till mitt CASIO C-80 armbandsur och kalkylator. Uret har stannat och motvilligt ställer jag nu in det på ortstid. Av sentimentala skäl har det, löjligt nog, gått på Singaporetid (sex och en halv timme före ortstiden). Klockan köptes i början av april förra året i Singapore på väg hem från föreläsningar i Australien.

Åter sedan soppa och en smörgås.

12.15

Går igenom inkomna, av referees granskade manuskript, avsedda för *EJP*, tillsammans med Sybo Schouten, som är min medredaktör och ansvarig för tryckningen av tidskriften. (Schouten är förenad parapsykologisk forskare, både när det gäller djurexperiment, där han räknas som en av pionjerna, och datoranalys av existerande samlingar av sk spontananfall.) Vid redigeringen av *EJP* använder vi oss av det sk referee-systemet, som innebär att manuskript som

kommer till oss, sänds ut till forskare utanför vår institution för en av oss helt oberoende utvärdering.

Ett manus, handskrivet och på över hundra sidor, behandlas särskilt ingående. Det kommer från professor J.M.J. Kooy, pensionerad teoretisk fysiker, astrofysiker, matematiker och rymdexpert. Han har varit president för Internationella rymdfartssällskapet (International Academy of Astronautics) och har gott anseende i rymdforskarkretsar både i öst och i väst. Han var bekant med Wernher von Braun och är nära vän med von Brauns åldrige mentor Hermann Oberth. Han var också nära bekant med den geniale Fritz Zwicky, stor astrofysiker, uppfinnare och andlig fader till en form av systemanalys som han betecknade som "the morphological approach". Alla fyra herrarna har visat betydande intresse för parapsykologi. Kooy försökte redan för mer än tjugo år sedan att ge ett slags kosmologisk förklaring till paranormala fenomen och har nu på sin ålders höst skrivit ett manus med titeln "The Mental Background of the Human Personality" (den mentala bakgrunden till den mänskliga personligheten) ett iderikt arbete där tid, rum och medvetande behandlas från relativitetsteoretiska utgångspunkter. Tyvärr finner jag att han enligt min mening skriver alldeles för naivt och trosvisst om många parapsykologiska experiment och tar rapporterade resultat från mycket dåligt kontrollerade, informella experiment som solida fakta! Det bästa vi kan göra är att utge hans manus i ett *Research Letter*. Där är det klart utsagt att RL bli en tjänar syftet att förmedla intressanta idéer och tankar som kan uppfattas som kontroversiella och att "we do not consider ourselves responsible for publications in our Research Letter which are not acknowledged by us and which do not state 'University of Utrecht' under the name of the author" (vi anser oss inte ansvariga för skrifter som ges ut i vårt *Research Letter* och som inte klart auktoriserats av oss och inte åtföljs av orden University of Utrecht under författarnamnet).

Skepticism bör man, liksom kyskhet, inte vara alltför rask att ge upp.

George Santayana

Jag ringer professor Kooy och meddelar beslutet, vilket efter ganska mycken diskussion och vissa invändningar accepteras.

14.15

Eftermiddagsteet kommer lite tidigt idag! Jag dricker det och bläddrar igenom ett tiotal ansökningar om medlemskap i *Parapsychological Association (PA)*. Två slag av medlemskap existerar, det mera krävande som betecknas som "full membership" och det lite mindre krävande, "associate membership". Kriterier för de olika typerna av medlemskap har under åren utarbetats. Trots detta finns svårbedömda fall. Min vän John Beloff vid universitetet i Edinburgh fungerar som ordförande i vår kommitté. Två ansökningar tilldrar sig min uppmärksamhet. Den ena rör kinesen dr Zheng Rongliang, Division of Biophysics, School of Hygiene, Johns Hopkins University. Från mars 1982 kommer han att vara chef för Division of Biophysics, Lunzhou University, Kina. Han har publicerat flera artiklar i den kinesiska tidskriften *Nature Journal*. Men det rör sig om populärvetenskapliga artiklar, inte fackvetenskapliga. För övrigt: den kinesiska *Nature* påminner inte om världens kanske mest ansedda vetenskapliga tidskrift med samma namn, utan är mera lik *Forskning och Framsteg* eller *Värld och Vetande*. Jag anser att det vore intressant att ha en medlem av PA som kontaktperson i Kina, men formellt saknar dr Zheng alla meriter som krävs för full membership. Kanske kunde vi bifalla en ansökan om associate membership? Dr Zheng har introducerats av Stan Krippner. Parapsykologien i Kina befinner sig såvitt jag kan bedöma på "stenåldersstadiet". På ideologiska grunder motarbetas tydligen parapsykologiska intressen i folkrepubliken liksom i andra kommunistiska länder.

En annan ansökan som tilldrar sig min nyfikenhet rör en person som nu söker få sin status "upgraded" från "associate" till "full". Jag har sett och hört honom på flera möten. Han förefaller ha alla formella meriter. Ett av de intyg han medskickat ger ett minst sagt förvirrat intryck. En känd parapsykolog, och i PA-president, skriver som följer:

"Jag har varnat dr X för att mitt intyg kan ha en effekt motsatt den han väntar sig. Dr X borde rimligen erhålla fullt medlemskap, men

bättre balanserade och mer skarp-sinniga personer än jag kan säkert finna ut hans begränsningar."

Vad är nu detta? Är en ny fusk-skandal under uppsegling? Kan vi tåla fler? Vad har karln gjort? Jag beslutar att ringa John Beloff för att höra om han kan tyda det kryptiska uttryckssättet. Beloff berättar att intygsskrivaren betar sig så här barnsligt sedan en ung dam som han varmt rekommenderat för någon månad sedan blev "turned down" av kommittén på grund av att hon knappast hade publicerat något alls. Intygsskrivaren kände sig "överkörd" (ett förfärligt modeord!) och protesterade på detta sätt!

15.00

Går igenom resten av posten. Jag finner bl a ett brev från laborator Arne Bergström, FOA, innehållande en utskrift av två korta föredrag som jag bidrog med vid den högtressanta FOA-konferensen på Skytteholms slott i november 1981. Jag kände mig hedrad att som enda "utlänning" bli inbjuden. Konferensens huvudtema var: *Principer för ny militär teknik*. Möjligheter för olika slag av påverkan var ett deltema. Mina bidrag handlade om 1) *subliminal påverkan* och 2) *hypnos och ESP som möjliga områden för militär applikation*. Jag ser att utskriften kräver en del ändringar och lägger undan den. Den får vänta några dagar. Jag minns med tacksamhet de två konferensdagarna. Det beredde mig stor glädje att träffa professor Agrell, som under flera perioder av min Sverigetid var min chef och dessutom en varmt uppskattad vän.

16.00

Möter och språkar en stund med Henk Boerkamp, mångårig medarbetare som nu lägger sista handen vid sin doktorsavhandling. Han har gjort mycket omfattande socialpsykologiska studier av personer som uppfattas av andra och av sig själva som "paragnoster" (medier). Han har gjort detaljstudier av växelverkan mellan paragnoster och deras klienter – t ex hur vissa verbala "cues" (omedvetna ledtrådar) från klienten påverkar paragnostens verbala och motoriska beteende. I stort sett har han blivit röga imponerad av den hypotetiska paranormala förmågan hos paragnoster. Nu meddelar mig emellertid Henk att han tinnit en paragnost och en speciellt avpassad teknik för

ESP-testning av denne som vid ett nyligen gjort experiment gett ett statistiskt signifikant resultat ($p < .01$). Låter lovande!

16.10

Erlendur Haraldsson ringer från Reykjavik och diskuterar avslutningsfasen av ett gemensamt forskningsprojekt, DMT (Defense Mechanism Test) ett försvarsmekanismtest, där vi behöver en oberoende bedömning av en DMT-expert. Den rätta personen för detta är naturligtvis professor Ulf Kragh, testets enligt min mening geniala skapare. För att klart avgöra värdet av DMT som instrument för förutsägelse av en försökspersons paranormala förmåga i en standardiserad testsituation är det betydelsefullt att prediceringsarna inte enbart bygger på mina tolkningar av testet. Jag lovar Erlendur att försöka komma i kontakt med Kragh och tillförsäkra oss hans hjälp. Jag respekterar Erlendur som forskare. Emellertid kan jag omöjligt förstå hans som jag ser det okritiska attityd till "mirakelmannen" Sai Baba!

16.20

Sybo Schouten kommer in och påminner mig om att jag med det snaraste måste gör upp en förteckning över publikationer som det parapsykologiska laboratoriet har gett ut under 1981. Den skall ingå i universitetets årsredogörelse. Saken bedöms som mycket brådskande, och jag använder den följande halvtimmen för att söka faktauppgifter och skriva ut förteckningen. Tyvärr måste vi göra sådana saker själva, eftersom det parapsykologiska laboratoriet bara förfogar över "en fjärdedel" av en heltidsanställd sekreterare. Det retar mig, men utan denna uppoffring skulle vi inte kunna behålla Gert Camferman som vetenskaplig medarbetare. Han är fysiker och duktig på elektronik och datorteknik. Vi behöver honom verkligen. Vi är, som nämnt, ganska mycket berörda av sådana ekonomiska inbesparingar som universitet i praktiskt taget alla länder i dag får kännas vid.

17.00

Långt telefonsamtal från Joop Houtkooper, metodologisk rådgivare vid Jan Swammerdam-institutet i Amsterdam. Han är en av mina doktorander, håller på med en avhandling som bygger på antaganden inom sk observationsteori, vilka han försökt testa i en serie

BROAD

Etik och prekognition
hör ihop för en gammal vän.
Se på Newtons åldriga prismor,
se på Trinitys gräs,
se hur sönerna
liknar sina fäder.

Förtala inte din nästa
och om du lever lyckligt
frukta ett liv efter detta.

Jag har noggrant tänkt igenom
olika lösningar
men mycket finns att invända
mer att diskutera.

Tag därför en lång promenad varje
morgon bort över heden ned mot
Whiteheads mölla.

Rolf Ejvegård

skarpsinnigt uttänkta experiment där han gjort maximalt bruk av datorteknik.

17.25

Går till busshållplatsen och tar 9:ans buss till handelscentret i närheten av min lägenhet. Jag gör en del inköp och kommer hem vid 18.00-tiden. Hämtar in post från min brevlåda. Lagar ett enkelt mål mat. (När jag har gott om tid och trevliga gäster, tycker jag mycket om mera krävande matlagning.) Åter. Njuter av ett glas kaliforniskt rosévin (Paul Masson) vilket smakar friskt och får mig att återuppliva ljuvliga minnen förknippade med Kalifornien och Hawaii, bl a picknick i månsken på "trädgårdsön" Kauai! Ringer sedan min hustru Margit i Lund. Det innebär ömsesidiga uppoffringar att vi kan ses så sällan, men i Holland kan hon inte räkna med ett så stimulerande arbete som hon sedan länge har i Lund.

19.00

Tittar igenom posten. "Flygande tefat" tycks hemsöka mig idag! Jag har fått tre fotokopierade sidor ur Rudolf Lusars bok "Die deutschen Wajfen und Geheimwajfen des 2. Weltkrieges und ihre Weiterent-

wicklung" (J.F. Lehmanns Verlag, München 1959). Det är Jan Agrell som ber mig ta en titt på uppgifter enligt vilka tyskarna framgångsrikt arbetade med tillverkningen av "flygande tefat" under slutfasen av andra världskriget. Rätt detaljerat anges att ett "flygande tefat" med 42 meters diameter, försett med ett betydande antal omställbara jetaggregat, den 14 februari 1945 provflögs. "Tefatet" nådde 12 400 meters höjd på tre minuter och kom upp i en hastighet av 4000 kilometer i timmen, en på den tiden otrolig hastighet. Författaren påstår att utvecklingen av den nya flygfarkosten sedan fortsatte både i Sovjet och i USA och att "flygande tefat" observerats både under Koreakriget (1952) och senare i samband med en NATO-manöver i Elsass, hösten 1954! Uppgifterna förefaller mig vara skrönor, men skrönor i ett ovanligt seriöst sammanhang. Jag beslutar att sända fotokopior på sidorna ifråga både till professor Kooy och till Hollands motsvarighet till Eugen Semitjov, Chriet Titulaer, som är en av Europas sakkunnigaste skribenter i rymdfrågor. Genom sina kontakter med von Braun och Oberth i många år borde Kooy veta det mesta om tyska

Forts på sidan 31

Rolf Ejvegård

Intervju med Joop Houtkooper

Rolf Ejvegård: Du är en av de mest produktiva holländska parapsykologerna idag, och från metodologisk synpunkt kanske den intressantaste. Hur blev du intresserad av parapsykologi?

Joop Houtkooper: I den tidiga barndomen upplevde jag psykisknetiska fenomen (poltergeister, "bullerandar").

RE: Var det inte en skrämmande upplevelse för ett barn?

JH: Jo. Upplevelsen syntes ju oförklarlig. Att söka förstå dessa poltergeistfenomen har väl sedan alltid varit en drivkraft hos mig.

RE: Hur började du intressera dig för den parapsykologiska vetenskapen?

JH: Man kan säga att jag från barndomen hade ett latent intresse för parapsykologi. Vad som väckte lusten för forskning var ett program i holländsk TV om psykikinesi (PK). Trots att de experiment som gjordes i programmet misslyckades, blev jag intresserad av att forska.

RE: Vilken är din akademiska bakgrund?

JH: Jag har akademiska betyg i tillämpad fysik från tekniska högskolan i Delft. Efter att ha sysslat med fysik några år kom jag underfund med att jag ville göra något annat. Fysikerna använder en mycket primitiv metodologi, ibland till och med en ologisk metodologi. Inom fysiken görs mätningar med mycket precisa instrument och imponerande apparatur, men då mätresultaten blir något annat än vad teorin förutsätter, skyller fysikerna på instrumenten. Ledaren för den forskningsgrupp som jag deltog i, sa varje gång då ett resultat kom upp som han inte gillade, att det berodde på den tekniska utrustningen. Jag tyckte inte alls om hans syn på forskningen; jag försökte göra invändningar, men hade ingen framgång i mina försök att säga att det var den använda metodiken som var dålig. Jag hade vid den tiden

blivit mycket intresserad av metodologi, särskilt inom socialvetenskapen. Metodologiskt sett är det svårt att förstå varför vissa mätningar över huvud taget görs inom fysiken.

RE: Du menar alltså att fysiker inte alls är så metodiskt medvetna och vetenskapliga som de ofta gör sken av att vara?

JH: Precis! Det kan tilläggas att fysiker vanligen endast intresserar sig för ordinära, upprepbara fenomen, och för att undersöka dem behövs ingen avancerad och sofistikerad metodik.

RE: Hur gammal är du?

JH: 38 år.

RE: Du gillade alltså inte fysiken och dess utövare. Vad började du med i stället?

JH: Jag tog anställning som statistiker vid medicinska fakulteten, universitetet i Amsterdam, och där har jag arbetat i elva år nu. Att verka som statistiker inom medicinsk forskning tilltalar mig mycket. Det ger mig stora möjligheter att syssla med metodfrågor. Min uppgift är att se till att de medicinska försöken utförs metodologiskt riktigt.

RE: Du anser alltså att metodologi är något mycket viktigt.

JH: Absolut. Jag anser att socialvetenskaperna har utvecklat en mer sofistikerad metodologi än fy-

siken. Parapsykologin, menar jag, är den vetenskap där en god metodologi är mest nödvändig. Parapsykologiska experiment tycks vara mycket mer metodmedvetet genomförda än psykologiska experiment.

RE: För att återvända till hur ditt intresse för parapsykologin började...

JH: Ja, efter det där TV-programmet läste jag en del parapsykologisk litteratur. En bok av Gardner Murphy, översatt till holländska, vars titel jag nu glömt, tyckte jag var särskilt bra. Han tog upp bland annat försök som gjorts av svensken Haakon Forwald - PK placement-fall. Forwalds sätt att lägga upp sina försök syntes mycket lovande, så jag gjorde själv en serie försök som avsåg att upprepa hans tillvägagångssätt. Resultaten blev positiva och publicerades i Tijdschrift voor Parapsychologie. Jag läste sedan allt jag fick tag i som Forwald skrivit. Detta var på 60-talet då jag studerade i Amsterdam och var med i en studentförening för parapsykologi. Jag slutade med dessa Forwald-experiment när jag tyckte att de inte lärde mig något mer om parapsykologi.

RE: Forwald deltog i PA-kongressen i Utrecht 1976. Talade du med honom då?

JH: Nej, jag visste inte att han var där.

RE: Som fysiker har du kanske haft kontakt med andra fysiker som är intresserade av parapsykologi?

JH: Jadå. Särskilt bör Harris Walker nämnas. Han framlade sin första uppsats vid PA-kongressen i Edinburgh (1972) och strax därefter besökte han Holland och då träffade jag honom för första gången och hade mycket ingående samtal med honom, bl a diskuterade vi Forwalds PK placement-experiment. Walker hade analyserat dem. Vi kom in på Walkers teoretiska tankegångar*) vilka då syntes mig underliga, men samtidigt mycket inspirerande.

Forwald försökte förklara sina resultat inom ramen för vanlig fysisk teori, men jag hade i mina försök funnit att man inte kunde förklara tärningars fall (där man försöker påverka tärningar med tankens makt) med utgångspunkt från vanliga fysikaliska krafter. Försöksledaren tycktes ha betydligt större inverkan på dessa tärningar än vad som kunde förklaras i en enkel fysikalisk modell, så antingen måste man anta en mycket komplicerad cybernetisk modell eller

också måste en helt ny typ av modell skapas.

Harris Walkers teorier är målorienterade, och de tycktes då egande. Tillsammans med Dick Bierman konstruerade jag olika slags slumpgeneratorer, och vi genomförde en rad experiment. Dessa försök lades upp på ett sådant sätt att de passade in i Walkers teori. Experimenten har fortskridit under de senaste nio åren, och jag håller alltjämt på med dem. Det är fråga om en utveckling.

RE: Vad håller du på med för parapsykologiskt projekt just nu?

JH: Förra året började jag konstruera en modell för observationsteorierna.*) Jag skrev en artikel i *European Journal for Parapsychology* om de experiment som den teoretiska modellen bygger på. Jag tänker fortsätta med denna forskning. Målet är att utforma försök som kan visa om observationsteorierna har något värde. Kanske kan man visa att de är felaktiga. I så fall måste vi konstruera helt nya modeller.

RE: Den vetenskapliga parapsykologin är nu hundra år. Var står parapsykologin idag?

JH: Det är en fråga som är nästan omöjlig att besvara. Parapsykologin började med överlevnadsforskning. Man frågade: Vad händer när människan dör eller efter döden? Sedan dess har parapsykologin förändrats. Den började på sätt och vis som en ersättning för religionen. Den religiösa delen har inte helt och hållet försvunnit. Det finns seriösa parapsykologer som bedriver god forskning men som ändå tycks ha som bakomliggande mål att behålla det mystiska inom parapsykologin. Så tex tycks din artikel om upprepbarhet i *European Journal for Parapsychology* plädera för det mystiska, eftersom du säger att parapsykologin i princip inte kan visa upp replikerbara experiment. Så jag tror att du önskar att det skall finnas mystiska element i parapsykologin.

RE: Jaså, du menar att jag är religiös?

JH: Ja, du har ett religiöst drag.

RE: Jaså?

Låt oss till sist gå över till frågekomplexet framtiden. Kommer det att finnas några som sysslar med parapsykologi om 10 år, om 20 år?

JH: Det är möjligt att parapsykologin utvecklas till att bli en vanlig vetenskap på så sätt att vi för fram de upprepbara försöken och lägger fram teorier och modeller.

RE: Parapsykologin tar alltså död

på sig själv...

JH: Det är vad du säger i din artikel, och skulle det bli så, då skulle jag delvis beklaga det, ty parapsykologin skulle inte vara lika utmanande och spännande längre. Jag har också en smula intresse för det mystiska. Det säger jag förstås som ett skämt.

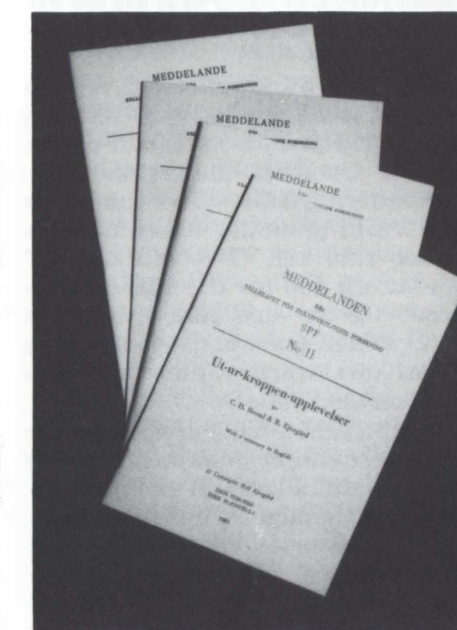
Det kan också vara så att parapsykologin fortsätter på ungefär samma sätt som hittills. Jag kan inte se att vi står inför något klart genombrott inom denna vetenskap. Möjligen kan observationsteorierna leda fram till ett genombrott. De är de mest lovande teorierna idag och dem som man bör arbeta med.

RE: Som helhet är du ganska optimistisk. Du tror alltså att det kommer att bli PA-kongresser om 10, 20, 25 år.

JH: Ja, det skulle jag kunna slå vad om!

*) Observationsteorierna säger att parafenomen uppstår vid observationen - eller vid utvärderingen, vid senare kontroll, vid senare läsning. Fenomenen finns där alltså inte innan. Dessa teorier, som lagts fram av fysikern Harris Walker, utgår från kvantfysiken enligt vilken kvanta eller elementarpartiklar påverkas vid observationen.

En teori säger att ju närmare i tiden som observationen är händelsförloppet, desto starkare är påverkan; med ökat tidsavstånd minskar påverkan. Påverkan ökar också med antalet personer som observerar.

Några exemplar ur SPF:s skriftserie.

Rolf Ejvegård

EN HISTORIA I VECKOPRESSEN

Det mesta som kommer till allmänhetens kännedom om händelser som förefaller ha paranormal karaktär, meddelas troligen genom massmedia. Ifall de informationer som där ges, bygger på noggranna undersökningar, kan de vara värdefulla inte bara för en seriöst intresserad allmänhet, utan även för parapsykologer. Men tyvärr sker publicering av rapporter om paranormala händelser ofta i sensationssyfte. Det finns skäl att tro att många av dessa berättelser är uppdiktade.

Jag skall här rapportera om en undersökning som jag gjort tillsammans med professor Martin Johnson vid Utrechts universitet i Nederländerna. 1978 hade tidningen Min Värld (nummer 18) en historia under rubriken "Det oförklarliga" om hur en död (ev döende) uppenbar sig för sina föräldrar strax efter döden (ev i dödsögonblicket), innan föräldrarna ännu fått vetskap om dödsfallet.

Författaren till artikeln gav många detaljer och försäkrade även på andra sätt, till exempel genom att namnge tillförlitliga vittnen, att historien var sann. Om det verkligen rört sig om en sann redogörelse, hade händelsen varit ett jämförelsevis väl dokumenterat fall där en död eller döende person uppenbar sig.

Så berättade Min Värld (här i sammandrag):

26-åriga Virginia Capper besökte sina föräldrar några timmar efter det att hon påträffats död cirka 60 mil från hemmet.

När det ringde på dörrklockan i prästgården i Coleshill, en förstad till Birmingham i England, några minuter efter tio på kvällen en majdag 1977, blev kyrkoherden och hans fru inte särskilt förvånade, eftersom de var vana vid att människor med svårigheter sökte upp dem vid alla tider på dygnet för att tala med kyrkoherden.

Fru Capper hade just gjort i ordning kvällsteet, och hon blev en aning irriterad över att störas så sent på kvällen. Hon gick och öppnade dörren – utanför stod hennes dotter Virginia, den person hon väntat minst av alla. Dottern bodde i Aberdeen, Skottland, 60 mil därifrån, i ett hem för handikappade, och hade inte meddelat sina föräldrar att hon tänkte besöka dem.

"Åh, kom in, Virginia", sa fru Capper förvånad. "Vi väntade inte att du skulle komma. Varför har du inte meddelat något? Kära, är någonting på tok?"

Virginia var svårt polioskadad sedan femårsåldern. Sjukdomen hade också gett henne visst psykiskt handikapp. Hon såg oavvänt på sin mor, som lade märke till att dottern

var mycket blek och klädd i smutsiga, skrynkliga kläder, delvis sönderrivna.

Kyrkoherden kom ut i tamburen. Överraskad men glad omfamnade han dottern, lade sedan sin arm om henne och ledde henne fram till en stol.

"Vad har hänt, Virginia?" frågade han. Flickan stirrade på sin far. "Jag blev överfallen, pappa. En man slog mig och skadade mig." Den chockade prästfrun hällde upp te åt dottern, men Virginia sa: "Jag ville hem för att sova i min egen säng." "Men hur har du tagit dig hem? Har du kommit med tåget?" undrade fru Capper, men flickan såg stint på modern och upprepade: "Jag vill sova i min egen säng." "Jag skall göra i ordning ditt rum med detsamma", sa hennes moder. "Stanna här hos pappa och tala om vad som hänt!" Kyrkoherden höll dotterns kalla och darrande händer, medan han försökte lugna henne.

"Du blev alltså överfallen", sa kyrkoherden. "Tala om exakt vad som hände! Vem överföll dig?" "En man", svarade flickan mycket upprörd. "När jag var ute tillsammans med de andra på vår vanliga kvällspromenad, beslöt jag att gå utmed järnvägen, som jag ofta gör." Flickan tystnade, men fadern uppmanade henne att fortsätta. "Det finns höga buskar utmed järnvägen, och

en man hade gömt sig bland dem", fortsatte hon. "Jag märkte honom inte förrän han hoppade på mig och slog omkull mig. Jag försökte slita mig loss, men lyckades inte. Jag kan ju inte springa, och jag kunde inte freda mig något vidare. Han slet av mig blus och klänning, drog av mig underkläderna och våldtog mig." – "Har du tagit kontakt med polisen?" frågade fadern. "Har de fått tag på galningen som gjorde det?" Hon skakade på huvudet. "Nej, inte ännu. Han är i tjugoårsåldern, lång och kortklippt. Han liknar en gorilla." Hon gav flera detaljer om mannen och sa sedan än en gång: "Jag ville hem för att sova i min egen säng." – "Men hur har du kommit hem?" undrade fadern. Just då kom hans hustru ner från övervåningen. "Din säng är färdig nu, Virginia. Men skulle du inte vilja ha något att äta först? Du kan berätta allt för oss i morgon sedan du fått vila. Du måste vara alldeles uttröttad." Utan att svara på faderns fråga, sa flickan bara: "Jag vill inte ha någonting. Tack, mamma. Får jag gå och lägga mig nu?"

Fru Capper hjälpte dottern i säng och gick sedan ned till maken. Hon var lika undrande som han men var säker på att de under morgondagen skulle få förklaring på hur dottern hade tagit sig hem.

Något senare, när kyrkoherden och hans hustru gjorde sig i ordning för att gå till sängs, ringde det än en gång på dörrklockan. När de öppnade fick de till sin förvåning se Smythe, församlingskuratorn, stå utanför dörren och han såg mycket allvarlig ut. "Jag fick alldeles nyss ett telefonsamtal från Aberdeen och skyndade mig hit för att meddela er. Jag har tråkiga nyheter. Polisen i Aberdeen ringde och bad mig meddela er att Virginia är död. Hon har blivit mördad. Hennes kropp påträffades vid järnvägsrälsen vid åttatiden nu i kväll."

"Det är omöjligt", sa fru Capper. "Virginia ligger just nu och sover i sin säng här uppe. Hon kom hem och talade om att hon blivit överfallen, och jag har själv bäddat ner henne. Detta måste vara ett missstag." – "Nej, det är inget missstag", sa kuratorn. "Polisen söker nu efter den man som gjorde det. De talade om för mig att en grupp från institutionen hade tagit sin vanliga kvällspromenad, men Virginia hade gått ensam vidare och aldrig återvänt. Gärningsmannen måste ha känt till att Virginia brukade ta en samma promenader, det är polisens teori, och han måste ha väntat på

henne. Han våldtog och mördade henne. Det råder inget tvivel om detta. Hennes kropp upptäcktes av en kvinnlig läkare omkring en halvtimme efter det att brottet begåtts. Polisen kontaktades omedelbart."

Fru Capper reste sig och gick upp till dotterns rum. Hon kom snabbt tillbaka alldeles blek och i ett tillstånd av chock. När hennes make och kuratorn rusade fram, hörde de henne viska: "Hon är inte där. Sängen är orörd, fastän jag med egna ögon såg när hon kröp ner under lakanen."

Kyrkoherden gick upp till dotterns rum. Det var sant, där fanns inte ett spår av flickan. "Jag vet hur min dotter blev mördad", sa han. "Jag kan ge en noggrann beskrivning av gärningsmannen." Han vände sig till Smythe: "Var snäll och kör mig till polisstationen!"

På polisstationen fick kyrkoherden tala med detektiven. "Vad jag nu kommer att berätta, verkar absurt, men jag kan inte göra något annat", sa han, och han redogjorde för vad som hade hänt, exakt vad Virginia hade sagt och hennes beskrivning av gärningsmannen. Polismannen ringde omedelbart till Aberdeen för att vidarebefordra de upplysningar han hade fått.

Tidigt nästa morgon fick kyrkoherden ett telefonsamtal från detektiven som sa att polisen i Aberdeen efter den beskrivning de fått, omedelbart hade känt igen den unge mannen, som sedan tidigare var välbekant för dem. Hans namn var Frank McLellan Greig, 21. Han arresterades, misstänkt för mord.

Polisen i Aberdeen undrade naturligtvis hur kyrkoherden så riktigt hade kunnat beskriva gärningsmannens utseende. Capper kunde endast upprepa vad han tidigare sagt till polisen på platsen. Greigs kläder skickades till ett kriminallaboratorium för undersökning. Blod av samma typ som Virginias och hennes hår konstaterades på kläderna. Den 23 augusti 1977 i Aberdeen blev Greig inför domstol anklagad för mord. Han erkände sig skyldig och dömdes.

Det märkliga besök som Virginia hade gjort hos föräldrarna vid en tidpunkt när hon redan var död och den detaljerade beskrivning som hon hade gett av gärningsmannen, omtalades i rättssalen. Domaren karakteriserade mordet som "grymt och fruktansvärt" och dömd Greig till 20 års fängelse. Virginia Cappers döda kropp fördes till hennes hem, och hon begravdes invid den kyrka där hennes fader var

kyrkoherde.

"Jag förstår inte hur vår dotter kunde visa sig för oss", sa kyrkoherden till två tidningsreportrar. "Jag kan bara redogöra för vad som hände. Jag är övertygad om att vår dotter i ångestens ögonblick förtvivlat önskade vara hos oss i hemmets säkerhet. Jag tror att denna önskan var så stark att hon lyckades visa sig som ett sista farväl till oss, hennes föräldrar. Jag är en kyrkans man, en gudfruktig man, men jag kan ändå inte förklara detta. För de flesta människor verkar det som hände helt otroligt. Alla tvivlare skulle jag dock vilja fråga: Hur kunde min hustru och jag så riktigt beskriva mördarens utseende, om Virginia inte hade berättat det för oss?"

Så löd, i sammandrag, berättelsen i Min Värld. Anders Delang i Skärholmen riktade vår uppmärksamhet på den. Han meddelade att han hade skrivit till Coleshill Chronicle, den tidning där artikeln i fråga, eller en del av informationerna om mordet, antogs ursprungligen ha publicerats, men aldrig fått något svar. Vi på det parapsykologiska laboratoriet i Utrecht skrev också till tidningen, men med samma negativa resultat. Vi sände till och med rekommenderat brev. Ytterligare undersökningar visade att det inte fanns någon tidning med namnet Coleshill Chronicle.

Copyright på artikelns svenska version hade det svenska företaget Europa-Press. Jag gjorde ett besök på deras kontor i Stockholm för att se vad jag kunde få reda på om artikeln ifråga. Europa-Press är en litterär agentur med en personal på åtta personer. Den handlar med artiklar, berättelser, politiska kommentarer etc. från den engelsktalande världen som den säljer till tidningar och tidskrifter i Skandinavien. Det visade sig att artikeln kom från en Michael Sheldon på Irland, vilken driver en litterär agentur. Europa-Press hade köpt historien från Sheldon och i sin tur sålt den till Min Värld. Europa-Press ansåg att Sheldon var en mycket tillförlitlig källa. I Min Värld anges ingen författare till artikeln, men man sa på Europa-Press att författaren, vars namn uppgetts i den engelska versionen, var sydafrikan. Adressen till Michael Sheldon fick jag inte, och någon kopia av den engelska versionen sa de sig inte ha.

Vi fortsatte våra undersökningar. Vi skrev många brev och fick många svar. För att göra en lång

historia kort: En ung flicka, Virginia Capper, dotter till en kyrkoherde, hade verkligen blivit mördad av en man som hette Frank Greig. I flera tidningsartiklar kunde man läsa om den tragiska händelsen, men ingenstans nämndes att flickans föräldrar skulle ha haft någon syn av den döda flickan eller att uppgifter från kyrkoherden om gärningsmannens utseende skulle ha hjälpt polisen att finna honom. I själva verket var han en av polisen välkänd psykopat, och misstankar riktades tidigt mot honom. Han hade observerats av flera personer vid mordplatsen den tid då mordet ägt rum.

I ett handskrivet brev upplyser oss kyrkoherde Capper att han och hans hustru inte var hemma den dag då mordet ägde rum. Han skriver: "Jag är rädd att jag inte kan vara till stor hjälp. Min hustru och jag var på semester, när vår dotter blev mördad." Detta betyder att de inte kan ha mottagit några besökare i sitt hem den kväll när dottern mördades, att de inte uppsökte polisen i Birmingham och att polisen i Aberdeen inte ringde kyrkoherden följande dag osv.

Kyrkoherden fortsätter: "Vi har inte hört talas om någon uppenbarhet av henne efter hennes död och har inte tidigare hört talas om den tidningsartikel ni nämner."

Åklagaren i Aberdeen, M.T. MacNeill, uppger följande: "Fastställdet av Greigs skuld hade inget som helst att göra med några upplysningar från Birmingham eller Coleshill. Han utpekades av personer som vid den aktuella tiden hade sett honom vid den gamla järnvägen inte långt från gärningsplatsen. Han var en av flera misstänkta personer som hördes av polisen, och han bekände..."

De paranormala händelserna i samband med mordet är alltså uppdiktade, men ingenstans i den svenska tidningen uppges det att berättelsen är en fantasi. Redaktörerna på Min Värld har inte medgett att det rör sig om en påhittad historia. De hänvisar bara till den kvinna som har översatt historien från engelska till svenska. Hon säger att hennes uppgift har varit att översätta artikeln och att hon inte har vare sig lagt till eller dragit ifrån någonting. Hon hänvisar till författaren av den ursprungliga historien. Märkligt nog finns ingen författare nämnd i Min Världs svenska version. Det uppges bara att materialet kommer från Europa-Press.

Artikeln är skriven på ett sådant sätt att läsaren leds att tro att det rör sig om fakta. Där finns:

1. Fotografier av personerna i berättelsen.
2. Personernas namn, ålder, yrke och bostadsort meddelas.
3. Exakta uppgifter om mordet ges, såsom tidpunkten, hur och var mordet begicks, hur och när mördaren arresterades, hur föräldrarna kontaktades, när och var mördaren dömdes och vilket straff han fick.
4. En mängd detaljer har lagts till, vilka leder läsaren att tro att författaren har intervjuat de berörda personerna. Författaren berättar till exempel att makarna Capper just skulle dricka te, när det ringde på dörrklockan, att Virginia var blek, darrade, hade kalla händer, bar en smutsig, skrynklig och delvis sönderriven klänning osv.

Eftersom berättelsen bygger på ett verkligt mordfall – gärningsmannen blev dömd till livstids fängelse, inte 20 år som författaren till den förfälskade historien uppger – är det helt klart att den gör anspråk på att vara en sann berättelse ur livet.

Man kan naturligtvis undra över vem som har utfört förfälskningen av historien. Det kan ha gått till så här: En sydafrikansk skribent läste om mordfallet i tidningar och fick idén att blanda in en del paranormala element. Han sålde sin förvanskade historia till Michael Sheldons litterära agentur på Irland, som i sin tur sålde den till Europa-Press i Stockholm, som i sin tur sål-

de den till Min Värld. En svensk kvinna översatte den, och den svenska veckotidningen publicerade den. Det är ju också möjligt att Michael Sheldon eller någon av hans medarbetare beslöt att förändra historien till en mer sensationell och säljande berättelse med paranormala inslag. Andra möjligheter är också tänkbara.

Sensationer kan förvandlas till pengar. Den sensationsbetonade pressen jagar säljande historier. Sanningen blir ofta satt åt sidan. En del tidningar överflödar av berättelser om otroliga händelser. Det ockulta har visat sig sälja bra. Kan det vara så att några få skribenter och agenturer massproducerar sådana artiklar och säljer dem över hela världen? Kan det vara så att de flesta av dessa historier kommer från ett fåtal agenturer, såsom Michael Sheldons på Irland?

Falska berättelser om paranormala händelser är till stor skada för den vetenskapligt arbetande parapsykologin. Kanske borde parapsykologer över hela världen ägna sig åt mer att kontrollera fantastiska historier av potentiellt parapsykologiskt intresse, vilka publiceras i tidningar som "sanna berättelser ur livet". Parapsykologerna måste börja rikta anklagelser mot tidningar och tidskrifter för bedrägeri, när de publicerar sådan smörja som det vi här har berättat om. Kanske det borde undersökas om de värsta fallen kan dras inför rätta.

Anm. Se även "Murderous ESP – a Case of Story Fabrication" av Rolf Ejvegård och Martin Johnson i European Journal of Parapsychology, vol. 4, nr. 1 (november 1981).

BERGSON

Intuitionen flödar
och ger själslivet oändliga rörelsemönster
élan vital
ger kraft som inte kan stoppas
nobelpris och ordförande i SPR.
Intellektet? Lappri,
en naturlig oförmåga att förstå naturen.

Rolf Ejvegård

Parapsykologins väg Forts
finns omfattar idéer av mycket skilda slag, från elektromagnetisk strålning och kvantfysik till icke-fysiska realiteter. Enligt några av teorierna är varseblivaren och det varseblivna förbundna genom hypotetiska (och okända) entiteter eller processer, vilka ibland är lokaliserade till djupet av det undermedvetna – medan skillnaden mellan varseblivaren och det varseblivna helt och hållet försvinner i andra teorier i det att de blir ett och samma på något djupsinnigt men outgrundligt sätt. Sålunda finner man, ifråga om psi-förklaringar, alla schatteringar av varseblivnings-teorier, men ingen som kan staka ut en klart utformad riktning för forskningen.

Det kan påstås, fortsätter Rao, att vi här har att göra med ett så undaglidande och föga förståeligt fenomen att man inte rimligen kan förvänta sig att vi skall ha meningsfulla teorier om det innan vi vet litet mer om psi än vi gör för närvarande. Jag menar att vi inte kommer att få veta något mer om psi, om vi inte börjar tänka i mer positiva termer på vad psi är och söker experimentellt bekräfta våra tankar. Är ESP till exempel en form av vetande? Om så är fallet, vad för slags medvetenhet rör det sig då om, språklig eller bildlig? Om det är bildlig, vilket medium förbinder varseblivaren med det varseblivna? Det finns ett antal teorier som försöker besvara den senare frågan, fastän vi ännu inte har svaren på de båda första frågorna.

Sammanfattning

Mina frustrationer är följande, säger Rao till sist: 1. Vi har betydligt fler bevis för psi än vad som behövs för att tro på dess existens. 2. Under de hundra år som det forskats om psi, har det utvecklats många tekniker för att studera psi och lagts fram åtskilliga begrepp för att förstå det, och ändå tycks vi inte ha fattat grunderna i det språks alfabet på vilket psi är skrivet. 3. Vi försöker gång på gång att förklara de parapsykologiska fenomenen, men fortfarande vet vi knappast vad de är och endast ibland känner vi igen dem, när de uppträder.

Dessa frustreringar, tror jag – säger Ramakrishna Rao avslutningsvis – kan förvandlas till utmaningar. Det är min förhoppning att förnyade och kraftfulla undersökningar av "fingeravtryckseffek-

ten" av psi med hjälp av en modell byggd med positiva begrepp, kan hjälpa oss att bestiga det svårtillgängliga Everest varifrån vi sedan betänksamt kan småle åt fallgroparna i vårt förflutna och hoppfullt blicka mot de löften som framtiden ger parapsykologin.

Källa: "Some Frustrations and Challenges in Parapsychology" av K. Ramakrishna Rao i Journal of Parapsychology, vol. 41, juni 1977.

Översättning och sammanställning har gjorts av Siv Åbergh med flera medlemmar i SPF.

Martin Johnson Forts
hemliga projekt. Kooy har också haft omfattande militärteknisk anknytning i Holland.

Kommer så att tänka på att jag borde ringa ett kort samtal till Alaska. Margit och jag har en stående inbjudan att besöka Ingrid och Einar Sverre Pedersen, som bor i Anchorage.

Jag hör Einars trygga röst i telefonen på vacker "norsk". Vi kommer överens om en färd ut till Mount McKinley National Park. En chans att på nära håll få titta på laxfiskande Alaskabjörnar, i sällskap med vildmarksveteraner! (Jag har en släng av vad Einar betecknar som "polarfeber", en åkomma som kräver vistelser däruppe...) Einar, som är f d chefsnavigator i SAS, är mycket intresserad av parapsykologi. 1973 planerade vi en serie experiment med ESP på avstånd, som han skulle delta i. Experimenten blev aldrig av på grund av att SAS pensionerade sina navigatörer tack vare nya teknologiska framsteg. På grund av nya "observationsteorier" inom parapsykologin (se intervjun med Joop Houtkooper sidan 26!) är det idag svårt att tolka eventuella positiva resultat av ett sådant långdistansexperiment med ESP, som vi planerade!

Efter samtalet med Einar Pedersen tittar jag en stund på TV och ögnar igenom Newsweek och Time. När klockan närmar sig tolv på natten ringer jag Bill Roll i Durham, North Carolina och tackar för vistelsen i Bills och Muriels hem några dagar före jul. Jag fungerar som forskningsrådgivare åt Psychical Research Foundation, som förestås av Bill, och i egenskap av rådgivare var jag över till New York City och Durham. Jag fick också möjlighet att noggrant gå igenom Bills första

version av vad han avser att presentera som doktorsavhandling vid Utrechts universitet.

Jag är nu trött och går till sängs. Jag försöker överblicka dagens händelser. Det har varit en tämligen händelserik dag, kanske något ovanlig på grund av att jag inte haft något telefonsamtal från någon mentalt störd person som bett mig hjälpa till att hindra vissa människor (t ex representanter för CIA) från att utöva telepatisk påverkan på honom eller dränera hans huvud på idéer. Jag har inte heller haft något samtal från någon uppblåst "non-professional" som skäller ut mig för att jag inte tror på Uri Geller eller pseudoauktoriteter av typen Puharich. Den kategorin ödslar jag inget krut på. En avringning "i örat" på personer av den ullen anser jag vara en helt rimlig behandling.

När jag sluter ögonen får jag ett svagt intryck av att röra mig över ett soldränk, intensivt vitt och storslaget ödsligt Arktis! Jag somnar nästan omedelbart.

*)Efter ytterligare beaktanden och komplikationer beslöt jag att inte delta i konferensen.

Dubbeljubileum

16–31 augusti firas ett intressant dubbeljubileum. Det är i år hundra år sedan den vetenskapliga parapsykologiska forskningen började. Man anser att den kom igång i och med bildandet av det engelska sällskapet för parapsykologisk forskning (The Society for Psychical Research – SPR). Dess första ordförande var den mycket kända Cambridge-professorn och moralfilosofen Henry Sidgwick. Bland senare ordförande märks professorerna Henri Bergson (nobelpristagare), William James, Charles Richet (nobelpristagare) och C D Broad.

1957 bildade parapsykologerna ett internationellt sällskap, Parapsychological Association, PA, för att få ett forum för utbyte av forskningsresultat inom parapsykologin världen över. PA firar alltså sitt 25-årsjubileum i år. En av initiativtagarna till PA var professor J. B. Rhine.

I år sammanläggs SPR:s och PA:s konferenser för att alla världens parapsykologer skall få tillfälle att i London visa upp vad den psykiska forskningen har gett.

CROISETS ÄKTHET OCH TENHAEFFS HEDERLIGHET IFRÅGASÄTTS

I The Skeptical Inquirer, hösten 1981, finns en kritisk artikel om paragnosten Gerard Croiset och hans vetenskaplige undersökare professor W.H.C. Tenhaeff. Den har skrivits av journalisten Piet Hein Hoebens och refereras här.

Holländaren Gerard Croiset, som avled 1980, var en av världens mest berömda paragnoster. Parapsykologen professor W.H.C. Tenhaeff studerade honom ingående och tvivlade inte på att han hade äkta paranormal förmåga. Och den tyske parapsykologen professor Hans Bender har sagt att Croiset haft stor betydelse för hans övertygelse att ESP är ett obestriddigt faktum.

I den amerikanska tidskriften *The Skeptical Inquirer*, som ges ut av Kommittén för vetenskaplig undersökning av påstådda paranormala fenomen, gör den holländske journalisten Piet Hein Hoebens från den ledande dagliga tidningen *De Telegraaf* en kritisk granskning av Croiset. Det följande bygger helt och hållet på den artikeln.

Croiset ansågs ha löst flera svåra kriminalfall och spårat hundratals försvunna personer med hjälp av ESP. Men allra mest känd blev han för sin förmenta förmåga att förutsäga kommande händelser.

Den amerikanske journalisten Jack Harrison Pollack har skrivit en bok om Croiset. "*Croiset the Clairvoyant*" heter den, och författaren säger sig ha hållit på i fem år med studier av paragnosten och av dokument rörande hans förmåga. "Otroligt, men sant", är hans slutsats.

Men Piet Hein Hoebens menar att de fall där Croiset visat sin påstådda paranormala förmåga spontant – dvs inte under noggrant genomförda experiment – har samma svagheter som andra spontantfall inom parapsykologin. Händelserna har ägt rum under okontrollerade förhållanden, och det ligger i deras natur att de inte kan uppre-

pas. En redogörelse för dessa fall måste i allmänhet grundas på vad vittnen kommer ihåg av händelseförloppet eller bryr sig om att rapportera. En kritisk undersökare bör – enligt Hoebens – ställa sig följande frågor:

1. Är rapporterna fria från uteslutningar, fel och medvetna förvrängningar?
2. Finns det inte någon mer plausibel förklaring än ESP?

W.H.C. Tenhaeff har praktiskt taget haft monopol på studium av Croiset. Han blev 1953 professor i psykisk forskning vid universitetet i Utrecht. Det är hans böcker och artiklar som är den huvudsakliga källan till kunskap om Croiset.

På engelska språket är Pollacks bok en viktig källa. Den får uppfattas som auktoritativ, eftersom den skrivits i nära samarbete med Tenhaeff.

Enligt Pollack hyllades Croiset inte endast av parapsykologer, utan även av poliser för sin förmåga att spåra upp människor. "Jag kontrollerade dokument i fall efter fall hos polisen", försäkrar Pollack. Men Piet Hein Hoebens undrar: Vad kan Pollack mena med det? De flesta dokumenten måste ju vara skrivna på holländska, och Hoebens tvivlar på att Pollack gjort sig bekant med det holländska språket. Ett enda holländskt uttryck finns i boken, nämligen motsvarigheten till "tack", och det är inte helt korrekt återgivet.

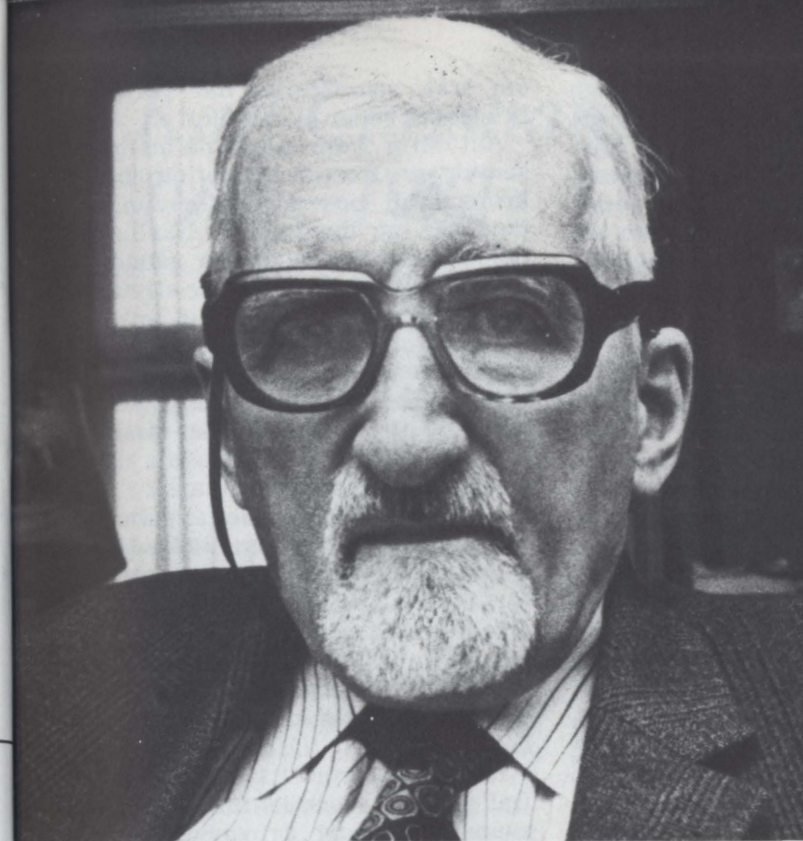
Förmodligen, menar Hoebens, har Pollack litat till sammanfattningar eller översättningar av dokument som gjorts för hans räkning av Tenhaeff och andra bekanta han haft i Nederländerna.

Pojken på flotten

"Pojken på flotten" anses vara en av Croisets mest imponerande framgångar. Fallet är ofta omnämnt i psi-litteraturen. Tenhaeff har själv mer än en gång utpekade det som en klassiker.

Pollack rapporterar:

"Tioårige Dirk Zwenne lämnade sitt hem i staden Velsen bland dynerna i närheten av Nordsjökanalen lördagen den 29 augusti 1953 vid tvåtiden på eftermiddagen för att leka. När pojken inte hade kommit tillbaka hem vid kvällen, började hans föräldrar bli oroliga. De ringde till polisen, men utan resultat. När det under två dagar inte fanns något spår av den saknade pojken, ringde Dirks morbror till Croiset, vars telefonnummer och adress i Enschede, 18 mil från Velsen, han hade fått av en polismästare. Bland de omedelbara intryck som klärvoajanten fick, var att Dirk hade drunknat. 'Jag ser en liten hamnplats, en liten flotte och en liten segelbåt. Pojken lekte på flotten. Han halkade och föll i vattnet. När han föll, slog han huvudet i segelbåten och skadade sig på huvudets vänstra sida. Jag är ledsen. Det var stark ström vid hamnen. Pojkens kropp kommer att påträffas om några dagar vid en annan liten hamnplats som är förbunden med den första hamnplatsen.' Tyvärr, fem dagar efter försvinnandet påträffades Dirk Zwennes kropp vid den andra hamnplatsen. Och, precis som Croiset hade sett, hade pojken en skada på vänstra sidan av huvudet. Flotten och den lilla segelbåten återfanns vid den första hamnplatsen – återigen precis som paragnosten hade beskrivit. 'Det är

W. H. C. Tenhaeff (Foto: De Telegraaf)

mycket troligt att allting hände så som paragnosten såg det', sammanfattade professor Tenhaeff."

Detta synes vara ett märkligt fall. Men om man läser i *Tijdschrift voor Parapsychologie* vol 23, nr 1/2, 1955 kan man få en uppfattning om vad som verkligen hände. Där finns nämligen återgivet ett brev från pojakens morbror, A.J. Allan, vilken var den person som tog kontakt med Croiset (måndagen den 31 augusti).

Här är en något förkortad version av en del av Allans brev.

"Ni måste leta i närheten av en gasklocka", sa Croiset. "Det kan också vara en cistern eller reservoar eller något liknande. Jag ser en väg och ett smalt dike. Jag ser också en smal bro och vatten (a small water). Pojken har drunknat. Han är död. Jag ser också en pir och en roddbåt eller något liknande. Det är där kroppen måste finnas."

Allan: "Kan det vara Nordsjökanalen?"

Croiset: "Nej, den är för bred. Jag ser inte så mycket vatten. Ni måste leta i närheten av den där gasklockan eller cisternen. Det är till höger om den."

Hoebens kommenterar: Nu är Holland ett land fullt av vägar, diken, små broar, små vatten, pirar, roddbåtar och föremål som kan beskrivas som gasklockor eller "något liknande". Croisets beskrivning kunde alltså passa på många platser.

Enligt Allan antog polisen att det som Croiset hade "sett" måste ha varit en liten hamnplats i närheten

av ett vattenreningsverk.

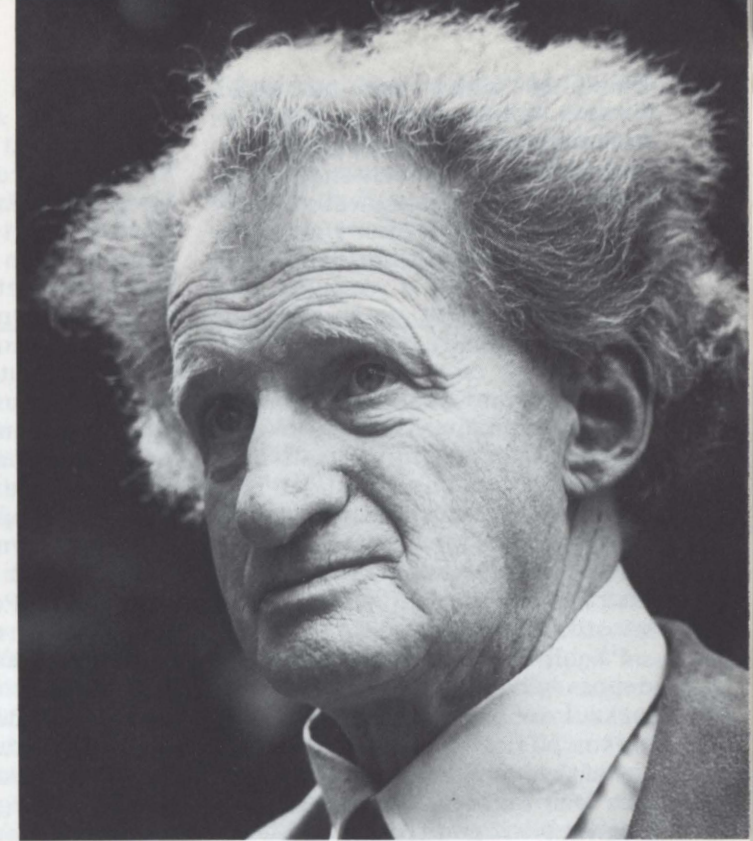
Följande dag började man dragga efter kroppen vid hamnplatsen. På tisdagen fick polisen höra att den försvunne pojken sagt till en kamrat att han "hittat en trevlig flotte". När Croiset senare samma dag återigen blev uppringd, började han också att få intryck av en flotte. Allan skriver att detta kanske berodde på telepati, men en skeptisk läsare kan – menar Hoebens – tänka sig en mer naturlig förklaring.

När kroppen inte påträffades i den lilla hamnen, kom Croiset följande dag till Velsen i sällskap med Tenhaeff. Vid hamnplatsen började han "känna stark sinnesrörelse". Han sa att pojken hade lekt med flotten, förlorat balansen och slagit huvudet i något hårt. Allan framhåller att enligt Croiset blev denna skada ödesdiger.

Croiset sa att man inte skulle hitta pojken före måndagen den 7 september, eller den 8 september, och att det skulle visa sig att han hade en skada på vänster sida av pannan.

Därefter togs Croiset med till en annan liten hamnplats som även den utgör en del av Nordsjökanalen. Där kände han "inga sinnesrörelser".

Följande morgon, torsdagen den 3 september, påträffades Dirk Zwennes kropp i kanalen i närheten av inloppet till den andra hamnplatsen. Huvudet hade märken, men inte där Croiset hade angett. Var och under vilka omständigheter pojken hade fallit i vattnet tycks aldrig ha kunnat fastställas.

Gerard Croiset (Foto: De Telegraaf)

Jämför – ber oss Hoebens – ovanstående redogörelse med Pollacks sammanfattning! Det är häpnadsväckande vilken förvandling den inte märkliga historien har undergått!

Croisets intryck hade varit vaga, och hans beskrivning av platsen kunde stämma med ett stort antal platser i Holland. Ändå återges detta fall som en klassiker.

Piet Hein Hoebens frågar: Hur kan denna fantastiska förvanskning ha undgått den amerikanske journalistens och den holländske professors granskning? Svaret – menar Hoebens – kan innehålla nyckeln till en stor del av mysteriet Croiset. "Ty det var Tenhaeff själv som kokade ihop den falska versionen."

Sedan Tenhaeff hade publicerat Allans redogörelse i den holländska parapsykologiska tidskriften, skrev han en speciell version för utlandet. Så allt Pollack behövde göra var att lita till den version som Tenhaeff redan hade publicerat i den tyska tidskriften *Zeitschrift für Parapsychologie und Grenzgebiete der Psychologie* vol 2, nr 1, 1958 och i den engelska *Proceedings of the Parapsychological Institute of the State University of Utrecht* nr 1, december 1960. Den senare versionen lyder så:

"När man inte hade funnit några spår efter barnet den 31 augusti, ringde en morbror till den saknade upp Mr Alpha (Croisets täcknamn), vars namn och adress han hade fått av en polismästare. Enligt paragnosten hade barnet drunknat.

Bland de 'bilder' som Mr Alpha förnam, fanns några som gällde en liten hamnplats. I denna hamn 'såg' han en liten flotta och en liten segelbåt. Enligt paragnosten hade barnet lekt på flottan. Han antog att pojken, medan han lekt, hade halkat och fallit i vattnet. Han tycktes ha ådragit sig en skada på huvudets vänstra sida, när han i fallet stötte mot segelbåten. Som följd av strömförhållandena, sa paragnosten, skulle kroppen komma att påträffas vid en annan liten hamnplats som var förbunden med den första. Den 3 september, precis som paragnosten hade 'sett', fann man Dirk Zwennes kropp i den andra hamnen med en skada på vänster sida av huvudet."

På alla väsentliga punkter är denna version identisk med Pollacks. I denna form har fallet med pojken på flottan blivit de troendes favorit – som Hoebens uttrycker det. Den har ofta tagits fram, när Croiset blivit omskriven.

Fallet Wim Slee

Pollack och flera andra författare ger intryck av att paragnoster är erkända och anlitade som något självklart av polisen i Holland. Men i själva verket är holländska polismyndigheter böjda för skepsis, när det gäller paragnoster. På frågor om Croiset svarar de ungefär som så att ESP kanske finns, men Croiset har aldrig varit dem till någon hjälp.

Men det finns undantag. Ett sådant är fallet Wim Slee i Voorburg. Wim, sex år gammal, hade försvunnit (11 april 1963). En polisinspektör van Woudenberg har rapporterat om det i polistidningen *Algemeen Politieblad*.

En polishund ledde spanare till en plats på banken av en kanal som brukade kallas De Vliet. Det fanns goda skäl tro att hunden hade lett dem rätt, eftersom det var bekant att Wim ofta lekte där. Men ingen kropp påträffades. Följande dag omtalades fallet i pressen, i radio och i TV.

Flera paragnoster hörde självmant av sig och gav polisen helt värdelösa uppgifter. Till slut kontaktades Croiset, som hade varit utomlands. Han sa att pojken hade drunknat i De Vliet och att kroppen skulle flyta upp inom några dagar nära en bro, en sluss "eller något liknande", till vänster om den plats där olyckan inträffat.

När man inte hade funnit kroppen fredagen den 19 april, kom Croiset till Voorburg. Med sig hade han en skiss av det ställe där pojken enligt hans mening hade fallit i

vattnet. Han stannade i närheten av den plats som hunden hade utvalt och sa att han där kände "starka sinnesrörelser". van Woudenberg lade märke till att det fanns slående likheter mellan skissen och platsen sådan den såg ut i verkligheten. Croiset sa att pojken hade drunknat men skulle flyta upp till ytan tisdag morgon i närheten av en bro ca 800 meter nedåt strömmen.

Wims kropp hittades följande tisdag i närheten av bron.

Emellertid är det inte säkert att ESP är förklaringen till att Croiset lyckades, påpekar Hoebens. När Croiset först uttalade sig om fallet, hade det fått ansenligt publicitet i massmedia. Polisen misstänkte att pojken hade drunknat i De Vliet, och hunden hade lett spanarna till en bestämd plats. Croisets ursprungliga uttalanden var vaga, och han preciserade inte vilken bro, sluss "eller liknande" som det gällde. Hans uppgifter kan stämma på många slags broar.

När Croiset försökte igen, lyckades han. Att han kunde beskriva platsen är inte märkligt. Han hade helt enkelt ritat den plats där pojken enligt polishunden hade drunknat. Man kan inte utesluta att Croiset fått sina informationer på normalt sätt.

I alla händelser angav Croiset riktigt både platsen där kroppen skulle komma att hittas och tiden.

Misslyckanden

Croisets prestation i Voorburg kan synas imponerande. Men enstaka lyckade fall måste sammanställas med misslyckade. Någon statistik över lyckade och misslyckade fall för Croiset finns inte. Men det finns en del som tyder på att de misslyckade fallen är många.

Tenhaeff har medgett att antalet framgångsrika fall är begränsat. Huvudparten av fallen i *Beschouwingen over het gebruik van paragnosten* (1957) som är Tenhaeffs viktigaste arbete på holländska om "psykisk eftersökning", är fall där paragnoster antas ha gett prov på ESP utan att det varit fråga om att lösa kriminalfall eller att hitta någon saknad person. Men de verkligt bra fallen är få, och dessa citeras åter och åter. En del av dessa fall är – som Hoebens visat – anmärkningsvärda endast om fakta omsorgsfullt bättras på. I sin bok *Ontmoetingen met Paragnosten* (Möten med paragnoster, 1979) citerar Tenhaeff ett uttalande av Croiset, där denne säger att han anlitats av släktingar till saknade personer genomsnittligt 10–12 gånger i veckan. Det blir ungefär 500 gånger

om året, och Croiset har varit i branschen sedan fyrtioalet!

Allt detta tyder starkt på att tusentals av Croisets försök att lösa kriminalfall och hitta försvunna personer har misslyckats. När han har misslyckats så många gånger, är det knappast förvånande att han någon gång har lyckats. Det mirakel som van Woudenberg trodde sig ha bevittnat, kan helt enkelt ha varit en av dessa rätta gissningar som vi kan vänta oss, när antalet försök är tillräckligt stort.

Några av misslyckandena:

I maj 1956 avslöjade allmänne åklagaren i Amsterdam att tre paragnoster tidigare det året hade försökt att kasta ljus över en 31-årig mans försvinnande i Rossum. Croiset sa att mannen levde och befann sig i Tyskland. Men en kort tid därefter hittades kroppen i en kanal.

1969 reste Croiset till Viareggio, Italien, för att försöka finna en försvunnen 13-åring, Ermano Lavorini. Han "såg" att pojken hade fallit i vattnet under lek. Men i verkligheten hade Ermano dödats av en kamrat. Kroppen påträffades bland dynerna.

1966 reste Croiset till Adelaide i Australien för att söka efter tre försvunna barn. En "kommitté" på platsen stod för kostnaderna. Croiset var säker på att barnen begravts under ett nyuppfört magasin. Han gav rådet att magasinet skulle rivas. "Kommittén" samlade ihop 40 000 australiska dollar för att riva ned byggnaden. Man grävde djupt i marken där huset hade stått utan att finna några kroppar. Croiset sa att om man grävde en meter till, så skulle kropparna påträffas. Men Croiset hade fel. Det dyrbara misstaget skadade dock inte hans anseende som paragnost. Tre år senare uppgav en holländsk tidning, i det den citerade ett telexmeddelande från AP, att australiska myndigheter inte hade tillåtit undersökning av den utpekade platsen.

I juni 1973 konsulterades Croiset av anhöriga till en mördad kines från Haag. Croiset sa att en herr Senf visste en del om brottet. De anhöriga kidnappade Senf och torterade honom i tre timmar för att han skulle "bekänna". Men Senf hade inget med mordet att göra. Följande vecka besökte Croiset Senf, som befann sig på sjukhus efter tortyren. Han hade blommor med sig och försäkrade att han nu var helt övertygad om att Senf var oskyldig.

I polistidningen *Algemeen Politieblad*, den 9 januari, 1960, publicerades en katalog över psykiska

Forts. på sidan 42

Karl Christiansen 1915–1982

Karl Christiansen har lämnat det jordiska livet. Han avled stilla i sitt hem i Oslo den 4 januari efter flera års sjukdom.

I Sökaren skrev han en rad fina artiklar – den första i nr 6, 1966, "Meditation i öst och väst", och den sista i nr 9, 1981, "Min favoritbok: en böckernas bok".

Karl Christiansen var född i Hamburg 1915. Han skaffade sig handelsutbildning med inriktning på export. Men störst var hans intresse för språk och främmande länder.

Sedan 16-årsåldern var han intresserad av buddhismen. Intresset uppstod som följd av en episod bland kristna scouter, som han tillhörde. Under en sammankomst talade gruppleadaren, en teologistudent, om icke-kristna religioner. Om buddhismen sa han litet spydigt ungefär så här: Kan ni tänka er, buddhister dödar inte djur, eftersom de tror att djuret kan vara en återfödelse av deras egen farmor eller någon annan avliden familjemedlem! Därpå gick Karl till närmaste bibliotek, lånade en bunt böcker om buddhismen och utträdde omgående ur scoutorganisationen.

Han läste sedan under hela livet böcker om buddhismen, och den buddhistiska vipassana-meditationen betydde mycket för honom. Men han läste även mycket om andra religioner, om filosofi och psykologi. Bo Yin Ras 32 skrifter studerades flitigt, liksom C.G. Jungs arbeten.

Karl var en sanningssökare som ställde samma frågor som många tänkande och sökande människor gjort: Var kommer vi ifrån? Vilka är vi? Vart går vi?

Karl tyckte även om djur och växter. Han hade alltid en katt som sällskap, och lägenheten fylldes med kaktusar och blommor. Men han tyckte inte om avplockade blommor. Han kallade dem blomlik.

Nazitiden i Tyskland skrämde honom. Genom att simulera sjuk undgick han krigstjänst och arbetstjänst. Men han sändes 1941 med den tyska handelskammaren till Norge på grund av att han kunde danska! I Norge fick han snart kontakt med hemmafronten. 1945 skrev han ett upprop till de tyska

soldaterna att lägga ned vapnen – man var rädd att några enheter tyskar skulle kämpa vidare. På grund av sina förbindelser med hemmafronten blev han vid krigsslutet inte internerad.

Åter i Tyskland blev han journalist på Die Welt. Så snart han fick möjlighet blev han utrikeskorrespondent för tidningen och lämnade Tyskland. Först (1950) skrev han från Köpenhamn, sedan (1951) från Stockholm, (1952–1955) från Oslo och slutligen (1955–1957) från Indien och dess grannländer med New Delhi som bas. 1957 blev han frilansare, fortfarande i Indien, och skrev för flera tidningar i olika länder, bl a Stockholms-Tidningen. Under den tiden var han fri att – tillsammans med sin fru, Käthe – resa vart han ville, och han besökte Burma, Thailand, Sydvietnam, Kambodja, Ceylon och Nepal. Dessa besök brukade vara från en till flera månader, varunder han lärde känna dessa länder och deras invånare.

Makarna Christiansen besökte och bodde på flera ashram, bl a

"Jag har aldrig upplevt något mirakulöst eller ockult i Indien, inte ens sensationella helbrägdagörelser – trots att jag alltid höll utkik efter sådant. Indien, som jag upplevde det, var inte miraklernas, utan mirakelberättelsernas land."

Karl Christiansen

Sivananda-ashramen i Rishikesh och Ram Dass' ashram i närheten av Mangalore. Speciellt viktig var en vistelse i Burma från december 1958 till februari 1959, då de lärde sig och praktiserade den buddhistiska vipassana-meditationen. Karl och Käthe Christiansen besökte även bl a Sri Aurobindos ashram i Pondicherry och Ananda Mayees ashram. 1960 fick de audiens hos Dalai Lama, vars personlighet gjorde stark intryck. Sommaren 1961 tillbringade de i Almora, Uttar Pradesh i Himalaya, inte långt från Lama Anagarika Govindas lilla ashram. De hade flera givande samtal med laman. 1962 återvände makarna Christiansen på grund av Karls sjukdom, trigeminus-neuralgi (ansiktssmärta) till Norge. Han skrev därefter för tidningar och översatte böcker. Tidvis gjorde sjukdomen allt arbete omöjligt. När han inte kunde skriva, lärde han sig pali, Buddhas språk, för att kunna läsa buddhistiska texter på originalets språk.

SM

Karl Christiansen tillsammans med Lama Govinda; Karl i lånade lamakläder, sedan han blivit genomblöt efter en regnskur.

VÄXLANDE VETANDE PARADIGMSKIFTEN

Av Bertil Nilsson

Vi kan lätt förlåta barn som rädes mörkret. I sanning sorgligt är dock när fullvuxna är rädda för ljuset.

Platon (300-talet f.Kr.)

Alla som intresserar sig för parapsykologi, känner till att det som gäller för att vara sant i en kultur, kan förefalla alldeles omöjligt och lögnaktigt i en annan – precis som det finns individuella skillnader i fråga om vad som anses sant eller falskt, ont eller gott.

Åtskilliga människor betraktar i våra dagar parapsykologi som ett meningslöst forskningsområde, medan andra hävdar att det är just inom parapsykologin som de verkligt betydande upptäckterna om människans natur och hennes förhållande till sin omvärld kan göras.

För att belysa och få perspektiv på kontroversen om parapsykologin skall jag hämta fram några historiska exempel på hur det som är alldeles annorlunda i en kultur, kan mötas med skepsis, skratt eller vrede.

"Millione"

Marco Polo (ca 1255-1325) är den mest berömda medeltida upptäcktsresanden, dvs berömmelsen är sentida, eftersom de flesta av hans samtida bara betraktade honom som skrytsam sagoberättare. Några förnekade till och med att han skulle ha varit särskilt långt österut. Han reste med sin far och farbror till Kina, blev väl mottagen av den mongoliske härskaren och kom att stanna där i närmare 17 år. När han 1295 återvände till Venedig, blev han dock bemött med skepsis och närmast utskrädd, och eftersom han berättade om Kinas väldighet i så många avseenden i högst sakliga ordalag, fick han ökenamnet "Millione", syftande på vad som tycktes vara de otroliga överdrifterna.

I kriget mellan Venedig och Ge-

nua blev han 1298 tillfångatagen. Under drygt ett års tid dikterade han för en skrivkunnig medfånge en redogörelse för vad han sett och upplevt under sina färder i Österled. Den blev förhållandevis mycket läst, men mera som en fantasifull sagoberättelse, och man häpnade över Marco Polos flödande fantasi. I själva verket ger reseskildringen en utmärkt bild av förhållanden i Centralasien och är en närmast ovärderlig källa för dem som intresserar sig för Kina under mongoldynastins tid. Eftersom allt ses med en utifrån kommande betraktares fräscha syn, är berättelserna en god komplettering till kinesernas egen historieskrivning.

Gå på vattnet! Jojo!

Skotten David Livingstone (1813 – 1873) var den förste europé som genomkorsade den afrikanska kontinenten från väster till öster. Ursprungligen missionär blev han

Marco Polo blev inte trodd när han berättade om bland annat khanens alla elefanter klädda i praktfulla täcken och lastade med dyrbarheter. (Ur: Marco Polos resor)

alltmer upptäcktsresande och antropolog, kom att högakta delar av den afrikanska kulturen och bidrog aktivt till att begränsa slavhandeln. Eftersom han var något av ett språkgeni och dessutom läkekunnig genom sina medicinska studier samt människovänlig i största allmänhet, vann han stort förtroende hos sina afrikanska vänner. Den medicinska hjälpen var dessutom ömsesidig – efter att ha hjälpt många med sitt kunnande, blev han själv botad från en svår febersjukdom av lokala medicinmän.

Vid något tillfälle, när han visat sig alldeles extra nyfiken på sina afrikanska vänners samhällsförhållanden, fick han förslaget att berätta lite mer om sin egen miljö, varifrån han kom och annat sådant, inte bara lyssna själv. Det där var ingen dum idé, tyckte han. Nu fick han ett öskt tillfälle att lära ut lite om den stora världen till dessa människor med så begränsade synfält.

Han började med lite geografi och kom sedan in på att i hans hemland långt norröver fanns det inte så markanta perioder av regn och torra, men däremot årstider med stora skillnader i temperatur. Vintern var kallast, och då frös vattnet i sjöarna så att man kunde gå på dem. . . Här hejdade han sig, när han märkte reaktionerna.

Åhörarna fnissade artigt men avvaktande. Skämtade han? Eller trodde han att de var dumma och försökte imponera på dem genom att påstå att han kom från en mycket egendomlig värld, där vardagsbegreppen inte hade någon giltighet?

Någon vågade sig på att fråga om också elefanter skulle kunna gå ut på vattnet, vilket Livingstone försäkrade att de kunde.

Orimligt! Nej, detta var för festligt! Nu skrattade många högljutt. En vittberest gammal man varnade dem. Han förklarade att det där med att "gå på vattnet", det nade han närt förut i något sammanhang. Det var en vacker saga som betyd-

Livingstone med familj vid sjön Ngami. Efter teckning gjord på platsen 1850. (Ur D. Livingstone: Resor i det okända Afrika)

de väldigt mycket för bleka människor, och de blev hemska om man skrattade och visade att man uppskattade deras skämt.

Till sin förvåning fann sig Livingstone snart invald i någon sorts motsvarighet till vad man i västerlandet kallar "Storljugnarnas klubb". Det var en liten exklusiv samling män – givetvis endast män – som vid fullmåne samlades runt en eld och berättade otroliga och fantastiska sagor för varandra, ju osannolikare och fantasifullare desto bättre!

– Jag behövde endast redogöra för enkla självklarheter för att åhörarna skulle finna det mycket nöjsamt och vrida sig av skratt. De fann detta mycket underhållande och sällsamt, noterar Livingstone smått uppgivet men ändå roat i en av sina noggranna dagböcker. Men han var den förste att erkänna att hans afrikanska vänner var utomordentligt väl anpassade till sina levnadsförhållanden och kände till väldigt mycket om dessa vilket var helt obekant för honom.

Tala genom ett snöre! Struntprat

1897 övertalades polar-eskimån Uisakavsak av den amerikanske polarforskaren Robert Peary att följa med till Nordamerikas Förenta Stater för att hjälpa till med att samla in pengar för att finansiera en expedition till Nordpolen.

I sällskapet ingick sex eskimåer. Fyra av dem dog i tuberkulos inom ett år efter avresan. En av dem – en tioårig pojke – bortadopterades i USA sedan modern varit en av dem som avlidit i tuberkulos.

Den ende som återvände från det stora landet i söder var den då 22-

årige Uisakavsak. Mötet med den sk civilisationen hade varit en fullkomlig chock för honom. I skyskrapporna New York var han helt vilsen och vågade inte gå ut ensam av rädsla att aldrig hitta tillbaka bland de enorma husklyftorna.

Sommaren 1898 återvände han i triumf till Thule i sällskap med Peary. Men det som från början var en kär hemkomst och ett glatt återseende, kom så småningom att leda till personlig katastrof för den engångsså högt aktade storviltjägaren.

Full av iver samlade han männen omkring sig och började berätta om de vitas samhälle. Att husen där "var höga som fjäll, som sträcker sig så långt ögat kan se" och att "dalgångarna fungerar som vägar" accepterades med tvekan.

Beskrivningen av den väldiga trafiken i New Yorks hamn blev också trodd. Den lät trovärdig eftersom man hade sett de vitas fartyg. Men när Uisakavsak började beskriva spårvagnar som "slädar som gick fram utan förspända djur eller rök och där människorna satt i rader bakom glasskivor, tunna som nylis, då möttes han av öppen skepsis.

Måttet rågades när han berättade om telefonen. Han hade talat med Peary på flera mils avstånd, utan att behöva höja rösten. Genom ett snöre!

Nej, nu hade han verkligen gått för långt och definitivt överträtt gränsen för det anständiga, vettiga och trovärdiga. Aldermannen stegade fram till Uisakavsak och sade, med öppet förakt i stämman:

– Nej, nog nu, Uisakavsak! Gå till kvinnorna och barnen med dina stora lögnar! Den som ljugar så fräckt bör inte tala bland män!

Sedan fick han heta "Den store lögnaren" bland Thules eskimåer. Utfrysningen (eller hette det kanske "uthetningen" i den kulturen?) var total och det hjälpte förstås inte alls att Peary försökte förklara att Uisakavsaks berättelser var sanna. Folket hade redan på ett tidigt stadium kommit underfund med vad vita mäns ord och löften var värda. . .

Från den dagen teg Storlögnaren mest, trots att just kvinnorna och barnen blivit helt fascinerade av hans berättelser och ville höra honom tala så mycket som möjligt. År 1905 bröt han upp från Thule med sin familj och sökte upp en gammal boplatz vid Kap Seddan.

Fångstmannen och storjägaren samt sedermera "storlögnaren" Uisakavsak gick till sist ett tragiskt öde till mötes. 1909 sköts han till döds på isen norr om Thule, enligt mördarna för att han "lockade och

Kättare

Vill man studera och jämföra olika livsåskådningar och världsbilder av religiös natur, så är det möjligt att utgå från ett övergripande begrepp som *konventionalism*. Dess första och främsta bud skulle då vara att man bör vara ungefär likadan som alla andra i omgivningen – då är allt gott och väl. Svårigheter uppstår med det som sticker av och utmärker sig på något sätt.

lånade andras hustrur utan tillåtelse". Han hade fascinerat kvinnor och barn med sina "sagolika och fantastiska lögnhistorier", och vad värre var – han hävdade själv att han talade sanning och att det ingalunda var något fantiserat eller hopdiktat. . .

Slutord

Kan vi nu lära oss något av en liten spaningsutflykt i kunskaphistoriska motsättningar? Ja, vi kan se hur svårt det är för människor att acceptera det som är radikalt nytt, det som ligger utanför deras föreställningar om verkligheten och utanför deras mening om vad som är möjligt.

Ett paradigm-skifte – vare sig det äger rum inom en liten eller en stor kultur – sker aldrig lätt, utan under starkt motstånd och ofta med vånda och självövervinne hos dem som till slut ändå accepterar de nya tankarna.

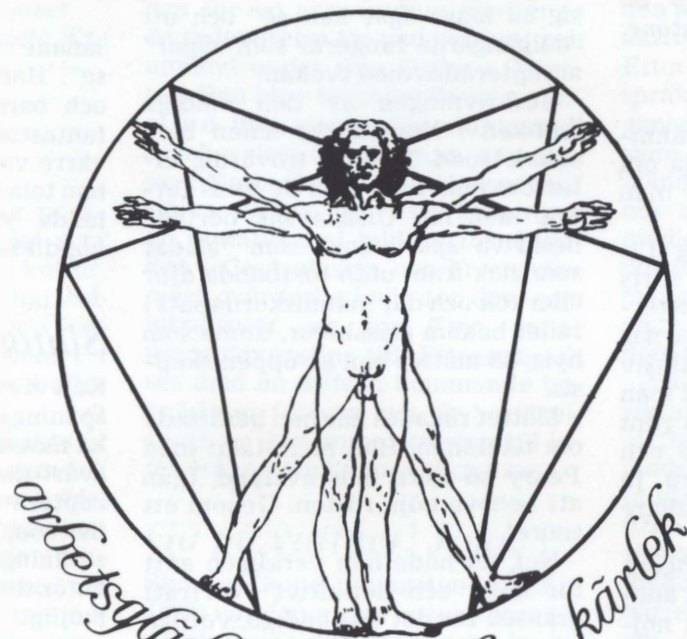
Detta betyder inte att alla nya och paradigm-förändrande tankar är riktiga och alla gamla och paradigm-konserverande tankar felaktiga. Nej, varje ny idé måste självfallet bedömas efter sin egen inneböende styrka.

Vi som är benägna för nytänkande inom många områden, bör inte skämmas för våra åsikter, men ändå vara självkritiska, kunna ändra oss och inte intolerant fördöma åsikter som strider mot våra egna – utan i stället försöka ta reda på hur de andra kommit fram till sina uppfattningar. Vi kan ha fel och de andra ha rätt. En sådan ödmjuk attityd leder oss på vägen mot visdom i allra djupaste mening.

Anm. Bertil Nilsson är journalist och studerar bl a vetenskapsteori.

HL~centra Esoterisk konst

praktisk tillämpning av
ursprunglig visdom enligt den fjärde vägen

arbetsglädje . livsglädje . kärlek
Den fjärde vägen

två "korta" böcker för den som vill veta

P.D. Ouspensky "the psychology of man's possible evolution"

Maurice Nicoll "the new man"

studenter emottages

Berlin 030-2511262
Göteborg 031-207588
Hendelberg 06221-470970
Högården 0524-32006
Lindegården 0476-41153

Lund 046 149431
Oslo 02-466753
Soligården 0479-30587
Stockholm se: Högården
Uppsala 018-309355

© COPYRIGHT: Den svenska stiftelsen Linbusamfundet

Sökarguiden

Energivägen

Sammanställer annonser och sprider information om aktiviteter som främjar personlig utveckling. Energivägen kan hämtas gratis i Stockholm på Café Vega, Vattuumarmen East & West och på Universitetet. Hem i lädan kommer Energivägen om du sätter in 60:- på pg 351637-4 Christina Bergman. Postadress: Energivägen c/o Anand Pratima, Wollmar Vikullsg. 12 116 50 Stockholm

Påsk-kurs 8-12 april

Möt våren och få en alternativ Påsk på Nolgården. Du lär dej grunden i yoga, avspänning och meditation. Vi tar också upp måleri, musik och sagor.

På kurserna lär du dej:

- Fysiska övningar med andetaget som gör kroppen smidig.
- Andningsövningar syresätter kroppen och stärker nervsystemet.
- Djupavspänning bra mot stress, ångest och trötthet.
- Koncentration är kanske det snabbaste sättet att få energi på och
- Meditation spanner verkligen av på djupet så att obalanser som depression och ångest släpper.

TORA-institutet

Nordhemsgatan 43A, 413 06 Göteborg
Tel: 031/24 6816 Nolgården 0506/131 41

Häxkraft & värtkraft

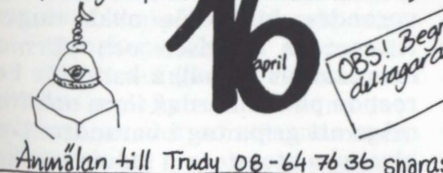
presenterar en kurs i
inne och yttre rening 3-4/4

- skönhetsvård
- örter
- introduktion till yoga
- tips om härliga drycker

Information
018-134172

Buddhistisk konst & kultur

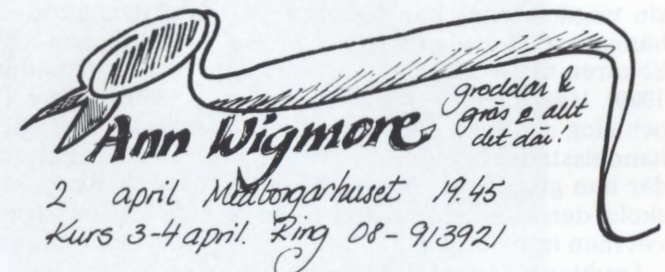
Kursledare: Johan Neuman
10 fredagar from kl. 18:30 - 19:30

Anmälan till Trudy 08-64 76 36 snarast

Ledare: Yogi Singh
En självcenterande kurs i Dalarna, Sjugareby. Mer info får du om du ringer eller skriver till Kerstin Fält, Box 6350 793 00 Leksand. Tel 0247-60367

Ann Wigmore

2 april Medborgarhuset 19.45
Kurs 3-4 april. Ring 08-913921

Gudstjänst

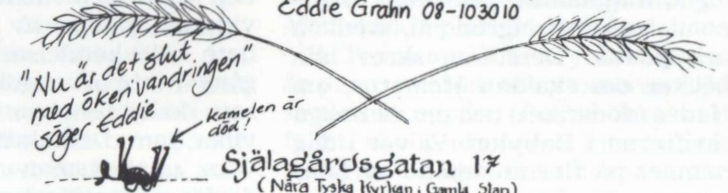
8 april med nattvard Banérgatan 4, 1 tr 19.30 (Hjörn)
11 april Gudstjänst i Swedenborgs Minneskyrka Tegnerlukden 7, Stockholm 12.00
18 april Är budskapet om synd och nåd gammalt 19.30 Kristendom? Olle Hjörn Banérg. 4, 1 tr.

Swedenborg

HERRENS NYA KYRKA

Klubb Södd & Skörd

Eddie Grahn 08-103010

"Nu är det slut med ökenvandringen" säger Eddie

Själagårdsgatan 17 (Nära Tyska kyrkan i Gamla Stan)

Onsdag 14 april Slagrutan med Arne Groth kl. 19.00

Lördag 17 april, 19.00 Sögläsning "Landet Narnia I"

Onsdag 21 april, 19.00 Livets Frädd B.K. Suman Devi direkt från Indien.

Lördag 24 april, 13.00 Pyramidernas okulta bakgrund kl. 19.00 fortsätter sagad om "Landet Narnia II" med Arkanums Alve Holmqvist

Gull-Bröd läser

Sökarguiden Box 45305 104 30 Stockholm

ATOMISTERNA

Leukippos och Demokritos

Av Rolf Ejvegård

Liv och leverne

Leukippos kom från samma stad som Tales, Anaximander och Anaximenes, nämligen från Miletos, och han levde i slutet av 500-talet och en bit in på 400-talet f. Kr. I sin ungdom sägs han ha varit anhängare av den eleatiska skolan (se Sökaren nr 10, 1979 samt 1, 3 och 4, 1980). Han lämnade sin födelsestad och slog sig ner i den blomstrande handelsstaden Abdera i Trakien, där han grundade en egen filosofiskola, den atomistiska. Mycket mer vet man inte om honom.

Leukippos främsta lärjunge var Demokritos från Abdera, vilken levde omkr. 460–360 f. Kr. Demokritos fader tillhörde de rikaste i Abdera och kunde kosta på den begåvade sonen den bästa uppfostran. Efter faderns död använde Demokritos sin ärvda förmögenhet till att bese världen och sammanträffa med lärda män och forskare. Han trodde själv att han var samtidens mest beresta man. Han besökte bl a Kaldeen, Persien och Etiopien. I Egypten vistades han sammanlagt fem år. Han uppges ha blivit 100 år gammal.

Demokritos var en sann polyhistor, dvs han var månglärd, och skrev verk i etik, psykologi, fysik, logik, matematik, geometri, astronomi, geografi, agronomi, medicin och poetik. Dessutom skrev han böcker om skalden Homeros, om Hades (dödsriket) och om de heliga skrifterna i Babylon. Vi vet i dag namnet på fler än femtio av hans böcker. Av hans många skrifter finns dock endast mellan 200 och 300 fragment bevarade. Speciellt följande författare har haft möjlighet att läsa atomisterna och citera ur deras verk: Aristoteles, Plutarkos, Simplicios, Aëtios, Teofrastos, Galenos, Sextos Empeirikos, Diogenes Laërtios, Hippokrates, Lucrätius och Cicero.

Demokritos blev känd för sin psykologiska blick och även för sin förmåga att förutse framtida händelser (om vilken han även skrev en bok). Detta var möjligen en av de

främsta orsakerna till att abderiterna tillkallade den grekiska världens mest framstående läkare, Hippokrates, för att denne skulle sinnesundersöka Demokritos. Efter den undersökningen sade sig Hippokrates har funnit en ovanligt sund människa. Denna kontakt blev inledningen till en livslång vänskap mellan de båda männen.

Anekdoterna om Demokritos är många. Det berättas att Hippokrates vid ett av sina besök hos Demokritos hade med sig en tjänsteflicka, som den skarpögda filosofen första morgonen hälsade med orden: "God morgon, jungfru!" Nästa morgon hälsade han henne med: "God morgon, kvinna!" Det blev också bekräftat att hon på natten förlorat sin mödom.

Den utförligaste framställningen av atomläran finns i avhandlingen "Den stora världsordningen", vilken har tillskrivits både Leukippos och Demokritos. Hur detta kommer sig har ej kunnat klarläggas. Hypotesen att någon Leukippos aldrig har funnits utan att Demokritos i sin ungdom skrev under denna pseudonym kan förkastas. Kanske förklaringen ligger i att de båda männen skrev varsin bok med samma titel och liknande innehåll. Möjligt är även att samarbete förekommit, t ex så att Demokritos utgav en reviderad upplaga av Leukippos arbete. I alla händelser går det många gånger inte att avgöra vilka tankar som skall tillskrivas Leukippos och vilka som Demokritos kan anses vara upphovsman till. Jag talar därför nedan mest om "atomisterna".

Atomskolans läror levde kvar flera århundraden efter upphovsmännens död, först som självständig filosofisk riktning, sedan som den metafysiska kärnan i epikurismen.

Atomläran

Eleaterna, Empedokles och Anaxagoras ansåg att något tomrum inte kunde finnas. Det var på denna punkt som Leukippos bröt med eleaterna och skapade en egen

filosofisk skola.

Atomismen bygger på två principer:

I. Urämnet består av atomer.

II. Atomerna finns i tomrummet.

I

Låt oss först se vad atomer är för något enligt atomisterna.

A. Atomer är de minsta möjliga partiklar, eller fysiska enheter, som finns. Atomer är det som blir kvar sedan man kluvit en bit materia (en sten, en vattendroppe, en tomat) så långt det går. En atom går inte att dela. Det grekiska ordet "atomos" betyder just "odelbar".

B. Atomerna är oändligt många.

C. En atom besitter endast primära egenskaper (som storlek, vikt, form och rörelse), ej sekundära egenskaper (som lukt, smak och färg). Tunga atomer rör sig snabbare än lätta atomer. Det finns atomer som är släta så att de glider mot varandra och atomer som är skrovliga och sträva. Graden av släthet eller strävhet får tänkas bero på antalet, storleken och formen av de horn, krok, hakor och öglor som en atom har. Dessa utskott gör att atomerna lätt trasslar in sig i varandra, hakar fast i varandra och bildar kedjor, klumpar eller andra anhopningar, vilka utgör de föremål (stenar, vattendroppar, tomater) vi har runt omkring oss och som vi också själva består av. Atomerna består alla av samma substans.

D. Antalet atom-sorter är oändligt stort.

Punkt B och D innebär att det finns ett oräkneligt antal världar.

E. Atomerna är eviga. De har alltid funnits och kommer alltid att finnas. Varje atom är evig även i den bemärkelsen att den inte ändrar karaktär.

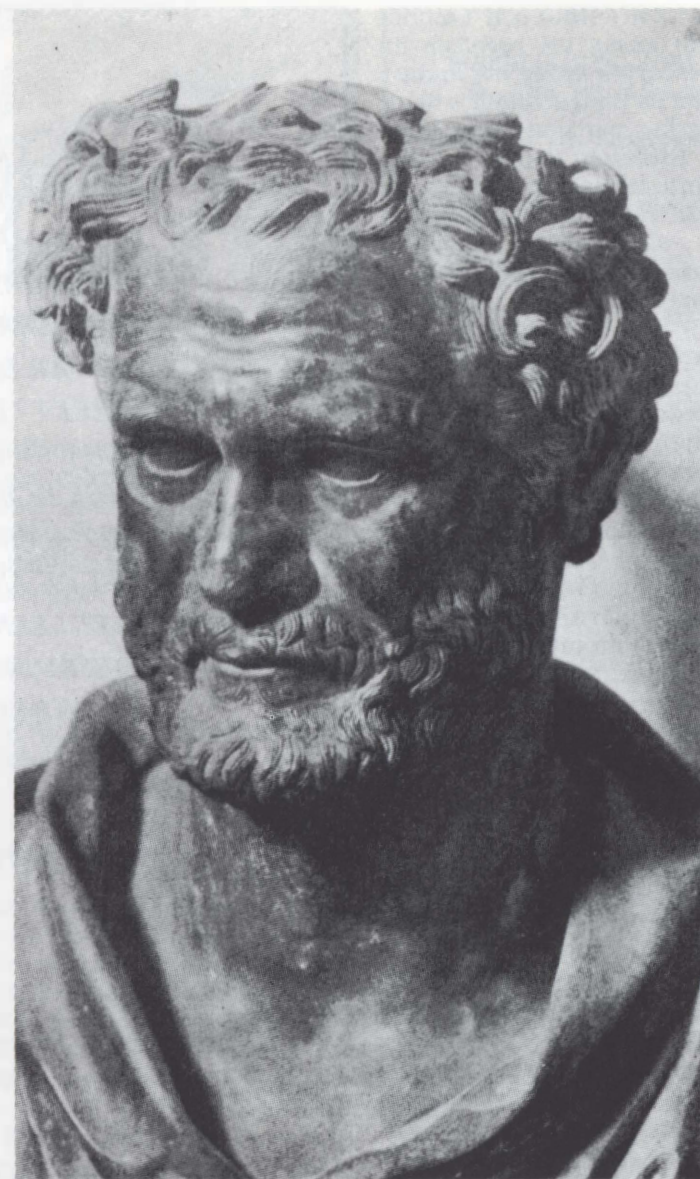
F. Atomerna befinner sig i ständig rörelse. De stöter ihop, och de ändrar riktning. När de hakar tag i varandra, bildas de olika tingen. Atomernas rörelser och därmed formationer får olika karaktär beroende på atomernas form och förmåga att gripa tag i varandra. Den klassiska atomteorin liknar mycket

den moderna kemins valensteori, enär endast vissa slags atomer kan förena sig med varandra. En del atomer är sådana att de sluter mycket tätt ihop. Man kan tänka sig att de är tärningsformade med krok på tre sidor och hål där krokarna kan gå in på de återstående tre sidorna. Då bildas ett ämne med hög täthet. I andra formationer kan atomerna sitta mycket glest. Kanske är de runda och endast försedda med en lång krok och en ögla. Då får vi ett ämne med låg täthet. Inget atomkonglomerat är evigt. De bildas och de upplösas igen. Därför finns inga odödliga gudar eller själar. Rörelsen är det som är drivkraften i allt. Eftersom den alltid funnits, behövde atomisterna inte förklara hur den uppstått.

G. Atomisternas verklighetsuppfattning var klart materialistisk. De menade att atomerna var av kroppslig, inte andlig natur och utgjorde grundstenarna även i det som vi kallar själslig verksamhet (varseblivning, tänkande osv). Själs- eller förnuftsatomerna är runda, glatta, varma och små. De liknar eldsatomerna. Själsatomerna kilar med lätthet genom de olika atomföreningar, som bygger upp den mänskliga organismen, och de håller den varm, i rörelse och därmed vid liv. Döden inträder då själsatomerna lämnar kroppen och sprids ut i atmosfären. Kroppen blir då kall och stel.

H. Att endast atomernas direkta sammanstötningar med varandra åstadkommer förändringar i deras rörelser innebär för atomisterna att det inte finns någon slump eller godtycklighet i världsförloppet. Allt skeende är "bestämt" på förhand. En superintelligens som i ett givet ögonblick skulle kunna överblicka alla atomers läge, rörelseriktning och hastighet, skulle kunna räkna ut hela det oändliga atomspelet och för varje tidpunkt (både förfluten tid och framtid) ange varje atoms position och därmed alla händelser i tillvaron.

J. a. Smak och lukt beror på atomernas form. Runda, släta atomer är behagliga och ger upphov till angenäm smak och lukt. Kantiga, sträva, hulliga atomer smakar och luktar illa. Atomisternas luktteori fick i mitten av 1900-talet något av en renässans då skotten Moncrieff uppställde den stereokemiska luktteorin, vilken säger att ämnen som med avseende på strukturen liknar varandra framkallar liknande lukter. Vetenskapsmännen är numera ense om att det geometriska utseendet hos molekylerna är bland det viktigaste av det som bestämmer ett ämnes lukt.

Demokritos. Bronsbyst. Nationalmuseet, Neapel.

b. Vi uppfattar (ser, hör, luktar och smakar) föremål därför att ytligt liggande atomer på ett föremål stöts ut i rummet och träffar våra sinnesorgan, vilka förmedlar intrycken till förnuftsatomerna. (Atomisterna har föregripit den moderna psykologins teori om den specifika sinnesenergin.) Illusioner förklarade atomisterna bero på att något händer med de flyktiga atomerna på deras väg till sinnesorganen. Denna förnimmelseteori hade en viktig konsekvens för atomisternas kunskapssteori. Sinnena kan ge oss en någorlunda riktig uppfattning om yttervärlden, menade de. Särskilt *enstämmiga* vittnesbörd bör man sätta sin lit till. Atomisterna tillbakavisar alltså den hos andra grekiska tänkare ofta förekommande skepticismen när det gäller empiriska rön och vill inte alls hålla med t ex eleaterna om att endast tänkandet kan ge riktig information om verkligheten.

II

Hur beskrev atomisterna tomrummet?

A. Tomrummet är oändligt stort, annars skulle ej de oändligt många atomerna få plats där, ansåg de.

B. Tomrummet är mycket större än den rymd som alla atomerna tillsammans upptar. Om så inte var fallet, skulle atomerna inte kunna förflytta sig utan vara hoppackade till en enda klump.

C. Huruvida atomisterna tänkte sig ett absolut eller ett relativt rum är svårt att avgöra. Olika tänkare har under historiens gång tagit skilda ståndpunkter i denna fråga. Newton (1642–1727) tänkte sig ett absolut rum och beskrev rummet som en stor behållare som kunde existera i och för sig. Därmed kunde Newton också tala om absolut rörelse dvs att en viss kropp kan förflytta sig från en plats till en annan oavsett läge eller rörelse av övriga existerande kroppar. Både

Descartes (1596–1650) och Leibniz (1646–1716) ansåg att rörelsen är relativ. Descartes ansåg att endast materia kan ha utsträckning, vilken i själva verket var materiens kännetecken. Eftersom rummet (tomrummet) inte består av materia, så kan det inte heller ha utsträckning. Det är sålunda meningslösa ordsammanställningar att tala om ett rum med eller utan utsträckning.

Einstein anslöt sig till Descartes och Leibniz. Enligt Einstein finns endast *händelser* vilka kan beskrivas med hjälp av fyra dimensioner, en åsikt som starkt påminner om Leibniz' relationsteori. Enligt Einstein finns endast ett relativt rum som "existerar" i kraft av tingen, dvs skulle tingen försvinna, så försvinner samtidigt rummet.

Den moderna atomteorins grundare, den engelska kemisten och fysikern Dalton (1766–1844) kände till Leukippos och Demokritos och hämtade ordet "atom" från dem.

Etik

Avslutningsvis skall något sägas om atomisternas etik. De menade att lycksalighet består i sinnesro. Det finns bara ett sätt att nå sinnesro och det är att lära sig behärska sina begär. Människans handlande skall inte styras av lust, avsky, rädsla, hopp, tillfredsställelse osv. Alla sådana upplevelser är endast tillfälliga och gör man något av t ex stolthet, så klingar stoltheten snart bort efter fullbordad handling och så måste man ha någon ny drivkraft för att utföra nästa handling. Människans liv blir då ryckigt, motsägelsefullt och svårbehärskat.

Man skall alltid göra det goda och undvika det onda för det godas egen skull. Automatiskt uppnår man då sinnesro och därmed lycksalighet. Hur man skall avgöra vad som är gott och vad som är ont framgår inte av det till vår tid bevarade materialet från den atomistiska skolan. Kanske menade atomisterna att det goda blir något självklart när man skalat bort alla sidoblickar och inre sinnesstämmningar. I alla händelser spelade för dem uppfostran en viktig roll när det gällde att nå sinnesro.

Ord skall vägas,
icke räknas.

Orientaliskt ordspråk

LIVETS KRAFT
FINNS ÖVERALLT
MEN I KÄRLEKEN
I SLÖSANDE ÖVERFLÖD
SOM LEKANDE GLÄDJEBUBBLOR
HOPPAR DEN
DIREKT I DITT BLOD
OCH GÖR DIG
MJUK OCH STARK
OÖVERVINNLIG
LÅT DE ANDRA TRAMPA
DITT LEENDE SVÄVAR
OCH SJUNGER SIN EGEN SÅNG
EN MÄRKLIG SÅNG
BUREN AV FJÄRILSVINGAR

Eva Jagrell

Croiset, Tenhaeff

Forts

blunder. Där läser man bland annat att i december 1957 hade en 14-årig pojke försvunnit. Hans hem låg i närheten av en av många kanaler i området. Föräldrarna tog kontakt med Croiset. Denne ledde dem till ett ställe vid kanten av kanalen, där han stannade och pekade: "Här har er son drunknat." Men några dagar senare påträffades pojken i livet.

Professor Tenhaeff avled den 9 juli 1981. Dessförinnan hade han fått flera erbjudanden att kommentera Piet Hein Hoebens uppgifter, men avböjt.

Källa: En artikel "Gerard Croiset: Investigation of the Mozart of 'Psychic Sleuths' - Part 1" i *The Skeptical Inquirer*, hösten 1981.

Kommentar: Piet Hein Hoebens undersökningar kan inte utgöra grunden för ett definitivt domslut över Croiset som paragnost. Men en sak är säker: Det är inte lätt att locka fram ESP-förmåga ens för en person som har den.

SM

Sven Magnusson
Det "övernaturliga" och vår
världsbild
Pris inb. 75:00

"... en välskriven och intressant bok, som jag gärna rekommenderar som en introduktion. Vad jag särskilt uppskattar hos SM är att han diskuterar parapsykologins implikationer för vår livsåskådning, vår världsbild och människosyn."

Ingemar Nilsson
i SPF-information nr 14 (1976)

"(Magnusson's) language is easy to read, clear and logical, and it seems to me that the author has not only a good general knowledge of the field of parapsychology but that he has the ability to make non-dogmatic conclusions on the basis of the material he presents."

Jarl Fahler i Theta, 2/3 1978

Zindermans förlag
Box 310, 401 25 Göteborg 1
Tel. 031-13 78 32

Epiktetos, 50–138, grekisk-romersk filosof, var slav men blev frigiven. Hans filosofi ansluter sig nära till stoicismen; hans "Handbok i livets konst" tillhör den oförgångliga filosofiska litteraturen.

Glöm aldrig att du är en av de medspelare i ett stort skådespel, vars mästare har anförtrott dig din roll däri. Är det en biroll, så är den kort; är det en huvudroll, så är den lång; har du fått dig anförtrott att spela en tiggares roll, gäller det att utföra

den så fulländat som möjligt; likaledes om det gäller en haltandes roll, en regents eller en privatpersons roll. Det är nämligen din sak att utföra rollen väl; att välja den åt dig är mästarens sak.

EPIKTETOS.

Världsalltets natur

Många filosofer, nu och i gången tid, menar att den fysiska verkligheten är en projektion av medvetandet, av den tänkande substansen, antingen Guds tänkande eller tänkandet hos någon annan självexisterande Varats Grund. I såväl öst som väst har funnits tänkare som ansett att den värld vi upplever har sitt ursprung i en mer fundamental, underliggande verklighet vilken är mer lik medvetande än något annat. Men erfarenhetsvärlden uppfattas som en fysisk verklighet, eftersom det är människornas sätt och vana att uppfatta den så.

En tänkare har sagt att all energi i grunden är psykisk till sin natur. Och att energi och materia är två sidor av samma sak uttryckte Eins-

tein med formeln $E = MC^2$. En fysiker menar att det material som världen är byggd av, är tankematerial. En astronom säger att universum mer ser ut som en stor tanke än som en stor maskin och att vi kan uppfatta medvetandet som skaparen och styraren av materien. Medvetandet är något fundamentalt i verkligheten, säger en nobelpristagare. En författare, som jämför mystiken och fysiken, menar att det finns ingen fysisk värld "därute" – det är medvetandet som skapar allt som finns. Universum är bokstavligen en kollektiv tanke, skriver en vetenskapsman, och en annan anser att den parapsykologiska forskningens resultat antyder att medvetandet härskar över materien.

Att det är medvetandet, dvs medvetandesubstansen, som ska-

par världen av sitt eget stoff, tankestoff, är samma idé som finns inom indiskt tänkande: Brahman, "världssjäl", skapar universum som föreställningar i sig själv. Världen är i grunden icke-materiell, säger österländska vise, och samma menar alltså många moderna västerländska vetenskapsmän.

Det är inte svaren som är det viktiga, utan sökandet, den ödmjukt öppna attityden.

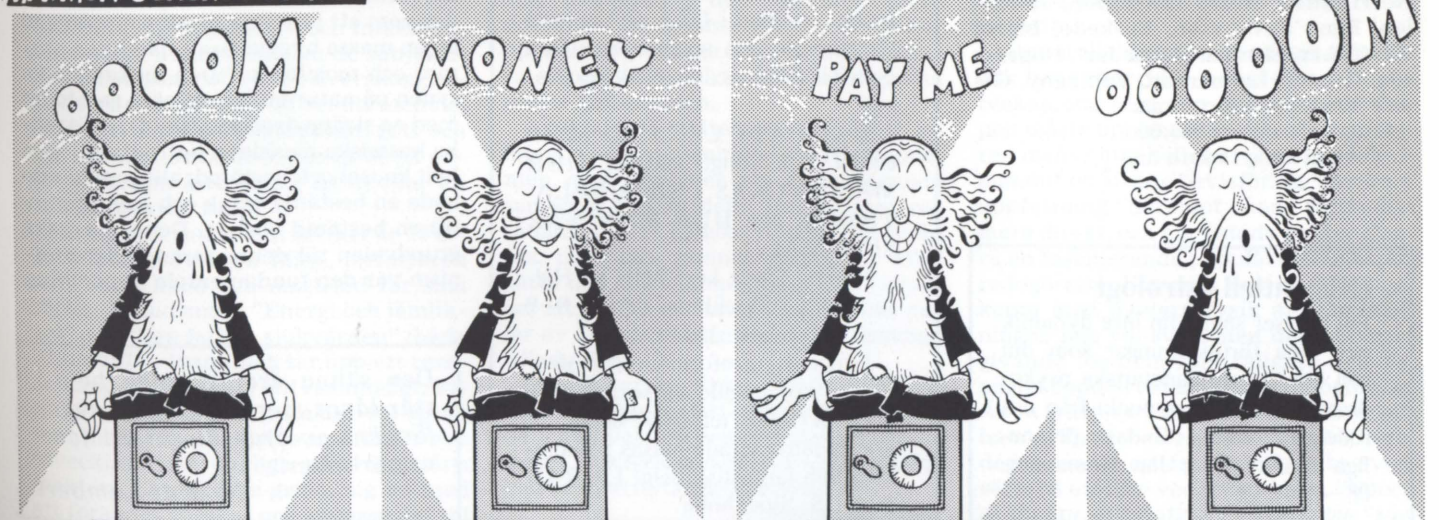
Att det kanske inte finns något svar är ingen ursäkt för att inte söka.

Och det finns inget svar så tillvida som tillvaron är en ständig process.

Peter Koestenbaum
(i referat)

Av Sven Rosén

MAMMON-GURUNS MANTRA:

Kontakt

Till Dej man som är rökfri, fräsch och skärpt med balans mellan livets realiteter och de "stora frågorna": Utvecklingsminded, fri, spontan 39-årig tjej i Stockholm vill lära känna Dej.

Svar till "Futurum", Sökaren fvb.

Pris för kontaktannonser: 40 öre per ord + 4: - i eftersändningsavgift, dock tillsammans minst 10: -. Moms inräknad.

Gåvor

Thomas Andersson, Oviken, 22: -, Kerstin Moberg, Göteborg, 3: -, Bertil Johansson, Stockholm, 18: -, Roy Beierhag, Stenungsund, 58: -, C R Andersen, Stockholm, 108: -, Olle Hedlund, 28: -, Åke Andersson, Skärholmen, 33: -, Kenneth Nyström, Stockholm, 58: -, Anonym 108: -, Mary Karlsson, Skellefteå, 16: -, O Sundén, Thonon, Frankrike, 322: -, Ewy Wilhelmsson, Kinna, 28: -, Knut Söderlund, Saltsjöbaden, 52: -, Inga-B Brundin, Göteborg, 58: -, Conny Löfqvist, Linköping, 38: -, Eiler Andersson, Kungälv, 58: -, Lenart Palm, Malmö, 14: -, Ingeborg Emilsson, Nyköping, 14: -, Tommy Olsson, Uppsala, 64: -, Agnes Nordström, Bromölla, 14: -, Sven Andersen, Förlinge, 14: -, Inga-Lisa Karlsson, Laxå, 14: -, M Reinberg, Mölndal, 58: -, Gunnar Johansson, Farsta, 58: -, Ingegärd Olsson, Malmö, 18: -, Edit Nilsson, Stockholm, 100: -, Sture Malmsten, Ekeby, 28: -, Chr Eggers, Köpenhamn, 13: -.

Följande 8: -: Siw Karlsson, Mölndal, Erik Borgström, Solna, Liisa Heikkilä, Umeå, Eila Nilsson, Gränna, Sigrd Blomberg, Göteborg, Christina Olivecrona, Stockholm, Ronny Karlsson, Kyrkhult, Hanz Nyström, Lyngby, Danmark, Jouko Mattila, Solna, Sven Richard, Finspång, Åke Arnesson, Insjön, Tore Mannering, Solna, Bo Carlsson, Linghem, Olle Bäckman, Farsta, Sigvard Ramberg, Skärholmen, Tilly Andersson, Eksjö, Berit Rudberg, Lärbro, Franz Strauch, Bromma, Sven Nyberg, Norrfjärden, Betty Liljengren, Älvdaalen, Egon Pettersson, Enskede, Ingrid Kraft, Landskrona, Bertil Jarl, Hägersen, Kerstin Linnstrand, Vällingby, Gisela Mortensen, Bromma.

Summa kronor 1 645:00.

(Fortsättning i nästa nr.)

Existentiell astrologi

Jag belyser såväl din inre dynamik och dina förutsättningar som din roll i det stora planetariska psykodramat med utgångspunkt från ditt födelsehoroskop. Endast personliga besök. Ring Jan Romander, 08-42 61 39.

Måndagsgruppen

ABF, Fabiansalen, Sthlm
19.30 varje måndag sedan 31 år.

BUDDHA DHARMA

En ny buddhistisk kvartalstidskrift. Artiklar, nyheter, bokrecensioner m. m. En alltid lika aktuell tidskrift för alla som har intresse för buddhism och österländsk filosofi.
Endast 40: -/år hos

BUDDIST PUBLIKATION

Box 28013
200 28 MALMÖ
Pg 88 46 61 - 0

En bok för sanningssökare
KUNSKAPENS bok om ALLVETANDET. minnen från denna och en föregående inkarnation för 2 600 år sedan i Grekland. Där vi då voro

SAPPHO o ALKAIOS

Ur innehållet:

Kosmiskt medvetande. Hur? Astral projektion. Helbräddagörelser. Varför Människokost? När började Allt: Gudomen-Människan-Jorden.

Författare: Josef Östlund. Mistelgårdens Förlag 180 sidor. 70: - + postförsrott 13: - = 83: -. Vid förskottslikvid till Postgiro: 73 19 96-5 sändes boken portofritt för 74: - st.

Adr: 262 00 Ängelholm.

tel. 042-530 20.

Säljes också genom bokhandeln.

ISBN nr 91-970 123 - 0 - 0.

"THE ULTIMATE KNOWLEDGE IS SELF-KNOWLEDGE"

DAGS ATT LEVA! är en week-end-kurs på temat självförtroende och relationer. Kursledare är Carin Holm. utbildad i USA av Leonard Orr för att leda seminarier i Den Nya Tidsålderns dynamiska psykologi.

DAGS ATT LEVA! lär på ett enkelt och roligt sätt ut HUR MAN LYCKAS I SINA RELATIONER och HUR MAN NÄR SINA MÅL.

Vårens fjärde kurs hålls på Hälstens Hus i Stockholm den 7-8-9 maj. Kursavgift: 350: -.

För all övrig information om denna och kommande kurser, ring L-TRAININGS. tel. 08-97 66 95.

Alla intresserade hälsas välkomna till en fantastisk helg! L-TRAININGS. Stockholm.

En viktig bok

Detta är den bästa och viktigaste bok jag läst på mycket länge! Boken heter *Alternativa synsätt på morgondagens samhälle* och utkom på förlaget Wahlström & Widstrand hösten 1981. Åtta författare ger sin syn på samhället idag och har förslag till förändringar. De vill verka i dr Fritz Schumachers anda, och jag tycker deras bok är en värdig fortsättning på Schumachers "Litet är vackert" (Small is Beautiful), en bok som redan befast sin ställning som klassiker.

Mycket som enskilda sökande människor i många år har tänkt och funnit viktigt, utan möjlighet att diskutera det offentligt, håller nu på att bli accepterade diskussionsämnen i de största media och i böcker från de största förlagen. Och sådant som många sökare länge anat, får nu sin bekräftelse genom vetenskapliga rön, till exempel att vår värld faktiskt är som forntida vishetslärare har beskrivit den. Om detta skriver Fritjof Capra i sitt bidrag, "Buddhistisk fysik", i boken. Capra är forskare i teoretisk högenenergifysik. Han har blivit känd för sin bok "Fysikens tao", som nyligen kommit i en svensk översättning, där han drar paralleller mellan buddhismens syn på tillvaron och den moderna fysikens "nya" världsbild, och här fortsätter han att utveckla de tankegångarna.

Capra menar att orsaken till världens nuvarande kriser är att mänskligheten under de senaste århundradena har utvecklat rationaliteten och undertryckt intuitionen. Men det rationella tänkandet har nu nått en extrem punkt och börjar vika tillbaka till förmån för det intuitiva tänkandet. Den ökande omsorgen om naturen och de ekologiska sammanhangen, det starka intresset för mystiken, återupptäckten av en holistisk syn på människan, på hälsa och läkande samt - kanske viktigast av allt - den växande feministiska medvetenheten är alltsammans uttryck för samma utvecklingstendens.

Inom vetenskapen har det rationella tänkandet dominerats av Descartes' och Newtons idéer, skriver Capra. Descartes görs ansvarig för att ha delat upp världen i ande och materia och därmed gett oss rätt att behandla materien som död. Man har ända in i vår tid sett världen som ett jättestor maskin, uppbyggd av en massa byggklossar, nämligen atomer och molekyler: "Den mekanistiska synen på naturen har ett nära samband med en sträng determinism. Den jättelika kosmiska maskinen betraktades som helt kausal och bestämd; allt som hände hade en bestämd orsak och gav upphov till en bestämd verkan. Den filosofiska grundvalen till denna stränga determinism var den fundamentala uppdelning

Den sanna ärelystnaden består långt mera i att göra sig förtjänt av äran än av att få utmärkelser.

Mme de Lambert

mellan jaget och världen som Descartes hade infört. Som en följd av denna uppdelning trodde man att världen kunde beskrivas objektivt, det vill säga utan att man alls nämnde den mänskliga iakttagaren, och denna typ av objektiv beskrivning av naturen blev idealet för all vetenskap."

Capra fortsätter: "Men på nittonhundratalet gick fysiken igenom flera begreppomvälvningar som klart visade begränsningarna i den mekanistiska världssynen och ledde till en organisk, ekologisk syn på världen, som visar stora likheter med den syn mystiker i alla tider och av alla traditioner haft. Man betraktar inte längre universum som en maskin sammansatt av en mängd olika föremål, utan det framträder som en harmonisk odelbar helhet; ett nätverk av dynamiska förhållanden som innefattar den mänskliga iakttagaren och hans eller hennes medvetande som en väsentlig del."

Om elementarpartiklar - dvs de minsta partiklar vetenskapen känner till - säger Capra att de inte intar bestämda platser, utan snarare visar de "en tendens att finnas". På atomnivå upplöses den klassiska fysikens solida materiella föremål i sannolikhetsmönster. Elementarpartiklar fungerar inte som isolerade enheter, utan kan bara förstås som inbördes förbindelser. Inga "ting" har en existens oberoende av de andra, utan allt är en komplicerad väv av förbindelser och förhållanden, och dessa förbindelser och förhållanden uppvisar ibland vissa tendenser, vissa mönster. . .

Den moderna fysiken visar oss alltså att allting - vi själva och alla ting som omger oss - är ett odelat helt.

Capra ger också några svindlande synpunkter på tids- och rumsbegreppet, som man också nu har tvingats modifiera. De gamla modellerna håller inte längre. I sin korta artikel hinner han ta oss med på en resa som är fantastisk.

Som jag ser det är Fritjof Capra den som närmast axlar manteln efter Fritz Schumacher, och hans bidrag kunde ha placerats först i boken som en utgångspunkt för de övriga, i stället för John Michells "Den idealiska världssynen", som visserligen innehåller många fina synpunkter på vårt nuvarande konfliktfyllda samhälle och hur vi ska ta oss ur detta samhälle och skapa ett nytt - men som ändå ter sig lite svag jämförd med de övriga.

R. D. Laing, psykiatern och forskaren, skriver om livskvalitet, om de subjektiva värden som har en allt överskuggande betydelse för oss: "Vi vet att mening, värde, kvalitet, kärlek och hat, gott och ont, skönhet och fulhet existerar på något sätt, som inte är ett antal eller en mängd eller ett ting."

En mycket intressant artikel är "Folkets språk" av Ivan Illich, författaren som blivit känd och omstridd för sina böcker, bland andra "Energi och jämlikhet" och "Den farliga sjukvården" (båda Aldus 1975). Ivan Illich tar upp ett resonemang om språkets roll i samhället. Ett språk som är folkets språk är ett språk som människorna själva uppfinner och utvecklar i sin dagliga samvaro. Men maktens företrädare griper sig an med att förändra språket och anpassa det till

deras syften, och sedan ger de ut grammatikor och anvisningar och vill därmed tvinga folket att överge sitt eget språk och acceptera deras. I universitetens vägledande språk gömmer sig deras värderingar. Språket utvecklas efter deras behov, och folket får veta att deras språk inte duger längre.

Edward de Bono, doktor i medicin och filosofi, skriver om lateralt tänkande, dvs ett annat sätt att tänka vid sidan av det vanliga. När man vill skapa alternativa begrepp och uppfattningar, måste man leda in sina tankar i helt nya banor, hitta vägar för att undgå de inkörda spåren och bryta sig igenom till nya dimensioner av tänkande. de Bono visar med olika tankeexperiment att logik inte alltid är logisk, att våra tankemönster ofta är inskränkta på olika sätt. För att förändra mönstren får vi lita till slump, misstag, humor eller lateralt tänkande. "Vetenskapens historia visar hur verkningfulla slumpen och misstaget har varit i fråga om att sätta igång nya idéer (t.ex. uppfinnandet av treelektrodröret eller Pasteurs utvecklande av vaccinationen).

Amory Lovins, miljökampan, skriver om mjuka energivägar. För den som inte redan är en frälst miljökampe, ger han i sin faktaspäckade artikel överväldigande bevis för att vi måste skynda oss att förändra samhället. Han visar med siffror och tabeller hur löjlig och vanvettig vår nuvarande energipolitik är, hur de stora anläggningarna, t.ex. stora kraftverk, blir vansinnigt ineffektiva i jämförelse med små. Man blir nästan vanmäktig av att läsa honom, men man inser i alla fall att något måste göras!

Hazel Henderson och Leopold Kohr utvecklar och kompletterar de här tankegångarna. Vi befinner oss i en övergångsperiod, menar de. När den industriella ekonomin nått en viss gräns av centraliserad, kapitalintensiv produktion, börjar de vanliga människorna spontant ta tillbaka den makt över sina egna liv som de lämnat ifrån sig. Folk vill inte vara med längre, utan börjar styra sitt eget liv och sin egen produktion utanför de stora kanalerna. De överger masskonsumtion både av varor och av kultur och återgår till ett individuellt, lokalt levnadssätt. Det är barmodigt, skriver Leopold Kohr, att en stor befolkning som är organiserad i en enda stat exempelvis har råd med färre operahus än samma antal människor uppdelade på mindre och inte så dyrbara samhällen som de fria riksstäderna under renässansen.

Artiklarna i "Alternativa synsätt på morgondagens samhälle" är fristående, men man upplever ett underliggande samband mellan dem. De vill visa oss sådant som vi kanske redan känt inom oss, men inte kunnat formulera eller sätta in i sitt sammanhang. De hjälper oss att se klarare: undantag är vissa delar av Laings bidrag som känns luddiga och dunkla.

Översättaren Ebba Hamelberg är värd en eloge för sitt utomordentliga arbete att överföra dessa texter som kryllar av facktermer och specialuttryck till god och lättflytande svenska.

Maria Adkinson

Den oundgängliga boken i kvinnodebatten:

Ellen Key
MISSBRUKAD KVINNOKRAFT
KVINNOPSYKOLOGI

Nu åter i bokhandeln!

Bokförlaget LOGOS

Värtavägen 72, 7 tr
115 38 Stockholm

Fysik och mystik

Bokförlaget Korpen gav hösten 1981 ut Fritjof Capras *Fysikens Tao* i svensk översättning. Boken diskuterar de paralleller som Capra anser finns mellan österländsk världssyn och modern fysik, särskilt den s k kvantfältteori och dess vidareutvecklingar, S-matristeorin och bootstraphypotesen.

Den österländska världsuppfattningen baseras på en mystisk erfarenhet, en direkt verklighetsupplevelse och inte på intellektuella resonemang. Det viktigaste kännetecknet på denna världsuppfattning är, enligt Capra, upplevandet av alla fenomen i världen som manifestationer av en grundläggande enhet. Alla ting ses som inbördes beroende och oskiljaktiga delar av denna yttersta verklighet.

Denna universums grundläggande enhet är också något som har uppenbarats i den moderna fysiken, allt mer ju djupare man trängt in i materien. Exempelvis har den klassiska åtskillnaden mellan materiella partiklar och tomrum övergetts. Partiklar kommer till stånd i tomrummet och upplöses åter. "Vakuum är i sanning en 'levande tomt' som pulserar i ändlösa skapelse-och förintelserytmer", som Capra säger. Uppfattningen att materien är en substans som är uppbyggd av vissa minsta beståndsdelar, vilket många fysiker fortfarande tror på, får allt större svårigheter. Härmed närmar man sig alltså "bootstraphypotesen", alltså att varje partikel är uppbyggd av alla andra partiklar. Denna hypotes är konstruerad av fysiker men påminner starkt om den österländska uppfattningen i *Avatamsaka-sutra* som lär ha framförts av Buddha.

Att parallellerna mellan fysik och mystik finns råder det, enligt Capra, ingen tvekan om. Men den mystiska kunskapen måste upplevas direkt och författaren menar inte heller att han har åstadkommit en sträng bevisföring. Fysikens uppfattning däremot kan förmedlas mera direkt, och här åstadkommer Capra en fascinerande populärvetenskaplig redogörelse. För dem som är helt obekanta med modern fysik är framställningen nog väl svår, men den bör vara givande för dem som tidigare har läst någon populärvetenskaplig redogörelse. Även fysiker av facket kan ha en del att hämta. Tyvärr störs denna utmärkta redogörelse av att facktermer ofta överlämnats på ett icke vedertaget sätt. "Special theory of relativity" översätts "sär-

skild relativitetsteori" i stället för det vanliga "speciell relativitetsteori", "hypercharge" översätts med "överladdning" i stället för "hyperladdning", osv. Exempelen kan dessvärre mångfaldigas. En miss redan i det engelska originalet är påståendet på s. 68 att "tabellerna på nästa sida ... visar de flesta av de partiklar vi känner idag". Tabellen (ett utdrag ur "Review of Particle Properties") innehåller varken proton, neutron eller elektron!

Capras bok kan rekommenderas för alla som intresserar sig för fysik och/eller filosofi. Inte minst bör den vara av intresse för fysiker som vill vidga sina perspektiv. Kanske kan den också bidra till att visa vad fysik egentligen är, att det inte är detsamma som teknik och än mindre politik.

Bengt Månsson

Kan själen existera utanför kroppen?

I skriftserien "Meddelanden från Sällskapet för parapsykologisk forskning" utkom i slutet av förra året nr 11, ett häfte på 50 sidor, som har titeln *Ut-ur-kroppen-upplevelser* och är ett arbete av C D Broad och Rolf Ejvegård. Det inleds med ett föredrag som Broad, berömd brittisk filosof, höll 1961 på svenska i Stockholm inför Sällskapet för parapsykologisk forskning. Broad beskriver sex fall av ut-ur-kroppen-upplevelse, OBE, som han läst om, och kommenterar OBE-problematiken med utgångspunkt från dem. Därefter har Rolf Ejvegård, sällskapets ordförande, en ganska utförlig redogörelse för OBE-studier; det intressantaste och viktigaste avsnittet är enligt min mening det som handlar om laboratorieexperiment vilkas syfte varit att uttröna om medvetandet verkligen befinner sig utanför kroppen under OBE-upplevelser. Personligen lutar Ejvegård åt att det rör sig om endast *inre* upplevelser, fantasier.

Ejvegård har i häftet också en uppsats om C D Broad, där han berättar om vem denne var – Broad avled 1971 – och om hans Sverigeintresse. Uppsatsen var f ö för flera år sedan införd i Sökaren. En sammanfattning av den på engelska avslutar häftet.

OBE-upplevelser, som inte är ovanliga, kan anses vara ett viktigt forskningsområde. Om det går att visa att medvetandet kan existera med bevarade normala funktioner utanför den fysiska kroppen, har detta otvivelaktigt stor betydelse för vår uppfattning om människan. En sådan egenskap hos medvetandet gör det fullt tänkbart att medvetandet/personligheten kan leva vidare, sedan kroppen har dött.

Häftet ger inte mycket för dem som huvudsakligen vill ha festliga, sensationella berättelser om det "övernaturliga", men desto mer för dem som vill allvarligt begrunda problemet ut-ur-kroppen-upplevelser. Litteraturförteckning finns.

Häftet kan rekvireras genom insättande av kronor 20:– på postgiro 35 17 57 - 0.

SM

Från liv till liv

Söndagen den elfte maj lämnar den 70-åriga änkan fru Haldis Melin helt plötsligt sin våning i Stockholm, stiger in i sin bil och sätter kurs mot sin älskade sommarstuga på Ölands norra udde. Hon är ivrig att se om de nya buskarna rotat sig, om tulpanerna kommit upp. Och hon vet att hennes trädgård behöver henne. Det stora hänglåset på dörren till stugan går lätt att få upp. Men själva handtaget har rostat fast. Hon tar i hårt, blir yr och slår sig ner på en bänk utanför stugan. Det knastrar i öronen på henne. Det känns som om någon lade armarna kring henne. Sedan blir det mörkt. Haldis Melin är omgiven av ett mörker som har storlek och form. Det följer hennes kropp, känner hon.

Så börjar Eva Seebergs roman *Tre dagar in i döden* (Trevi). En kvinna sitter där plötsligt död på en bänk vid havet, i vårsolens sken. Hon kan inte röra sig. Hennes sinnen är döda. Hon är fånge i sin kropp som i ett igenmurat fängelse. Men hon tänker. Hon registrerar. Alltså måste hon till sin egen stora förvåning vara vid liv. Hon börjar tänka över sitt liv. Ett vackert minne lyfter henne ur mörkret. Hon flyter och gungar i ljus. Hon ser solen, vattenytan, stranden och stugan. Hon ser sin egen döda kropp. Men ändå strömmar och pulserar det i henne av liv. Hon kan förflytta sig mellan stugan och stranden, mellan barn-domschattet i Norge och sin våning i Stockholm. Det enda hon behöver göra är att helt koncentrera sig på något som finns på den plats, dit hon vill förflyttas. Hon börjar se hela sitt liv som på en film. Scenerna växlar mellan olika tider och platser. Hon väljer själv vad hon vill se, men ibland tvingas hon stanna till i det mörka och svåra. Så får också läsaren vara med om att granska varje detalj i den dödas jordeliv.

Det är kanske med avsikt som Eva Seeberg har valt att beskriva övergången från ett liv till ett annat hos just denna kvinna som heter Haldis Melin. Hennes liv på jorden har av olika anledningar varit så snedvridet och så passivt att där finns mycket att rätta till. Hon har levat ett jordbundet liv utan att söka kontakt med det andliga. Hon har bara trott på det som kan vägas och mätas och inte väntat sig något liv efter döden. Hon har vårdat sig mera om ting än om människor och har brustit mycket i fråga om kärlek. Och *ändå* lever hon. Det är kanske det Eva Seeberg vill visa. Att ett nytt liv väntar oss alla, om vi vill eller ej, om vi har sträckt oss mot det som ovanom är eller nöjt oss med det som jorden kan erbjuda. Vi får de jordeliv vi behöver. Det blir rättvisast så. Tills vi har skaffat oss kunskap och lärt oss att älska.

Eva Seeberg har enligt egen utsago arbetat i sju år med denna roman. Hon har varit i Tibet och Egypten och studerat sedvänjorna kring döden där. Hon har undersökt vad de stora religionerna säger om ett liv efter detta och tagit del av forskningarna kring dödens gränsland från vår egen tid. Och visst har hon fått med en hel del av denna samlade kunskap i sin roman. Om man har läst den amerikanske psykiatern Raymond

A. Moodys högst intressanta rapporter från människor som har varit kliniskt döda men återkallats till livet, Nils-Olof Jacobsons "Liv efter döden?" med bland annat en utförlig redogörelse för Martinus uppfattning om livet efter döden och "Den tibetanska dödsboken", så känner man igen mycket därifrån. Vad som är Eva Seebergs egna tankar och fantasier kring tillvaron efter döden är svårt att skilja ut, eftersom man inte får någon förteckning över det material hon har använt för sina forskningar. Det är verkligen synd, för först om Eva Seeberg kan intressera sina läsare för att gå direkt till kunskapskällorna blir hennes roman värd allt det arbete hon tycks ha lagt ner på den. När man skall resa till främmande land, har hon själv sagt eller skrivit, vill man gärna skaffa sig uppgifter om detta på förhand. Men inför den längsta resan, den som vi alla skall göra, finns inte mycket information att få. Ingen vet något säkert. Men forskning pågår. Det är värdefullt för oss att följa den. Raymond A. Moody menar, att det vi erfar om döden kan få betydande konsekvenser för hela vår livsföring. De som återkommit från dödens gränsland har alla på något sätt blivit förändrade eller förändrat sitt levnadssätt.

Det är synd att Eva Seebergs "Tre dagar in i döden" litterärt sett inte har blivit särskilt bra. Det känns som om det evigt levande väsen, som är romanens huvudperson, stundom får alltför mänskliga drag. Författarinnan försöker in i minsta detalj beskriva en upplevelse som alla som har kommit i närheten av den menar är utesluten, som bara kan antydvas, inte beskrivas i klartext på vårt jordiska språk. Ibland glömmar man helt enkelt bort under läsningen, att det är en död som berättar och tror att man läser en helt ordinär, lite tungfotad psykologisk roman eller en kärleksroman med vissa rätt sentimentala inslag. Tankarna går till Fridegårds "Torntuppen", en frisk och spännande skildring av soldaten Froms övergång från ett liv till ett annat, en rolig och vacker och hemlighetsfull liten saga i vilken Fridegård valt att gestalta sina tankar eller sin vetskap om dödens gränsland.

Birgit Cars

Skapande drömmar

Drömmar har alltid spelat en betydelsefull roll i människornas liv, vare sig de varit medvetna om det eller inte. Trots detta väcktes inte det vetenskapliga intresset för drömmarna förrän i början av detta århundrade, med Sigmund Freud. Men sedan dess har drömmarna haft en viktig plats inom psykoanalysen, och även allmänheten har mer och mer förstått deras betydelse. En av dem som bidragit till allmänhetens intresse för drömmarna är den amerikanska psykologen Patricia Garfield genom sin bok *Skapande drömmar. Hur man utvecklar drömkontroll*. Den utgavs 1974, och först sju år senare kom den på svenska (AWE/Gebbers 1981). Den borde ha kommit tidigare. Bra drömböcker, skrivna för en bred publik, är sällsynta på svenska språket. "Skapande drömmar" är ett välkommet tillskott till litteraturen.

Enligt min mening är den främsta förtjänsten hos Garfields bok att den behandlar drömmarna från en annan synvinkel än den vanliga, vilken är att utgå från klassikerna, Freud, Jung, Fromm m fl. Garfield har valt ett bredare historiskt perspektiv, de folkliga drömskolorna. Hon presenterar deras läror och berättar om vilken betydelse de har haft och fortfarande har. Vissa av dessa "primitiva" skolor har överlevt in i vår egen tid.

Garfield har stor tro på drömmarnas betydelse för dagens människor. Hon menar att vi behöver ta del av dessa uråldriga metoder för drömkontroll. Det är speciellt det malaysiska seniofolket och deras sätt att leva med sina drömmar som Garfield framhåller. Dessa människor har en fullständig kontroll över alla obehagligheter i drömmarna. Deras metoder anser Garfield att vi västerlänningar kan dra nytta av.

Med lika stor respekt behandlar hon de drömmetoder som användes i det gamla Grekland. Med en poetisk underton redogör hon för de drömrutiner som man fick genomgå i drömtemplen innan man erhöill de önskade drömmarna.

En annan typ av drömmare är buddhistiska yogier. Om dem har Garfield enligt min mening skrivit sitt bästa kapitel. På ett intressant och underhållande sätt får vi lära känna den mest avancerade formen av drömkontroll, den som har praktiserats inom den tibetanska buddhismen.

Men Garfield tar också upp moderna metoder från t ex skapande drömmare och klardrömmare. Hon är väl medveten om att många andra har skrivit i samma ämne. Men hennes syfte är ett annat. Hon vill övertyga läsaren om att det urval hon presenterar är det mest aktuella i samband med drömkontroll.

Grunden för hennes tro på drömkontrollens betydelse är hennes egen och hennes studenters erfarenhet att den gagnar människan. Men tyvärr verkar det som om hon inte riktigt förstår hur drömmarna fungerar. Hon behandlar dem alldeles för naivt, dvs hon överdriver betydligt när hon talar om "kontroll". Vi har långt kvar till denna "kontroll" om vi tar Garfields teknik som utgångspunkt. För att effektivt kunna kontrollera sina drömmar måste man eliminera det kognitiva systemet som verkar även inom drömmarna. Genomförs inte detta, kommer man alltid i drömmarna att ha störningar från intellektet som oavbrutet försöker att förtränga och kontrollera. Eftersom Garfield föreslår att drömmarna skall kontrolleras från "utsidan", blir resultatet en ofullständig kontroll. Elimineringen av det kognitiva systemet måste göras inne i drömmen.

Garfields antika metoder för drömkontroll är inte lämpade för dagens människor. Vi kan inte med hjälp av dessa kontrollera våra drömmar så som Garfield tycks tro. Därför är bokens titel både vilseledande och för ambitiös i förhållande till innehållet. Trots detta anser jag att boken är användbar och kan rekommenderas till envar som är intresserad av drömmar.

Obrad Dončić

Jag säger dig: Uppskjut aldrig till morgondagen det du kan göra idag.

Det finns inget bättre tillfälle än det evigt närvarande, underbara *nuet* att göra det som du vet att du måste göra. Var aldrig rädd för att stå ansikte mot ansikte med livet. Var aldrig rädd för att göra misstag, så länge du lär av dem och är fast besluten att aldrig göra samma misstag omigen.

Gör klart för dig vart du är på väg, börja sedan arbeta mot ditt mål och se till att du når det, vad som än händer. Låt aldrig svårigheter hindra dig från att nå målet. När du verkligen är fast besluten att göra något kommer alltid en väg att öppna sig för dig.

Var mycket klar och otvetydig i allt du företar dig. Du kommer aldrig att åstadkomma något om du tvekar och velar.

När du känner dig osäker på hur du ska ta nästa steg, så rusa inte iväg utan ta dig tid att vara stilla och vänta och vänta så länge det behövs tills du fått reda på av Mig precis hur nästa steg ska tas. Sedan kan du ta itu med det och göra det som ska göras utan att tveka.

Spill aldrig bort tid på dagdrömmari. Med det kommer du ingenstans. Det finns ett fulländat mönster, en fullkomlig plan som löper genom hela ditt liv om du bara kan ta dig tid att bli stilla så att du blir medveten om denna plan. Låt sanningens ljus lysa din väg, så att du inte tappar bort dig eller blir vilseledd.

Låt Mig vägleda och styra varje steg du tar. Ge Mig all din tro och tillit.

Ur "Footprints on the Path" av Eileen Caddy Övers. Maria Adkinson. Ill. Charles Adkinson Reprinted by permission of the Findhorn Foundation

SPF-information nr 18

Ledare:	
Positiv parapsykologi	2
Rolf Ejvegård:	
SPF under 35 år	3
J. B. Rhine m fl in memoriam	10
Mötesreferat	12
Ingemar Nilsson:	
Den spökande advokaten	14
Är Hansel trovärdig?	17
Rao: Parapsykologins väg	18
Martin Johnson:	
En dag i mitt arbete	22
Rolf Ejvegård:	
Intervju med Joop Houtkooper	26
Rolf Ejvegård:	
En historia i veckopressen	28

Sökaren

Croisets äkthet och Tenhaeffs hederlighet ifrågasätts	32
Bertil Nilsson:	
Växlande vetande	36
Rolf Ejvegård:	
Atomisterna	40

Omslagsidé: Ingvar Selin

SANNING, MER ELLER MINDRE

Visst är det sanning, det du läser i tidningar och tidskrifter – sanning, i de flesta fall, sanning, mer eller mindre.

Man bör ha klart för sig, att i synnerhet underhållningstidningar inte sällan har inslag som inte är alldeles sanna – och ibland inte är sanna alls. Ty det är ju så att populärpressen behöver verkligt anmärkningsvärda historier. Där går det inte an med *tämligen* fascinerande, *ganska* spännande saker, utan det skall vara häpnadsväckande, kusliga eller sentimentalt rörande berättelser. Och de journalister som arbetar för underhållningspressen vet att de måste få fram det fantastiska, det hemska eller gripande för att kunna sälja sina historier. Det måste då vara mycket frestande för en del skribenter att inte bara vinkla sitt material i sensationell riktning, utan även lägga till detaljer som bättrar på historierna. Sådana manipulationer är lätta att utföra, framför allt när det är fråga om händelser som ägt rum i främmande länder.

Det finns skribenter som lever på att skriva fantastiska historier för tidningar. Ingen skall tro att alla dessa skrivare är väldigt måna om sanningen. Det gäller ju att åstad-

komma *stories* som går att sälja till bra pris.

Sådana fenomen som parapsykologiska och ockulta händelser, UFO-upplevelser, helbrägdagörelser etc, är naturligtvis tacksamma ämnen för manipulation så att händelserna i referat blir mer häpnadsväckande än de i verkligheten varit.

Ljugare finns i tidningarnas spalter, men sällan blir de avslöjade, eftersom sällan någon seriös person bryr sig om att kontrollera deras uppgifter. Samtidigt har många människor en godtrogen respekt för det tryckta ordet, kanske grundlagd i skolan, och de vill inte gärna tänka sig att skribenten i den stora tidningen far med osanning.

Det finns många sätt att ljuga, mer eller mindre, för oansvariga journalister: att återberätta historier som man vet eller anar är helt eller delvis ihopfantiserade; att bättra på detaljer eller göra utslutningar; att falskt dramatisera, eller sätta färg på en historia o s v.

Sökaren är ingen underhållningstidskrift, utan en seriös kulturtidskrift. Vi försöker vara sanningsenliga och komma till sakernas kärna. Därför är vi inte lika underhållande som exempelvis veckotidningar. Våra texter kanske ibland flyter trögt, eftersom vi inte förenklar eller dramatiserar så mycket som populärtidningar, utan lägger fram de informationer vi uppfattar som viktiga. Vår tidning är avsedd för de allvarligt intresserade. De som i första hand vill lyssna till spännande historier, klatschigt berättade, får bänka sig kring andra bord än vårt.

SM

Våra utgifter tenderar att stiga över våra inkomster. Därför är det nödvändigt för oss – liksom för många andra företag, inkl. konungariket Sverige – att spara. Pengarna kommer inte att räcka till tio tidningar i år. Detta nummer är ett dubbelnummer, 3-4, på 48 sidor.

SÖKAREN

Oberoende tidskrift för livsåskådningsfrågor

Redaktör och ansv. utgivare:
Sven Magnusson

Adress:
Box 3063, 103 61 Stockholm 3

Telefon: 08 - 69 60 27

Prenumerationspris:
Helår (10 nr) 92: -
Halvår 48: -

Postgiro: 70 60 47 - 8

Bankgiro: 372-8128

Annonsspriser: (moms tillkommer):

Helsida 1.000: -, halv sida 600: -, småannonser 20: - per spalt-cm, men minst 60: -.

För varor och tjänster som utannonseras i denna tidskrift, svarar uteslutande annonsörerna själva.

Tryckt hos Smålandspostens Boktr. AB 1982.

ISSN 0038-0504